Periaate, pragmaattisuus ja ydinvoima

Diskurssianalyysi Vihreän liiton ydinvoimakannoista ja energiapoliittisista näkemyksistä

Jaakko Brummer

Pro gradu -tutkielma

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

Poliittinen historia

Turun yliopisto

Kevät 2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO
Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos/Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

BRUMMER, JAAKKO: Periaate, pragmaattisuus ja ydinvoima - Diskurssianalyysi Vihreän liiton ydinvoimakannoista ja energiapoliittisista näkemyksistä

Pro gradu -tutkielma, 110 sivua, 0 liitesivua.

Poliittinen historia

Kevät 2026

Tutkielmassa tarkastellaan Vihreän liiton ydinvoimakantoja ja niitä perustelleita diskursseja vuosina puolueen alkuajoista 2020-luvulle. Työssä analysoidaan, miten vihreät merkityksellistivät ydinvoiman osana suomalaisen energiapolitiikan, ympäristöetiikan ja yhteiskunnallisen riskikeskustelun kokonaisuutta erityisesti tilanteissa, joissa puolue joutui ottamaan kantaa ydinvoiman lisärakentamiseen hallitusvastuussa. Tutkimuksen keskiössä ovat vihreiden käyttämät argumentit, niiden muodostamat diskurssit sekä näiden taustalla vaikuttaneet ideologiset ja yhteiskuntateoreettiset lähtökohdat.

Tutkimuksen primääriaineisto koostuu Vihreän liiton sisäiseen ja ulkoiseen viestintään liittyvistä dokumenteista, kuten puolueohjelmista, toimintakertomuksista, kokousasiakirjoista, linjapapereista, muista puolueen arkistoaineistosta sekä Vihreä Lanka -lehden kirjoituksista. Aineistoa analysoidaan diskurssianalyysin keinoin, minkä avulla tarkastellaan miten vihreät pyrkivät oikeuttamaan poliittisia kantojaan ja ratkaisujaan. Tutkimus vastaa kysymyksiin siitä, millaisia diskursseja vihreiden ydinvoimapuheessa esiintyi, miten ne jakautuivat ja millaisia ideologisia, moraalisia ja pragmaattisia tavoitteita niiden kautta ilmaistiin.

Analyysin perusteella vihreiden ydinvoimapuhe rakentui erityisesti turvallisuus-, ympäristöhaitta- sekä ydinvoima vastaan uusiutuvat -diskurssien varaan. Näissä ydinvoima esitettiin eksistentiaalisena riskinä, pitkäaikaisena ekologisena ongelmana sekä uusiutuvien energialähteiden kehitystä hidastavana rakenteellisena esteenä. Diskurssien taustalla vaikutti vihreälle liikkeelle ominainen ympäristöeettinen ajattelu, varovaisuusperiaate sekä käsitys ympäristötuhosta modernin yhteiskunnan keskeisenä uhkana. Tutkielma osoittaa, että vihreiden ydinvoimakannat perustuivat laajempaan ideologiseen ja moraaliseen merkitysjärjestelmään, jossa periaatteellisen politiikan ja pragmaattisen hallitusvastuun välinen jännite säilyi jatkuvasti läsnä.

Asiasanat: ydinenergia, ydinvoima, Vihreä liitto, vihreät, diskurssianalyysi, energiapolitiikka, puoluepolitiikka, vaihtoehtoliikkeet, vihreä liike, ympäristöliikkeet

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO 1

1.1 Tutkimuskysymykset, aiheen rajaus ja käytetty aineisto 4

1.1.1 Rajaus ja primaariaineisto 6

1.1.2 Aineiston ja analyysin lähestymistavan kehystäminen 8

1.2 Tutkielman rakenne 9

2 YDINVOIMAN VASTUSTUKSEN HISTORIA SUOMESSA 11

2.1 Ensimmäiset ydinvoimalat maailmalla ja vastarinnan muodostuminen, 1950- ja 1960-luvut 11

2.2 Rakentamisen ja käyttöönoton aika, 1970- ja 1980-luvut 13

2.3 Vakiintunut vihreä puolue ja parlamentaarinen vastarinta, 1988–nykyhetki 16

3 VIHREÄ LIITTO PUOLUEENA 19

3.1 1970- ja 1980-lukujen vaihtoehtoliikkeet 19

3.2 Puolue Vihreä liitto perustetaan 23

3.3 Hallituskelpoinen? Vihreiden vakiintuminen hallituspuolueeksi ja konflikti ideologian ja päivänpolitiikan välillä 27

4 TUTKIELMAN METODOLOGIA 31

4.1 Diskurssianalyysin esittely 31

4.1.1 Diskurssin ja sosiaalisen konstruktion käsitteet 32

4.1.2 Kontekstualisointi ja selonteot 34

4.2 Teemoittelu laadullisessa tutkimuksessa 35

5 ANALYYSI VIHREIDEN YDINVOIMAKANNOISTA 37

5.1 Diskurssien jäsentely, vastadiskurssi ja kontekstointi 37

5.2 Turvallisuusdiskurssi 41

5.2.1 Turvallisuusdiskurssin keskeiset aladiskurssit 42

5.2.2 Diskurssin peruslogiikka ja oikeuttamisen keinot 48

5.3 Ydinvoima vastaan uusiutuvat -diskurssi 50

5.3.1 Ydinvoima vastaan uusiutuvat -diskurssin keskeiset aladiskurssit 51

5.3.2 Diskurssin peruslogiikka ja oikeuttamisen keinot 56

5.4 Ympäristöhaitat -diskurssi 58

5.4.1 Ympäristöhaitat -diskurssin keskeiset aladiskurssit 58

5.4.1 Diskurssin peruslogiikka ja oikeuttamisen keinot 64

5.5 Ydinvoiman puolesta -diskurssi 65

5.5.1 Ydinvoiman puolesta -diskurssin keskeiset aladiskurssit 66

5.5.2 Diskurssin peruslogiikka ja oikeuttamisen keinot 70

5.6 Diskurssien koonti ja niiden taustalla oleva puolueen ideologia 71

6 YHTEISKUNTATEORIAT – MITÄ VIHREÄT EDUSTAVAT? 76
6.1 Vihreän liiton ydinvoimakantojen yhteiskuntateoreettinen tausta 76
6.2 Ympäristöetiikka ja vihreiden moraalinen poliittinen positio 78
6.3 Ydinvoima moraalisena kysymyksenä eduskunnassa ja vihreillä 80
7 ANALYYSIN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET 82
7.1 Vihreiden ydinvoimapuheen ideologinen perusrakenne 82
7.2 Diskurssien välinen dynamiikka: periaate ja pragmaattisuus 85
7.2.1 Periaate 85
7.2.2 Pragmaattisuus 86
7.3 Vastuun epäsymmetrinen jakautuminen ja moraalinen rajanveto 88
7.4 Odotukset ja todellisuus ilmastopolitiikan ja energiajärjestelmän murroksessa 90
7.5 Johtopäätökset ja pohdinta 91
LÄHDELUETTELO 94

1 JOHDANTO

Vihreä liitto päätti luopua hallituspaikoistaan vuosina 2002 ja 2014. Taustalla olivat ainakin julkisesti ilmoitettuna eduskunnan hyväksymät ydinvoiman lisärakentamista puoltavat päätökset. Vuonna 2010 vihreät taas pysyi hallituksessa senkin jälkeen, kun eduskunta oli hyväksynyt Olkiluodon neljännen reaktorin rakennuspäätöksen.

Vuoden 2002 toukokuussa Suomen viides ydinvoimalan Olkiluoto 3:n lupahakemus sai eduskunnan hyväksynnän. Päätöstä edeltäneet vuoden 1999 eduskuntavaalit olivat olleet vihreille menestykselliset (+2 eduskuntapaikkaa), mutta he kokivat ydinvoiman lisärakentamisen olevan siinä määrin riskialtista ja vastoin heidän arvojaan, että se kävi perustaksi luopua hallitusvastuusta. Vaikka aihe oli vihreille selvästi kynnyskysymys, Lipposen 2. hallituksen ohjelma ei pitänyt sisällään selvää kantaa ydinvoiman lisäämiseen[1], mikä mahdollisti hajaannuksen hallituksen riveissä. Saavutettuaan maltillisen vaalimenestyksen (+1 eduskuntapaikkaa) vuoden 2007 vaaleissa vihreät otettiin mukaan Vanhasen 2. hallitukseen, mikä vaihtui vuonna 2010 Kiviniemen hallitukseen. Heinäkuussa 2010 ko. hallitus toi eduskunnan hyväksyttämäksi kaksi uutta ydinvoimalaitoksen rakennuslupaa. Lupahakemukset menivät läpi, minkä johdosta sekä Fennovoima että TVO saivat hyväksynnän uusien voimaloiden rakentamiseen[2]. Vuodesta 2002 poiketen vihreät päättivät tällä kertaa jäädä hallitukseen heille epämieluisan äänestystuloksen jälkeen. Vuoden 2011 vaaleissa Vihreä liitto menetti peräti viisi eduskuntapaikkaa ja päätyi Kataisen ja sitä seuranneeseen Stubbin hallitukseen. Maaliskuussa 2014 Fennovoima haki ydinvoimarakentamisen täydennyslupaa, mikä hyväksyttiin eduskunnassa saman vuoden joulukuussa. Ollessaan jälleen kerran poliittisesti ja moraalisesti vaikean valinnan edessä, vihreät olivat päättäneet lähteä hallituksesta jo syyskuussa, hallituksen sisäisen äänestyksen puollettua luvan myöntämistä äänin 10–7.

Äänestykset ydinvoimalatuotannon lisäämisestä ovat olleet Suomessa varsin tasaisia,[3] mutta Vihreän liiton kanta on pysynyt vahvana. Kaikissa kolmessa äänestyksessä koko vihreiden eduskuntaryhmä on äänestänyt esityksiä vastaan, ilman yhtään poissaoloja tai tyhjiä ääniä[4]. Puolueen kanta on siis ollut selvä, ja päätökset hallituksesta lähtemisiin ovat myös olleet selviä, joskaan eivät yksimielisiä. Vuoden 2002 vihreiden valtuuskunnan ja eduskuntaryhmän yhteiskokouksessa lähtemispäätöksen tulos oli 38–8. Päätös oli jossain määrin puoluetta jakava, koska kokouksen jälkeen hallitukseen jäämisen kannalla ollut puolueen silloinen puheenjohtaja

[1] Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelma lähteissä.
[2] Kumpikaan myönnetyistä luvista ei lopulta johtanut lisärakentamiseen, sillä TVO perui Olkiluoto 4 -hankkeensa vuonna 2015 ja Fennovoima Pyhäjoen hankkeensa vuonna 2022.
[3] 2002: 107 puolesta, 92 vastaan. 2010: Fennovoimalle 121 puolesta, 72 vastaan ja TVO:lle 120 puolesta, 72 vastaan. 2014: 115 puolesta, 74 vastaan.
[4] Katso lähdeluettelosta valtioneuvoston äänestulokset ydinvoiman laitosyksiköiden rakentamisesta.

Soininvaara oli todennut Vihreän Langan haastattelussa ”vaikka jään vähemmistöön omassa puolueessani, on rehellistä kertoa mitä mieltä olen”[5]. Ydinvoima onkin näytellyt näkyvää roolia puolueen historiassa sen alkuajoista lähtien.

1970-luvulla muotoutuneista uusista yhteiskunnallisista liikkeistä merkittävimpiä olivat naisasialiikkeet, ympäristöliike, vaihtoehtoisen elämäntavan liikkeet ja ydinvoiman vastainen liike.[6] Liikkeet toimivat myös limittäin ja jakoivat samoja arvoja. Esim. rauhanliikettä ja ydinvoiman vastaista liikettä ei voi tarkastella toisistaan irrallisena niiden tiukan sidoksisuuden takia.[7] Ydinvoiman vastainen liikehdintä olikin varsin yleistä kaikissa länsimaissa 1970-luvulta lähtien.[8] 1980-luvulla suotuisa taloudellinen tilanne mahdollisti ympäristöajattelun institutionalisoitumisen hallinnolliseen elämään. Ympäristö- ja luonnonsuojelukysymyksiä käsiteltiin aktiivisemmin sekä kansallisella, että paikallisella tasolla.[9] Aktuaalinen pelko globaalista ydinsodasta oli kylmän sodan aikana valtava motivaattori niille, ketkä aktiivisesti perehtyivät aiheeseen ja taistelivat ydinaseiden vähentämisen puolesta. Välillisesti tämä vaikutti myös epäluuloon ydinvoimaa kohtaan, ja vastustus ulotettiin nopeasti myös siihen.

Ydinvoimakysymykset ovat aina myös energiapolitiikkaa. Energiapolitiikalla taas on ratkaiseva merkitys yhteiskunnan kehityksen ohjaamisessa tietyn yhteiskuntanäkemyksen mukaisesti. Energiakysymykset politisoituivat oikeastaan vasta 1970-luvun energiakriisin ja globaalin ympäristöliikkeen syntymisen myötä, jolloin niistä tuli osa kiistaa yhteiskuntien kehityssuunnasta. Ennen tätä energiakysymykset käsittelivät lähinnä teknisiä, taloudellisia tai hallinnollisia ongelmia[10]. Suomessa ydinvoiman tuominen energiapalettiin oli valtion ja sen hyödyntämien asiantuntijoiden tukema projekti, millä nähtiin olevan pääasiassa positiivisia vaikutuksia, vaikka ydinaseiden leviämisestä oltiin huolestuneita ympäri maailman ja ydinasevallat halusivat varmistaa oman valta-asemansa. Ydinvoiman ja ydinaseiden välinen kytkös nähtiin vahvana, ja ydinvoiman käyttöönoton pelättiin edistävän myös ydinaseiden leviämistä[11]. Silti Suomessa ensimmäiset ydinvoimaan liittyvät hankkeet eivät aiheuttaneet näkyvää vastustusta. 1950-luvulla Imatran Voima teki Askolassa uraanimalmin rikastus- ja liotuskokeita ja Atomienergia Oy perusti uraanilouhokseen Enoon 1960[12], eikä kummastakaan raportoitu kritisointia tai protesteja. Viidettä ja kuudetta ydinvoimalaa suunniteltiin eri

[5] Tommola, Vihreä Lanka 22/2002.
[6] Konttinen 1998, 187; Järvikoski 1991, 164.
[7] Litmanen 1988, 281.
[8] Konttinen 1998, 201.
[9] Konttinen ym. 1991, 10.
[10] Mm. Jokinen 2001; Brummer 2017. Virkkeessä korostettu termi ”lähinnä”, sillä esim. Neuvostoliitosta hankitulla raakaöljyllä oli poliittinen ulottuvuutensa.
[11] Vahtera 1986, 41–43.
[12] Laurila 1967.

yhtiöiden ja valtion toimielimissä yli 20 vuotta ja ne mainittiin Imatran Voiman tavoitesuunnitelmassa jo 1970-luvun alussa[13]. 1960-luvun lopulla ja 70-luvun alussa alulle laitetut ensimmäiset neljä ydinvoimalaa eivät myöskään aiheuttaneet merkittäviä vastareaktioita. Kritiikki kohdistui lähinnä siihen, mistä laitokset tilataan ja ketkä vastaavat niiden rakentamisesta.

Ulkomailla oli nähty jo 1950- ja 1960-luvuilla järjestäytyneempää ydinvoiman vastustusta. Yksi ensimmäisistä mielenosoituksista järjestettiin Shippingportin voimalahanketta vastaan Pittsburghissa vuonna 1957[14]. Näiden aikojen ydinvoimavastaisuus linkittyi hyvin pitkälti ydinaseiden vastaiseen liikehdintään. 1950-luvulla ydinasevaltiot olivat vielä suorittaneet räjäytyskokeita ilmakehässä, joiden seurauksista syntyi väittelyä asiantuntijoiden ja tutkijoiden kesken. Yhdysvalloissa valtion viralliseen linjaan tyytymättömät perustivat itsenäisiä toimikuntia, mitkä tukivat samaan aikaan muodostuvaa kansalaisliikehdintää. Osiltaan näiden tahojen painostuksesta solmittiin vuoden 1963 ilmakehässä tehtävien räjäytysten kieltävä sopimus. Vähitellen kansalaisliikkeet siirsivät huomiotaan ydinaseiden vastustamisesta myös ydinenergiaan, ydinjätteisiin ja ydinvoimaloiden turvallisuuteen[15]. Vuonna 1957 Yhdysvaltojen Atomienergiakomissio oli julkaissut tutkimuksen, jonka mukaan suuren voimalaonnettomuuden todennäköisyys oli pieni. Kansalaisliike ja muut tutkijat kuitenkin korostivat, että samassa tutkimuksessa mahdollisen laitosonnettomuuden tuhot olisivat miljardiluokkaa ja vaatisivat tuhansien ihmisten hengen[16]. Tämä, sekä yleinen huoli korkea- sekä matalatasoisesta säteilystä johtivat kaikenlaisen ydinvoiman käytön vastustamiseen. Suomessa ydinvoiman vastustus vahvistui ja alkoi saada julkisuutta vasta 1970-luvulla[17].

Energiateollisuuden vuosittain julkaiseman suomalaisten energia-asenteita mittaavan tutkimusraportin mukaan suhtautuminen ydinvoimaan säilyi jokseenkin tasaisena 1990-luvulta vuoteen 2015 asti, vuoden 2011 ollessa poikkeama, mikä on selitettävissä Fukushiman onnettomuudella. Vuodesta 2015 lähtien asenneilmapiiri on kuitenkin muuttunut myönteisemmäksi ja 2025 mennessä vain 12 % vastaajista koki, että ydinvoiman osuutta sähköntuotannossa tulisi vähentää. Lisäksi näkemykset ydinvoiman ympäristöystävällisyydestä ja loppusijoituksen turvallisuudesta ovat vahvistuneet samalla ajanjaksolla.[18] Asenteiden muuttuminen ydinvoimaa puoltavampaan suuntaan pakottaa myös vihreät arvioimaan, kuinka

[13] Vahtera 1986,204.
[14] Rüdig 1990, 108–125.
[15] Rüdig 1990, 59–60.
[16] Rüdig 1990, 59–60.
[17] Kommonen & Rundt 1976; Vahtera 1986.
[18] Energiateollisuus 2025, 22-28.

perusteltua ja kannattavaa ydinvoiman yksipuolinen vastustaminen on, varsinkin vaalikannatuksen maksimointiin tähtäävästä pragmaattisesta näkökulmasta.

1.1 Tutkimuskysymykset, aiheen rajaus ja käytetty aineisto

Tutkielmani tarkastelun kohteena ovat Vihreän liiton ydinvoimaa koskevat argumentit puolueen perustamisesta 2020-luvun alkuun asti. Aihe on merkityksellinen ydinvoimaan liittyvien kysymysten määriteltyä vihreiden hallitustaivalta useaan otteeseen, minkä lisäksi sillä on ollut vihreiden sisäisessä energiapoliittisessa keskustelussa erityisasema. Vaikka puolue pysyi hallituksessa vuonna 2010, aiheesta käytiin silloinkin kiivasta keskustelua ja sisäistä kädenvääntöä, mikä kertoo puolueen periaatteiden painoarvosta. Näitä ratkaisuja perusteltiin vihreiden sisäisessä keskustelussa tiettyjen toistuvien selontekojen keinoin, mitkä tarkastellessa muodostavat laajempia kokonaisuuksia, diskursseja. Täsmennän, että tässä tutkimuksessa selonteoilla viitataan vakiintuneeseen diskurssianalyysin termistöön, eikä hallituksen eduskunnalle esittämiin poliittisiin katsauksiin. Diskurssianalyysissa selonteot (*accounts)* ovat tarkastelun kohteena olevia ihmisten tuottamia kuvauksia.

Tutkielmaa taustoittaa vihreiden ja sitä edeltävän vaihtoehtoliikehdinnän ydinvoimavastaisuuden menneisyys. Tämä antaa kontekstia ydinvoimakantoihin, joiden taustalta löytyy monenlaisia perusteluita, jotka jakautuivat moraalisiin, ekologisiin, yhteiskuntapoliittisiin, taloudellisiin, turvallisuuspoliittisiin sekä teknillisiin.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mistä vihreiden ydinvoimavastaisuus kumpuaa, mitkä näkemysten vaikuttamistekijöiden roolit olivat, nousivatko tietyt argumentit tai toimijat esiin hegemonisessa asemassa ja kuinka yhtenäistä vastarinta oli. Oleellisinta on kuitenkin tutkia, mihin väitteisiin vihreät vetosivat sisäisessä ydinvoimaan liittyvässä keskustelussaan.

Työni keskeisimmät tutkimuskysymykset ovat millaisia selontekoja vihreiden sisäisessä keskustelussa on käytetty ydinvoimaan liittyvien kysymysten yhteydessä, ja mitä ne kertovat vihreiden näkemyksistä, prioriteeteista ja ideologiasta. Kysyn myös, miten selonteot jakautuivat, miten ne merkityksellistivät ydinvoimakeskustelun eri aihealueita ja kuinka johdonmukaisia ja olivat. Tutkimuksen tarkoitus on myös selvittää, kuinka yhteneväisiä vihreiden selonteot ja näkemykset olivat ja kuuluiko niiden joukosta huomattavia soraääniä. Pyrin järjestelmällisesti tuomaan esille, mihin perusteisiin, ideologioihin ja vakaumuksiin vihreät sitouttivat ydinvoimakantansa. Keskeistä lähestymistavassani on tarkastella nimenomaan Vihreän liiton sisäistä keskustelua aiheesta, vaikka ryhmän sisäisen dynamiikan tutkiminen on haastavampaa kuin sen vertaamiseen muihin puolueisiin tai yhteiskunnallisiin toimijoihin. Vihreiden

ydinvoimakantojen ollessa näennäisesti yhteneviä ja ehdottomia, on paljon hedelmällisempää syventyä heidän selontekoihinsa kuin laajentaa tutkimusta muualle. Aikomuksenani on tuottaa tutkimustulos, mikä voi osaltaan tuoda vastauksia kysymyksiin, miten ”ideologiset” ja ”radikaalit”[19] liikkeet toimivat valtion johdon tason politiikassa tahrimatta ideologiaansa.

Ideologisista lähtökohdista ponnistanut nuorten kaupunkilaisten puolueeksi muodostunut vaihtoehtoliike on kolmessa vuosikymmenessä muodostunut kiinteäksi osaksi suomalaista puoluekarttaa. Vaikka Suomen Vihreä liitto on kehittynyt jatkuvasti yleispuolueen suuntaan[20], kantaa se kaikkien vihreiden puolueiden tapaan vähintään olettamaa kiivaammasta ympäristöpuolueesta verrattuna muuhun puoluekenttään. Onkin aiheellista kysyä missä määrin ideologiset syyt ovat vaikuttaneet vihreiden poliittisiin päätöksiin ja millaista keskustelua ne nostattivat puolueen sisällä.

Tämän tutkielman päämääränä ei ole selvittää käsiteltävien päätösten vaikutuksia. Vaikutustekijöitä voi olla monenlaisia ja ne sivuavat toisiaan, eikä todellisia vaikutustekijöitä välttämättä voida tyhjentävästi selvittää, varsinkin kun kyseessä on historiantutkimuksen mittapuulla suhteellisen tuore aihe, josta voi olla vaikeaa saada neutraalia tietoa, monien tutkimuksen kannalta oleellisten poliittisten toimijoiden ollessa yhä jossain määrin aktiivisia. Tutkimuksen tarkoitus ei ole myöskään osoittaa, miten vihreiden käyttämät selonteot vaikuttivat Suomen ydinvoimapolitiikkaan, vaan tarjota näkemys siitä, millä argumentein vihreät puolustivat omia näkemyksiään. Näiden selontekojen analysointi antavat osviittaa vihreiden mielenmaisemaan ja ydinvoiman asemaan vihreiden poliittisten vakaumusten joukossa.

Ydinvoimakeskustelun tarkastelu tyhjiössä ilman kontekstia ei ole mielekästä, minkä vuoksi oleellinen osa tutkimuksen lähtökohtia on taustoittaa ydinvoiman roolia Vihreän liiton ja sitä edeltävien vaihtoehtoliikkeiden synnyssä ja muokkautumisessa. Tutkimus on rajattu Suomen Vihreisiin, vaikka Euroopan vihreällä liikkeellä oli vaikutuksensa suomalaisten kantojen muodostukseen. Näistä merkittävimpinä voidaan mainita Saksan vihreissä hyvin voimakkaana jatkunut ydinvoiman vastustus, kun taas Suomessa on nähty 2020-luvulle tullessa sovittelevampia kannanottoja[21].

[19] Tulee huomioida, että näkemys radikaaleista vihreistä oli viimeistään 2000-luvulla jo varsin tulkinnanvaraista puolueen kehittyessä maltillisempaan, muita puolueita heijastelevaan, toimintasuuntaan. Esim. Karimäki, 2022.

[20] Karimäki, 2022. Ns. yhteiskuntasiipi oli Suomen vihreissä alusta asti voitollinen ja radikaalit ekologiset jäivät sivurooliin. Tästä huolimatta kamppailua suunnasta oli, esim. puheenjohtajaäänestys Brax vastaan Hassi vuonna 1997.

[21] Katso alaluku 6.6.

1.1.1 Rajaus ja primaariaineisto

Olen rajannut tutkimukseni käsittelemään vuosia 1997–2022. Näin tutkimus kattaa vihreiden esittämät selonteot heidän valmistautuessaan vuoden 1999 vaaleihin ja aina vuoden 2014 eduskuntavaaleihin saakka, jolloin tutkittava ilmiö oli erityisen ajankohtainen. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan vuosien 2014–2022 aineistoa ydinvoimakantojen myöhemmän kehityksen analysoimiseksi hallituksesta lähtemistä koskeneiden päätösten jälkeen.

Valitun aineiston tuli pitää sisällään vihreiden ydinvoimaan liittyviä selontekoja ja ne oli kohdennettu lähtökohtaisesti puolueen ja sen viiteryhmän sisäiseen keskusteluun ja tavoitteiden asettamiseen. Primaariaineistooni kuuluu Vihreä Lanka, suomalaisen vihreän liikkeen ajankohtaislehti, mikä oli de facto Vihreän liiton äänenkannattaja perustamisestaan lähtien[22]. Puolueiden äänenkannattajalehtien sisältö on perinteisesti suunnattu pääasiassa niiden aktiivijäsenille ja -poliitikoille[23], mikä tekee Vihreästä Langasta erinomaisen lähteen tutkimukseni lähestymistapa huomioon ottaen. Merkittävä osa muusta primaariaineistosta on peräisin Vihreän liiton arkistoista, kuten puolueen vuosikokousten ja hallituksen kokousmuistiinpanot, kampanjastrategiat, valtuuskunnan ja eduskuntaryhmän yhteiskokoukset, valtuuskunnan kokoukset, puolueen toimintakertomukset ja -suunnitelmat, tavoiteohjelmat, sekä hallituksen näiden tueksi julkaisemat ydinvoimaa koskevat erilliset tiedotteet[24]. Aineistoni hierarkiassa nämä olivat ensisijaisia lähteitä, joista pyrin jäljittämään vihreiden sisäisiä selontekoja ja kannanottojen perusteluja. Näitä tukivat lisäksi merkittävimmät puolueen ulkoiseen viestimiseen tarkoitetut dokumentit, kuten sen ympäristö- ja poliittiset ohjelmat, energiavisiot, erikseen tuotetut ilmastoon ja energiapolitiikkaan liittyvät linjapaperit sekä Arkadianmäelle tuodut kirjalliset kysymykset. Nämä lähteet pitävät sisällään valtaosan puolueen sisäisestä ydinvoima- ja energiapolitiikkaa selittävästä ja kuvailevasta aineistosta. Aineisto ei pidä sisällään eduskuntakeskusteluita, sillä tutkielman tarkoitus on ensisijaisesti tarkastella vihreiden sisäistä keskustelua ja tietoisesti jäsenistölleen ja potentiaalisille äänestäjille suunnattuja selontekoja.

Vihreästä liitosta ja sitä edeltäneistä vaihtoehtoliikkeistä on tehty erinomaisen kattavia teoksia, joiden löydöksiä hyödynnän tutkimuksessani. On huomioitavaa, että jotkut näistä teoksista ovat vihreiden itsensä tuottamia, tai ne sisältävät suodattamattomia ajatuksia vihreiden aktiiveilta. Olen ottanut tämän huomioon analyysissani, enkä oleta kaikkien lähteiden tarjoavan

[22] Vihreä Lanka perustettiin 1983, mutta Vihreä Liitosta tuli sen virallinen pääomistaja vasta vuonna 2010.
[23] Mickelsson 2021, 249.
[24] Puolue otti perustamisensa jälkeen periaatteeksi tarkistaa omaa puolueohjelmaansa neljän vuoden välein, minkä takia aineistoa on kattavasti ja siinä näkyvät ajalliset muutokset (Mickelsson 2021, 286).

objektiivisia tulkintoja. Niillä on kuitenkin tästä huolimatta, tai nimenomaan tästä syystä, oma arvonsa, sillä ne paljastavat vihreiden mielenmaisemaa ja antavat syvyyttä heidän näkökulmilleen. Hyvä esimerkki on Vihreän liiton julkaisema *Vihreä ABC-kirja 2* (1995), jossa puolueen toimijat läpikäyvät vihreiden silloista nykytilannetta, historiaa, haasteita ja onnistumisia. 2000-luvun lähteistä löytyy taas Vihreän Sivistysliiton kustantama ja erillisen ohjausryhmän suunnittelema *Edellä! Vihreä liitto 20 vuotta* (2007), minkä puolue tilasi 20-vuotisjuhlilleen. Toisenlaisen näkökulman antaa vihreiden entisen puheenjohtajan ja yhden puolueen näkyvimmän poliitikon Osmo Soininvaaran *Vihreä politiikka* (2012), jossa hän on myöntää käyvänsä läpi omaa aatteellista kehitystään, sekä mielipiteittensä vertautumista muihin vihreisiin.

Yleisluonteisempia ulkopuolisten tekijöiden näkemyksiä vihreistä ja Suomen vaihtoehtoliikkeistä taas tarjoavat esim. Jenni Karimäen *Protestista puolueeksi* (2022), Sari Aallon *Vaihtoehtopuolue: vihreän liikkeen tie puolueeksi* (2018), Järvikosken ym. *Ympäristöliike suomalaisessa politiikassa* (1991), Ilkka Ruostetsaaren *Puolueet ja energiapolitiikka* (1998) ja Rauli Mickelssonin *Suomen puolueet: Vapauden ajasta maailmantuskaan* (2021). Lisäksi olen hyödyntänyt tutkimuksen kontekstin hahmottelussa monia teoksia ja tutkimuksia, mitkä käsittelevät vihreitä epäsuorasti Suomen ydinvoimakeskusteluun ja -politiikkaan keskittyneen kirjallisuuden kautta. Huomioi muun muassa Risto Sänkiahon ja Harri Rantalan *Ydinvoima-argumentaatio: analyysi suomalaisesta ydinvoimakeskustelusta* (1987), Matti Kojon *Ydinvoima, valta ja vastarinta* (2004), Janne M. Korhosen ja Rauli Partasen *Musta hevonen: ydinvoima ja ilmastonmuutos* (2016) ja Annukka Bergin *Ydinvoiman uudet vaatteet: Kansanedustajan näkökulma vuosien 2000–2002 ydinvoimakeskusteluun* (2004).

Aiheen historiaa käsittelevien teosten lisäksi tulen käyttämään yhteiskunnallisessa tutkimuksessa vakiintuneita metodeja, teoreettisia viitekehyksiä ja käsitteitä tutkimuksen jäsentelyssä ja analyysivaiheessa. Tietystä ilmiöstä käytävään keskusteluun keskittynyt tutkimus tarvitsee ohjenuorakseen teorian tai mallin, minkä luomat raamit määrittelevät tutkimuksen luonteen mahdollisimman läpinäkyvästi ja seikkaperäisesti, vähentäen näin tutkijan henkilökohtaisten ennakkoasenteiden ja -oletusten vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkimuksen kehikkona toimii vakiintunut diskurssianalyyttinen teoriapohja ja analyysi pohjautuu historiatieteelliseen kvalitatiivisen ja lähdekriittisen sisällönanalyysin malleihin, tulosten kytkeytyessä yhteiskunnallisiin ja historiallisiin konteksteihinsa.

1.1.2 Aineiston ja analyysin lähestymistavan kehystäminen

Tutkimusta varten halusin kerätä kattavan määrän selontekoja Vihreän liiton jäsenten tuottamista ydinvoimaa koskevista argumenteista. Tätä varten eri vuosikymmeniltä koottu aineistopaketti muodostaa tutkimukseni ytimen ja sen diskurssianalyysivaiheen perusjoukkona voidaan pitää kaikkia niitä keskusteluja ja kannanottoja, joita vihreät ovat tuottaneet ajanjaksona, johon tutkimus rajoittuu. Tätä perusjoukkoa ei kuitenkaan ole mahdollista tarkastella kokonaisuudessaan pro gradun laajuisessa tutkimuksessa, joten siitä tuli rajata otos. Tarkoitukseni oli keskittyä vihreiden sisäiseen keskusteluun, eli valitsin aineistoni sen mukaan, mitkä argumentit oli suunnattu joko puolueen poliittisille toimijoille ja aktiiveille, tai laajemmassa viitekehyksessä äänestäjäkunnalle.

Poliittisten liikkeiden syntyä selitetään yleisimmin sosiokulttuurisilla vastakkainasetteluilla, ja vihreissä liikkeissä tämä jännite sijoittuu materialistisen ja postmaterialistisen maailmankuvan välille. Vihreiden enemmistö ei kuitenkaan aseta luontoa ihmisen yläpuolelle, vaan korostaa ihmisen olevan luonnon osa ja siitä riippuvainen. Ymmärrys tästä, sekä Vihreän liiton syntyhistoriasta, on merkittävää tutkimuksen analyysivaiheessa. Aineistoa jaoteltaessa päädyin järjestelemään selonteot eri argumentaatioulottuvuuksiin, jotka lopulta muodostivat tutkimukseni diskurssit. Nämä ovat turvallisuus, ympäristöhaitat, energiapoliittinen vastakkainasettelu ja ydinvoimaa puoltavat diskurssit. Diskurssit on jaettu useisiin alateemoihin niiden selontekojen perusteella, mitkä toistuivat aineistoissa. Harkitsin myös mallia, jossa ulottuvuudet olisivat jakautuneet moraalisiin, taloudellisiin, yhteiskuntapoliittisiin, ekologisiin ja teknisiin, mutta koska valtaosa kaikista selonteoista keskittyi ydinvoiman vastustamiseen, olivat valikoimani diskurssit käyttökelpoisempia. Palaan diskurssien tarkempaan analyysiin luvussa 5.

Keskityn tutkimuksessani tietyn rajatun ryhmän tapaan luoda merkityksiä aiheelle, jolla koetaan olevan korkea itseisarvo. Merkityksiä luotiin yksilöiden toimesta aktiivisesti kirjoitetun ja puhutun sanan voimin tehtyjen vaikutusyritysten kautta. Nämä vaikuttivat ryhmän aiheesta muodostettuun mielikuvaan ja tämän kautta muokkasivat siihen suhtautumista. Tutkimus pyrki selvittämään miten yksilöiden ja ryhmän kielenkäyttö onnistui uudelleen määrittämään tai arvottamaan ydinvoimaan kohdistettuja mielipiteitä. Tutkimusta ei kuitenkaan tule tarkastella tyhjiössä, sillä vaikka tarkasteltava ryhmä, vihreät, on varsin suppea ja rajattu, toimi se globaalissa kontekstissa suurempien diskurssien ja vaikutusyritysten vaikutuspiirissä.

Tunnistan, ettei vihreiden ydinvoimakantoja ja niihin vaikuttavia tekijöitä voida analysoida tyhjentävästi pelkästään diskurssianalyysin kautta, sillä narratiivien muodostuminen on monimuotoinen ilmiö, jonka tulkinta vaatii erilaisia lähestymistapoja ja tutkimusmetodeja. Koin kuitenkin, että diskurssianalyysi vastasi parhaiten omiin tarpeisiini, mitkä olivat muotoutuneet

aiheeseen tutustuttuani. Omassa tutkimuksessani tutkittavana on selvästi rajattu toimijaryhmä, jolloin huomio kohdennetaan siihen säännönmukaisuuteen, millä merkityksiä on tuotettu. Tutkimukseni perusteella vihreiden ydinvoimaa koskeva kielenkäyttö on ollut hyvin pitkälti yhteneväistä, diskurssit selvästi löydettävissä ja tarkoitusperät peittelemättömiä. Ne vihreät toimijat, jotka aktiivisesti tuottivat tekstiä ryhmänsä sisäiseen ja ulkoiseen keskusteluun, muokkasivat ymmärrystä aiheesta vihreän liikkeen sisäisessä kontekstissa.

Vaikka tutkimuskohteeni sijoittuu lähihistoriaan, aineistoni ja metodini edustavat kuitenkin perinteisempää historiantutkimusta. Tutkielma käsittelee poliittisesti aktiivisen toimintajoukon tuottamia diskursseja, mutta analyysissa tulee huomioida, että he eivät usein olleet päättävässä tai hegemonisessa valta-asemassa muuhun yhteiskuntaan nähden. Vaikka vihreissä ei tunnusteta puoluekuria samoin kuin muissa puolueissa, analyysini kautta syntyi vaikutelma, että tarkasteltavan aikakauden ohjausvaikutus puolueessa määritteli huomattavasti, millaisiksi vihreiden ydinvoimakannat muodostuivat. Sisäisessä keskustelussa vihreiden diskursseissa nousee esiin tiettyjen merkittävien hahmojen ja näkemyksien dominanssia, jota harvoin haastettiin, ennen kuin liikkeen sisäiset valtasuhteet muuttuivat uusien toimijoiden mukaantulon ja vanhojen poisjättäytymisen myötä.

1.2 Tutkielman rakenne

Tutkielma etenee systemaattisesti johdannosta vihreän liikkeen ja ydinvoiman historiallisen taustan esittelyyn, minkä jälkeen käsitellään tutkimuksen metodologinen lähestymistapa ennen analyysilukua ja työn päättäviä johtopäätöksiä.

Johdantoluvun jälkeen taustoitan aiheen ja vihreiden historiaa luvuissa 2 ja 3. Ensimmäisten ydinvoimaloiden rakennus alkoi jo 1950-luvulla ja monet alkuperäisistä ydinvoimakritiikin teeseistä ovat yhä pitkälti samanlaisia, eikä tutkimuksen ajanjaksoa voi käsitellä tyhjentävästi ymmärtämättä sitä aikalaiskontekstia, mihin ydinvoiman vastustaminen alun perin ankkuroitui. Luku 3 keskittyy Suomen vihreän liikkeen muotoutumiseen ja poliittisen puolueen vaiheisiin 1970-luvulta nykypäivään, tarkoituksenaan tutustuttaa lukija poliittiseen toimijaan, jonka näkemyksiä tutkielma tarkastelee.

Luku 4 esittelee tutkimuksen metodin. Käyn siinä läpi tarkemmin, miten olen jäsennellyt aineistoani muodostaakseni siitä yhtenäisen lähdepaketin, johon voi soveltaa diskurssianalyysin käytäntöjä. Luvussa käsitteellistän lähestymistapaani ja selvennän analyysin termistöä.

Luku 5 on tutkielman selkäranka. Siinä analysoin aiempien lukujen esittelemin metodein primaariaineistoani, huomioiden lukujen 2–4 kontekstoinnin. Tämän luvun jälkeen olen esitellyt

aineistosta esiinnousseet diskurssit, sekä kuvaillut niiden argumentaatiota sekä sisäistä logiikkaa ja oikeuttamisen keinoja.

Luvussa 6 paneudun syvemmin niihin yhteiskuntateoreettisiin taustoihin, joihin vihreät ja vastaavat vaihtoehtoliikkeisiin perustuvat poliittiset puolueet pohjautuvat. Tavoitteeni on luoda pohjaa tutkimuksen analyysivaiheen perusteluille sitomalla aiheen käsittely aiempaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi. Tässä luvussa saadaan myös enemmän kosketuspintaa niihin ideologisiin ja moraalisiin kysymyksiin, jotka määrittelevät monelta osin vihreiden suhtautumista ydinvoiman kaltaisiin välineellisiin keinoihin mahdollistaa jatkuvaa kulutukseen perustuvaa kasvua.

Luvussa 7 tuon yhteen analyysin lopputulokset, jalostaen ne tutkimuksen johtopäätöksiksi.

2 YDINVOIMAN VASTUSTUKSEN HISTORIA SUOMESSA

Olen erottanut tämän kappaleen vihreiden historiasta, sillä on tarpeen esitellä myös muita yhteiskunnan kehityksen puolia ja osatekijöitä, mitkä ovat vaikuttaneet puolueen toimijoiden ydinvoimakantojen muodostumiseen epäsuorasti. Luvun tarkoitus on taustoittaa vihreää ajattelua esittelemällä suomalaisen ydinvoimakehityksen konteksti ja muut siihen vaikuttaneet tekijät vihreiden ohella. Pidän tätä välttämättömänä seuraavia Vihreän liiton selontekoja käsitteleviä analyysilukuja silmällä pitäen, jotta lukija voi paremmin ymmärtää ne vallinneet olosuhteet ja vaikutustekijät, joihin vihreän liikkeen ydinvoimanäkemykset ovat kytkeytyneet. Yksi keskeisimpiä huomioita on ymmärtää, miten ydinvoima ja ydinaseiden vastainen liike ovat olleet sidoksissa toisiinsa, kuten ympäristö- ja rauhanliikkeet, eikä niitä siksi voi tarkastella irrallisina teemoina[25]. Korkea-aktiivisen ydinjätteen loppusijoitus on myös ollut geopoliittinen ongelma ydinvoiman alkuajoista asti[26], joten on ymmärrettävää, että se on näkynyt myös suomalaisessa ydinvoimakeskustelussa ja varsinkin vastustajien argumenteissa.

2.1 Ensimmäiset ydinvoimalat maailmalla ja vastarinnan muodostuminen, 1950- ja 1960-luvut

Ydinvoiman historia kytkeytyy erottamattomasti toisen maailmansodan jälkeiseen modernisaatioon, jossa teknologinen kehitys, valtiollinen ohjaus ja asiantuntijatietämys muodostivat keskeisen perustan yhteiskunnalliselle päätöksenteolle. Ydinenergian varhaista käyttöönottoa leimasi ajatus teknologisesta edistyksestä ja energiantuotannon rationalisoinnista, jossa ydinvoima nähtiin ennen kaikkea taloudellisena ja teknisenä ratkaisuna kasvavaan energiantarpeeseen[27]. Suomen 1950-luvun energiapolitiikan päämääränä olikin rakentaa kotimaista ydinvoimaa ja öljynjalostusta teollisuuden halvan energian varmistamiseksi[28]. Poliittinen debatointi ja päätöksenteko tapahtui tässä vaiheessa pitkälti suljetuissa eliitin asiantuntijaverkostoissa[29], eikä ydinvoimaan liittynyt laajaa julkista keskustelua, mutta näkökulmat olivat ”passiivisen myönteisiä”[30].

Kansainvälisesti ydinvoiman kehitys eteni 1950-luvulla voimakkaasti Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton johdolla, ja teknologiaan liitettiin paitsi energiataloudellisia myös geopoliittisia ja sotateollisia merkityksiä. Ydinvoiman turvallisuuteen, ydinjäteongelmaan ja pitkän aikavälin

[25] Litmanen 1988, 281.
[26] Vehmas 1995, 171.
[27] Aalto 2018.
[28] Lähteenmäki 2006, 36.
[29] Sänkiaho ja Rantala 1987, 17.
[30] Sänkiaho ja Rantala 1987, 25–26.

riskeihin liittyvät kysymykset jäivät yhä suurelta osin asiantuntijakeskustelujen piiriin. Suomen valtio oli luonut komiteoita ja neuvottelukuntia hoitamaan valmistautumista ydinvoimarakentamiseen, mutta niiden rooli oli neuvoa-antava ja ne vastasivat raportoinnistaan kauppa- ja teollisuusministeriölle.[31]

Teknologiamyönteinen ilmapiiri lujitti näkemystä ydinvoimasta tulevaisuuden energiamuotona. Alussa pelkästään ydinaseiden pelko heitti varjon edistysuskon ylle. Ensimmäisillä ydinasevaltioiden atomienergiamessuilla Genevessä 1955 ainoa puhuttu ongelma liittyi ydinaseiden leviämiseen ja suurvaltojen haluttomuuteen horjuttaa valta-asemaansa[32]. Suomessakin Imatran voima sai suorittaa liuotus- ja rikastuskokeita, Atomienergia oy perustaa uraanilouhoksen Enoon sekä Teknillinen korkeakoulu valmistella alikriittisen miilun Helsinkiin ilman minkäänlaista näkyvää vastustusta[33].

Suomessa ydinvoiman varhainen käsittely noudatti pitkälti kansainvälistä mallia. 1950- ja 1960-luvuilla ydinenergiaa koskeva keskustelu painottui energiataloudellisiin laskelmiin ja tekniseen toteutettavuuteen, ja valtiolliset toimijat hakivat aktiivisesti kansainvälistä asiantuntija-apua ydinvoiman soveltuvuuden arvioimiseksi[34]. Ydinvoimaa koskeva päätöksenteko oli tässä vaiheessa vahvasti viranomaisjohtoista, ja eduskunta tai kansalaisyhteiskunta osallistuivat prosessiin vain rajallisesti. Poliittinen järjestelmä nojasi teknokraattiseen ajattelutapaan, jossa tieteellinen asiantuntemus nähtiin riittävänä perustana suuria teknologisia ratkaisuja koskeville päätöksille.

Huolimatta ydinvoiman etuja korostavan valtadiskurssin vahvasta asemasta jo 1950- ja 1960-luvuilla alkoi muotoutua kriittisiä ääniä, jotka kyseenalaistivat teknologisen edistyksen yksiselitteisen tavoiteltavuuden. Kansainvälisesti ydinkokeiden vastainen liike sekä huoli radioaktiivisten päästöjen vaikutuksista loivat perustaa laajemmalle riskejä käsittelevälle keskustelulle, jossa ydinenergia alettiin nähdä myös sosiaalisena ja moraalisena kysymyksenä[35]. Suomessa nämä näkökulmat olivat aluksi marginaalisia, mutta ne muodostivat myöhemmän vastarinnan ideologisen ja tiedollisen pohjan. Varhaisen vastustuksen keskeinen piirre oli sen hajanaisuus ja epäinstitutionaalisuus. Kritiikkiä esittivät yksittäiset tutkijat, kansalaisaktivistit ja rauhanliikkeet, joiden toiminta ei vielä kytkeytynyt järjestäytyneeseen ympäristöliikkeeseen tai puoluepolitiikkaan[36]. Ydinvoiman vastustus oli osa laajempaa murrosta, jossa teknologian

[31] Lähteenmäki 2006, 12.
[32] Laurila 1967 ja 1977; 31–36; Vahtera 1986, 41–43.
[33] Laurila 1967; Vahtera 1986, 192.
[34] Lähteenmäki 2006, 35–39.
[35] Järvikoski 1991, 164; Rasimus 2006, 65.
[36] Konttinen 1998, 187–188.

yhteiskunnallisia vaikutuksia alettiin tarkastella aiempaa kriittisemmin kaikissa länsimaissa tulevina vuosikymmeninä.[37]

Yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksen näkökulmasta 1950- ja 1960-lukujen ydinvoimakritiikki voidaan nähdä varhaisena esimerkkinä ilmiöstä, joka myöhemmin määrittyi osaksi uusia yhteiskunnallisia liikkeitä. Rasimuksen ja Konttisen mukaan näille liikkeille oli ominaista pyrkimys kyseenalaistaa vakiintuneita valtarakenteita ja tuoda esiin sellaisia ongelmia, joita perinteinen puoluepolitiikka ei ollut tunnistanut[38]. Ydinvoima tarjosi konkreettisen kohteen, jossa teknologinen valta, asiantuntijatieto ja demokraattinen osallistuminen kietoutuivat toisiinsa. Ydinvoiman vastustus ei kuitenkaan vielä tänä aikana muodostanut Suomessa laajaa poliittista liikettä.

2.2 Rakentamisen ja käyttöönoton aika, 1970- ja 1980-luvut

Suomen ensimmäisten ydinvoimalaitosten rakentaminen ajoittui öljykriisin jälkeiseen aikaan, jolloin energian omavaraisuus ja toimitusvarmuus nousivat keskeisiksi poliittisiksi kysymyksiksi, ja ydinvoima nähtiin keinona vähentää riippuvuutta tuontienergiasta. Samalla paikalliset konfliktit nostivat esiin huolia ympäristövaikutuksista, terveydestä, teknologisista riskeistä ja päätöksenteon demokraattisuudesta, mikä toi ydinvoimakysymyksen laajemmin valtakunnalliseen julkisuuteen.[39] Loviisan ensimmäinen ydinvoimala otettiin käyttöön vuonna 1977 ja toinen valmistui 1980. TVO:n kaksi voimalaa Eurajoella alkoivat tuottaa sähköä vuosina 1978 ja 1980. Imatran Voiman ja TVO:n yhteisprojekti Perusvoima Oy jätti hakemuksen viidennestä ydinvoimalasta vuonna 1986, mutta saman vuoden Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuuden vuoksi valtioneuvosto ei käsitellyt hakemusta ja Perusvoima veti hakemuksensa pois. Vuoden 1987 lopussa hyväksytty ydinenergialaki siirsi useiden muiden määrittelyjen ohella ydinvoimahankkeiden lopullisen päätösvallan hallitukselta eduskunnalle.

Vastarinta sai suuren sykäyksen, kun julkisuuteen tuli vuonna 1974 voimalaitosaluetoimikunnan mietintö, jossa ehdotettiin tilavarauksia yli 30:lle voimalalle kymmenellä eri paikkakunnalla[40]. Varsinkin Helsingin lähialueille suunnitellut voimalat keräsivät kipakkaa kritiikkiä ja hankkeet[41] kaatuivatkin kansalaisvastustukseen[42]. Metsämäen ja Nisulan mukaan perinteisten ympäristöliikkeiden, kuten Suomen Luonnonsuojeluliiton ja Luonto-Liiton, toiminta oli

[37] Konttinen 1998, 201.
[38] Rasimus 2006; Konttinen 1998, 187.
[39] Kommonen & Rundt 1976, 125; Konttinen ym. 1990.
[40] Kommonen & Rundt 1976; Metsämäki & Nisula 2006, 247.
[41] Suunniteltuja sijoituspaikkoja olivat Löparö, Norrkullalandet, Granö sekä Vuosaari (Rüdig 1990, 140).
[42] Metsämäki & Nisula 2006, 247.

tietoisesti rampautettu taistolaisten toimesta, sillä Neuvostoliitosta peräisin olevia voimaloita ei nähty ongelmallisina[43]. Puhtaasti ydinvoiman vastustamista varten muodostettu Energiapoliittinen yhdistys - Vaihtoehto ydinvoimalle ry (EVY) perustettiin 1977. EVY koostui pitkälti korkean tason akateemikoista. EVY:n toiminnan kutistuttua 1980-luvun aktiivisimmiksi ydinvoiman vastustajiksi nousivat Greenpeace ja Naiset ydinvoimaa vastaan -liike[44].

1970-luvun aikana ydinvoiman vastustus alkoi järjestäytyä aiempaa systemaattisemmin. Yksittäisten protestien ja kriittisten puheenvuorojen rinnalle syntyi verkostoja ja järjestöjä, jotka pyrkivät koordinoimaan toimintaa ja vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon. Ydinvoiman vastustus kytkeytyi yhä tiiviimmin laajempaan ympäristöliikkeeseen, joka oli Suomessa voimakkaassa kasvuvaiheessa[45]. Ydinvoima tarjosi ympäristöliikkeelle selkeän ja symbolisesti hyvin latautuneen kohteen, jonka kautta voitiin kritisoida laajempia trendejä teollistumisen, tehokkuuden ja talouskasvun ekologisista seurauksista[46]. Soininvaara on kutsunut ydinvoiman vastustusta ikäluokkansa sukupolvikysymykseksi[47].

1980-luvulle tultaessa ydinvoimakritiikki oli vakiintunut osaksi suomalaista yhteiskunnallista keskustelua. Vaikka itse rakentamispäätökset etenivät, ydinvoiman esiintuodut ongelmat pysyivät julkisessa keskustelussa. Julkisuutta keränneet onnettomuudet maailmalla[48] ja lisääntynyt tieto ydinenergian pitkäaikaisista haasteista vahvistivat kriittisiä näkemyksiä ja antoivat vastustukselle uusia argumentatiivisia perusteluja[49]. Vehmaksen mukaan Suomen energiasektorin keskeisimmät toimijat ja päättäjät eivät huomioineet ydinvoiman ja fossiilisten polttoaineiden haasteita muiden OECD-maiden tapaan ja vähättelivät uusiutuvien mahdollisuuksia[50]. Lisäksi Suomessa ydinvoimaan liittyvään päätöksentekoon liittyi ns. maantieteellinen realismi. Erimielisyydet eivät koskeneet lisärakentamista itsessään, vaan mistäpäin voimala tilattaisiin. Varsinkin yhteistyö Venäjän kanssa aiheutti varovaisuutta[51].

Yksi keskeisiä piirteitä 1970- ja 1980-lukujen ydinvoiman vastustuksessa oli asiantuntijatiedon politisoituminen vastustuksen keinovalikoiman kasvattamisen kautta. Vastustajat eivät tyytyneet esittämään yleisluonteista kritiikkiä, vaan pyrkivät aktiivisesti tuottamaan vaihtoehtoista asiantuntijatietoa, joka kyseenalaisti viralliset turvallisuus- ja talousarviot. Erityisesti energia- ja ympäristökysymyksiin keskittyneet verkostot, varsinkin EVY, nousivat

[43] Metsämäki & Nisula 2006, 248. Litmanen 1988, 290.
[44] Metsämäki & Nisula 2006, 252.
[45] Konttinen 1998; Jokinen 2001.
[46] Soininvaara 2012; Mattila 1998.
[47] Soininvaara 2012, 111.
[48] Mm. Harrisburg 1979 ja Tšernobyl 1986.
[49] Järvikoski 1991; Aalto 2018.
[50] Vehmas 1995, 168–170.
[51] Litmanen 1988, 289.

merkittäviksi toimijoiksi, jotka tarjosivat ydinvoiman vastaiselle liikkeelle teknistä ja tieteellistä uskottavuutta[52]. Tämä ns. vasta-asiantuntijuus oli keskeinen tekijä ydinvoiman vastustuksen esittämisessä rationaalisena ja perusteltuna vaihtoehtona, eikä pelkkänä tunnepohjaisena reaktiona. Vasta-asiantuntijuuden kehittyminen muutti myös poliittisen järjestelmän ja kansalaisliikkeiden välistä suhdetta. Ydinvoimasta tuli kysymys, jossa asiantuntijavalta ei enää ollut yksinomaan viranomaisten ja alan teollisuuden käsissä[53]. Myös ydinaseiden ja -voiman välistä yhteyttä pyrittiin tietoisesti nostamaan esille[54].

Ydinvoiman vastustuksen kehittyminen 1970- ja 1980-luvuilla heijasteli myös laajempaa muutosta kansalaisosallistumisen muodoissa. Perinteisten poliittisten osallistumis- ja vaikuttamiskanavien, kuten puolueiden ja vaalien, koettiin tarjoavan vain rajallisia mahdollisuuksia vaikuttaa ydinvoimaa koskeviin ratkaisuihin, minkä vuoksi kansalaisliikkeet omaksuivat vaihtoehtoisia toimintatapoja. Näihin kuuluivat muun muassa julkiset kampanjat, mielenosoitukset, lausunnot ja asiantuntijaraportit, joiden avulla pyrittiin haastamaan virallista päätöksentekoa ja tuomaan esiin vaihtoehtoisia näkökulmia.[55] Lisäksi perustettiin useita ydinvoimaa vastustavia ryhmittymiä ja järjestämällä rauhanmarsseja ja mielenosoituksia. Vetoomus ydinaseettoman Pohjolan puolesta sai 2.5 miljoonaa allekirjoitusta vuonna 1983[56]. Tätä kehitystä on tulkittu osana niin sanottujen uusien yhteiskunnallisten liikkeiden nousua, joiden sisällä ympäristökysymykset, elämäntapa ja yhteiskunnallinen osallistuminen nousivat keskeisiksi teemoiksi. Ydinvoiman vastustus tarjosi konkreettisen esimerkin siitä, miten ympäristöongelmat alkoivat näyttäytyä laajempina yhteiskunnallisina kysymyksinä, jotka koskettivat arvoja, riskejä ja tulevaisuuden suuntaa. Suomessa tämä kehitys tapahtui suhteellisen myöhään, mutta se eteni ydinvoimahankkeiden konkretisoituessa.[57]

Kokonaisuutena 1970- ja 1980-luvut merkitsivät siirtymää kohti aktiivisempaa kansalaisliikettä. Varsinkin paikallinen vastarinta onnistui pysäyttämään joidenkin hankkeiden etenemisen, minkä lisäksi hiipuva usko modernisaatioon sekä ydinvoimalaonnettomuuksien herättämä varovaisuus hidastivat ydinenergian laajempaa käyttöönottoa. Ydinvoima vaikutti olevan yksi keskeisimmistä kysymyksistä vihreän liikkeen keskuudessa, mitä myös aikalaiskokemukset tukevat[58].

[52] Konttinen 1998.
[53] Hylkilä 2003.
[54] Litmanen 1988, 303.
[55] Rasimus 2006,74; Konttinen 1998.
[56] Aalto 2018, 148–150.
[57] Rasimus 2006; Järvikoski 1991, 165.
[58] Soininvaara 2012, 91.

2.3 Vakiintunut vihreä puolue ja parlamentaarinen vastarinta, 1988–nykyhetki

1980-luvun lopulta alkaen ydinvoiman vastustus Suomessa siirtyi uuteen vaiheeseen, jossa aiemmin perinteisen poliittisen järjestelmän ulkopuolinen toiminta institutionalisoitui osaksi parlamentaarista päätöksentekoa. Olennainen osa tätä kehitystä oli vihreän liikkeen järjestäytyminen puolueeksi sekä ympäristökysymysten asteittainen vakiintuminen osaksi suomalaista politiikkaa. Tätä kehitystä ei pidä kuitenkaan lukea vain vihreiden ansioksi, sillä ekologisia kysymyksiä oli monien puolueiden nuorisojärjestöjen ohjelmissa jo 1970-luvulla ja enenevissä määrin myös itse puolueiden ohjelmissa 1980-luvulla[59]. Ydinvoima säilyi tässä prosessissa yhä keskeisenä kiistakysymyksenä, jonka kautta tuore vihreä puolue osaltaan määritteli suhdettaan teknologiseen kehitykseen, talouskasvuun ja poliittiseen valtaansa[60].

Vihreän liikkeen perustaminen tapahtui tilanteessa, jossa ydinvoimaa koskeva päätöksenteko oli jo institutionalisoitu poliittiseen päätöksentekoon ydinenergialain ja periaatepäätösmenettelyn kautta. Vuoden 1987 ydinenergialaki oli palauttanut lopullisen päätösvallan eduskunnalle ja luonut muodollisesti avoimemman kehyksen ydinvoimapoliittiselle keskustelulle[61]. Käytännössä päätöksentekoa kuitenkin ohjasivat edelleen vahvasti energia- ja teollisuuspoliittiset intressit[62] sekä asiantuntijaverkostot[63]. Vihreän puolueen perustamisen jälkeen ydinvoiman vastustus ei enää nojannut pelkästään kansalaisliikkeisiin ja ulkoparlamentaariseen painostukseen, vaan se sai eduskunnassa pysyvän institutionaalisen äänen. Ydinvoimaan ja keskitettyihin energiatuotantomalleihin suhtautumista luonnehdittiin yhä vihreille identiteettikysymyksenä, joka loi eroja muihin puolueisiin.

Vuonna 1992 eduskunta hyväksyi Matti Vanhasen tekemän ponnen, jossa esitettiin pidättäytymistä ydinvoiman lisärakentamisesta. Ponsi hyväksyttiin äänin 96–78, mutta sillä oli juridisesti vain poliittisen tahdon ilmaisuun rinnastettava, ei sitova, luonne. Ponnesta huolimatta Ahon hallitus hyväksyi TVO:n ja Imatran Voiman yhteishakemuksen viidennen ydinvoimalan rakentamisesta äänin 11–6. Eduskunnan äänestystulos (107–90) toi kuitenkin samankaltaisen tuloksen kuin ponsi ja hanke hylättiin.

1990-luvun alussa ydinvoima nousi uudelleen eduskunnan asialistalle tilanteessa, jossa taloudellinen lama, energiasektorin rakennemuutos ja kylmän sodan päättyminen loivat

[59] Mickelsson 2021, 286.
[60] Konttinen 1998; Rasimus 2006.
[61] Vahtera 1986.
[62] Ruostetsaari mainitsee 1990-luvun lisärakentamisen ajajina mm. Teollisuuden energialiiton, työmarkkinajärjestöt sekä TVO:n ja IVO:n perustaman Perusvoima Oy:n (Ruostetsaari 1998, 153–154).
[63] Ruostetsaari 1998; Hylkilä 2003.

epävarmuutta tulevaisuuden energiavalinnoista. Vuoden 1993 eduskunnan periaatepäätöskeskustelu tarjosi Vihreälle liitolle mahdollisuuden tuoda äänestäjilleen suhtautumistaan näkyvästi esiin. Vaikka itse päätöksen lopputulos ei ollut vihreiden kannalta toivottu, toimi se esimerkkitapauksena siitä, miten ydinvoimakysymys jakoi puoluekenttää ja oli politisoitunut aiempaa enemmän. Ydinvoimaa koskevat eduskuntakeskustelut tarjosivat vihreille foorumin, jossa voitiin kyseenalaistaa asiantuntijavallan roolia ja nostaa esiin kansalaisosallistumisen puutteita.[64] Vihreiden parlamentaarisessa vastarinnassa oli useita linkkejä aiempaan liikehistoriaan. Monet vihreän liiton keskeiset toimijat olivat olleet tiiviisti mukana ydinvoiman vastaisissa yhteiskunnallisissa liikkeissä, mikä vaikutti puolueen tapaan jäsentää ydinvoimakysymyksen haasteita. Kuten aiemmin vaihtoehtoliikkeissä, puolueen ydinvoiman vastustus kytkeytyi laajempiin yhteiskunnallisiin kriittisiin näkökulmiin, jotka kohdistuivat teknologiseen asiantuntijavaltaan, keskitettyihin päätöksentekomalleihin sekä talouskasvun ensisijaisuuteen ympäristökysymyksissä. Lisäksi teollisuus- ja pääomapiirit olivat määritelleet ympäristökysymykset kapeasti, mistä kumpuava kritiikki johti myöhemmin ympäristövaikutusten arviointiprosessien pakollisuuteen.[65]

Vihreän liiton asema ydinvoiman vastaisena toimijana vahvistui erityisesti tilanteissa, joissa kysymys oli käsiteltävänä eduskunnassa. Tällöin ydinvoimakysymys tarjosi keinon profiloitua periaatteellisena ja johdonmukaisesti arvoihin nojaavana toimijana, vaikka konkreettinen vaikutus päätöksiin jäikin rajalliseksi[66]. Tämä dynamiikka korostaa parlamentaarisen vastarinnan kaksijakoista luonnetta; se mahdollisti ydinvoimakysymyksen jatkuvan politisoitumisen, mutta samalla paljasti vihreän liiton rajalliset vaikutusmahdollisuudet vakiintuneessa poliittisessa järjestelmässä. Esimerkiksi Hylkilän mukaan vihreiden kansanedustajahaastattelu antoi ymmärtää, että puolue ei yrityksistään huolimatta saanut ydinvoimaa masinoitua vaaliteemaksi vuoden 1999 eduskuntavaaleissa[67].

2000-luvulle tultaessa ydinvoimapolitiikka kytkeytyi entistä tiiviimmin ilmastonmuutosta ja yleistä energiaturvallisuutta koskevaan keskusteluun. Ydinvoiman kannattajat alkoivat yhä useammin perustella sen roolia osana energiapalettia vähäpäästöisenä ja kestävän ilmastopolitiikan kannalta välttämättömänä energiamuotona. Vastapuolen omaksumat ekologiset perustelut muuttivat ympäristöpoliittisen keskustelun asetelmia ja loivat tilanteen, jossa ekologinen argumentaatio ei enää ollut yksinomaan vihreiden käytössä [68]. Vastavetona vihreät pyrkivät korostamaan ydinvoiman pitkän aikavälin riskejä sekä ydinjätteen

[64] Ruostetsaari 1998; Vahtera 1986.
[65] Konttinen 1998; Jokinen 2001.
[66] Rasimus 2006; Hylkilä 2003.
[67] Hylkilä 2003, 70.
[68] Aalto 2018.

loppusijoituksen haasteita. Lisäksi vihreät toivat esille omia energiamallinnuksiaan, joissa energiantarve voitiin kattaa uusiutuvilla ja tehokkuuden lisäämisellä.

Eduskunnan vuoden 2002 myönteinen päätös Olkiluoto 3 -ydinvoimalaitoksesta johti vihreiden eroamiseen hallituksesta näyttäen, että ydinvoiman oli periaatteellinen kysymys, joka ylitti hallitusyhteistyön edut[69]. Päätöksen lopputulos myös osoitti, että ydinenergian politisoitumisesta riippumatta hankkeita ei onnistuttu estämään, vaikka puolueen sisällä kielteistä päätöstä oli osattu toivoa. Ainoastaan Vihreän eduskuntaryhmän 11 kansanedustajaa äänestivät yksimielisesti päätöstä vastaan[70]. Äänestystä ennakoiden useat poliittiset ja ympäristöjärjestöt olivat järjestäytyneet vuonna 2001 Valtavirta-verkostoksi, minkä tavoite oli vaikuttaa ydinvoimapäätöksiin muun muassa esittämällä ydinvoimateollisuuden vahingonkorvausvastuiden nostamista ja siihen käytettävien varojen siirtämistä energiatehokkuuden ja uusiutuvien energiamuotojen edistämiseen[71].

Kataisen-Stubbin hallituksen aikana (2011–2015) Fennovoima joutui etsimään uuden rahoittajan ydinvoimalaprojektilleen Fukushiman onnettomuuden johdettua Saksan energiapolitiikan ydinvoimavastaiseen käännökseen. Ratkaisuksi löytyi venäläinen Rosatom. Tämän jälkeen hallitus hyväksyi Fennovoiman periaatepäätöksen, mikä johti vihreiden lähtöön hallituksesta.

Vihreän liiton vakiintuminen parlamentaariseksi toimijaksi siirsi ydinvoiman vastustuksen institutionaaliseen politiikkaan. Ydinvoimakysymys ei ollut vihreille vain yksittäinen asiakysymys, vaan laajempi symboli yhteiskunnan kehityssuunnasta ja hyväksyttävistä poliittisista ratkaisuista.

[69] Lähteenmäki 2006.
[70] Poislukien yhden edustajan puolueet.
[71] Hylkilä 2003.

3 VIHREÄ LIITTO PUOLUEENA

Vihreän liiton ydinvoimaan liittyvää ideologiaa, luonnetta ja organisaatiota ei voi ymmärtää ja analysoida ilman syventymistä sen historiaan ja ideologioiden kehityskulkuun, mitkä synnyttivät sitä edeltäneet vaihtoehtoliikkeet ja lopulta puolueen. Suomen vihreiden perustamisen taustalla oli sukupolvi, jonka taustatarinoita olivat ekokatastrofi ja maailmanlopun ennustukset. Ydinvoiman nähtiin monien silmissä olevan tiukasti liitoksissa kumpaankin. 1970-luvun lama nähtiin mahdollisuudeksi uudelleenarvioida kasvuajattelua, mihin liittyi myös ydinvoima rajattoman kasvun vertauskuvana.

Vihreästä liitosta voidaan nykyään puhua vakiintuneena poliittisena toimijana. Syyt liikkeen syntymisen taustalla olivat samankaltaiset kuin muuallakin; ympäristötietoisuuden kasvu sekä vuoden 1973 energiakriisi. Hajanaisen liikkeen sisällä vahvistui halu löysän organisaatiorakenteen muodostamisesta, minkä johdosta Vihreä Liitto perustettiin 1987 kattojärjestykseksi monille yhteiskunnallisille liikkeille. Jo alkuaikojen yksi tärkeimmistä energiapoliittisista linjauksista oli ydinvoiman vastustus.[72] Vuodet 1977–83 olivat suomalaisten ydinvoiman vastustajille menestyksekkäitä. Menestystä edesauttoi läntisen Euroopan huomattava ydinaseiden vastainen liikehdintä, jonka aktivistit korostivat entistä enemmän ydinvoiman- ja aseiden välistä yhteyttä.[73] Kansainvälinen tilanne oli herkässä tasapainossa ja ydinsodan uhka nähtiin todellisena yhteiskunnat tuhoavana vaarana. Asennoitumisen myötä rauhanliikkeiden rooli korostui, ja ydinvoiman vastustus nousi ydinaseiden vastustuksen rinnalle. Suomen puolueista vihreät ovat aina olleet näkyvimpiä ja johdonmukaisimpia ydinvoiman vastustajia parlamentaarisessa kontekstissa.

3.1 1970- ja 1980-lukujen vaihtoehtoliikkeet

Jokaisen merkittävän puolueen taustalla on ollut sitä edeltänyt kansanliike. Laajentuessaan ja vakiintuessaan nämä liikkeet ovat juurtuneet yhteiskunnan rakenteisiin. Myös Suomen puoluejärjestelmä on muodostunut tähän tapaan.[74] Useat suomalaiset liikkeet ovat kuitenkin myöhemmin hiipuneet ja poistuneet aktiivisesta poliittisesta kentästä. Suomen merkittävin ympäristöpuolueiden kategoriaan kuuluva Vihreä Liitto perustettiin virallisesti vuonna 1988, mutta sitä edelsi monien toisistaan erillisten kansalaisliikkeiden aika, jotka järjestäytyivät ensin

[72] Remes ja Sohlstén 2007, 35.
[73] Litmanen 1988, 303.
[74] Mickelsson 2021, 398.

yhtenäiseksi liikkeeksi ja lopulta puolueeksi, joten vihreiden syntymäaika voidaan ajoittaa katsantotavan mukaan jopa 1970-luvun alkuun.[75]

Jenni Karimäki määrittelee 1970–80 lukujen ajan osaksi ekologista heräämistä, mikä nähdään yhtenä suomalaisen puoluepoliittisen mobilisaation vaiheista.[76] Rauli Mickelssonin mukaan tähän aikaan ilmaantuneet ekologiset puolueet olivat ilmentymä globaalista trendistä, jossa oltiin valmiita haastamaan aiemmat käsitykset ja taisteltiin taloudelliseen kasvuun tähtäävää elämäntapaa vastaan.[77] Ajan kuvaavia termejä ovat postmaterialismi ja postmodernismi. Tuolloin alettiin kyseenalaistaa oletukset jatkuvasta väistämättömästä kasvusta ja siihen sidotusta ”edistyksestä”. Osa tätä trendiä oli uusiutumattomien energialähteiden arvostelu, sillä ne osaltaan mahdollistivat kasvun, jonka haittapuolet alettiin tiedostaa. Tämä nouseva kritiikki ajoi aiemmin kasvulla ja kehityksellä toimintansa oikeuttaneet perinteiset puolueet vaikeaan tilanteeseen.[78]

Matti Hyvärisen määritelmän mukaan yhteiskunnallisten liikkeiden jäsenistöä yhdistää liikkeen jatkuvuus ja keskinäinen solidaarisuus, mikä ei vaadi virallista organisaatiota. 1970- ja 80-lukujen liikkeistä on käytetty nimitystä uudet yhteiskunnalliset liikkeet.[79] Ne erosivat aiemmista olemalla vähemmän poliittisia, eivätkä muotoutuneet puolueiden ympärille kuten aiemmat. Nämä ns. vaihtoehtoliikkeet mielsivät itsensä pikemminkin elämäntapaliikkeiksi kuin poliittisiksi.[80] Ne olivat myös merkittävistä naisvaltaisempia kuin aiemmin. 1970-luvun lopulla Suomen naisliike ja rauhanliike voimistuivat ja niiden kannattajakunta paisui. Näiden kahden lisäksi ympäristöliike kasvoi yhdeksi keskeisimmäksi vaihtoehtoliikkeeksi[81]. Ympäristönsuojelu oli keskeinen teema kaikissa uusissa liikkeissä ja sen polttoaineena toimi tuona aikakautena esiinnoussut ”ekologinen angsti”, kuten Gayil Talshir sen määritteli[82].

Mickelssonin määritelmän mukaan vaihtoehtoliikkeiden ytimessä oli aina konflikti, mistä muodostui aate[83]. Toisin kuin puoluejärjestöissä, liikkeitä perustettiin käytännössä ajamaan yhtä rajattua sektorikysymystä tapauskohtaisesti. Ajan uudenlainen poliittinen osallistuminen erottui entisistä malleista siinä, että kollektiiviin ei ajauduttu syntymän kautta, vaan siihen vei tietoinen päätös, mikä noudatti omia mieltymyksiä. Michele Micheletti on nimennyt tämän

[75] Remes ja Sohlstén 2007, 10.
[76] Karimäki 2022, 12.
[77] Mickelsson 2021, 397.
[78] Mickelsson 2021, 247–248.
[79] Aalto 2018.
[80] Mickelsson 2021, 256.
[81] Järvikoski 1991, 164.
[82] Talshir 2002.
[83] Mickelsson 2021, 257.

individualistiseksi kollektiiviseksi toiminnaksi[84]. Institutionalisoituminen tarkoittaa liikkeen hyytymistä ja seisahtumista.[85] Tätä pelättiin myös vihreissä erityisesti puolueen perustamisen yhteydessä. Liikkeiden organisoitumisen nähtiin johtavan vallan ja työnjaon keskittymiseen puoluejohdolle, jolloin jäsenistön rooli ja vuorovaikutuksen tasapuolisuus heikkenivät.[86] Jean-Paul Sartren mukaan tällainen kehitys sitoo liikkeen osaksi yhteiskunnan rakenteita siinä määrin, ettei niiden haastaminen enää näyttäydy uskottavana[87].

Toisen maailmansodan jälkeen metsäteollisuuden kritiikki oli Suomessa vaikeaa sen keskeisen taloudellisen merkityksen vuoksi, mutta 1970-luvulta lähtien mielipideilmasto alkoi muuttua öljykriisin, edistysuskon heikkenemisen ja ympäristönsuojelun institutionalisoitumisen myötä.[88] Ympäristöliikkeen poliittinen painostusvoima oli kuitenkin vielä rajallinen.[89]

Ympäristönsuojelun ja rauhanliikkeen alkuaikojen jaettuihin ilmenemismuotoihin kuului länsimaissa varsinkin ydinvoiman vastainen liike 1970-luvulta eteenpäin. Yksi tätä liikehdintää kiihdyttäviä tapahtumia oli paljon julkisuutta saanut Yhdysvaltojen Three Mile Islandin ydinvoimalaonnettomuus vuonna 1979, jossa voimalan kakkosyksikön sydän suli osittain aiheuttaen huomattavia vahinkoja. Suomessa varsinkin EVY:n toiminta onnistui politisoimaan ydinvoimakysymyksen ja luomaan ymmärrystä, että ydinvoimassa on kyse yhteiskunnallisista asioista. Vuonna 1979 Inkoossa järjestettiin kymmenen päivän ympäristöleiri, johon osallistui useita tulevia Vihreän liiton ydinryhmän jäseniä, mutta myös monia muita pohjoismaisia ympäristöaktivisteja. Monille osallistujille se oli ”käänne elämässä”[90]. Kevään 1979 Forssan tapahtumat nostivat Koijärvi-liikkeen tuon ajan kuuluisimmaksi aktivistien tapahtumaksi sekä radikaalimman ympäristötoiminnan tunnukseksi.

Koijärvellä oli tarkoitus aloittaa mittava laskuojien perkaus, mistä kuullessaan Suomen ympäristöaktivistit aloittivat mittavat protestit suojellakseen paikallisen biodiversiteetin kannalta merkittävää lintujärveä, joka oli vaarassa laskuojitusprojektin takia. Ympäristöliikkeessä vallinneita tuntoja oli kuvattu tätä ennen jännittyneiksi, ja Koijärvellä toimineen yhtiön välinpitämättömyyden nähtiin tarjoavan konkreettisen mahdollisuuden tämän jännitteen purkautumiselle.[91] Paikalle kerääntyneet protestoijat käyttivät väkivallattomia kansalaistottelemattomuuden keinoja, kuten itsensä kahlehtimista työkoneisiin, jarruttaakseen hankkeen etenemistä. Koijärvi toi yhteen aktivisteja ympäri Suomen, auttaen heitä

[84] Mickelsson 2021, 256.
[85] Sartre 1978.
[86] Mickelsson 2021, 405.
[87] Sartre 1978.
[88] Konttinen ym. 1991, 10.
[89] Aalto 2018.
[90] Mickelsson 2021, 255.
[91] Järvikoski ja Kylämäki 1982, Järvikoski 1981.

verkostoitumaan ja rakentaen pohjaa kansalaisliikehdinnän suoralle toiminnalle.[92] Ari Rasimus luonnehtii Koijärven tapahtumien jälkeen hahmottuvia ympäristöliikkeen syntyä, kehitystä ja institutionalisoitumista kuvaavia malleja oppikirjamaisiksi.[93]

Koijärven tapahtumien jälkeen ympäristöliike vahvistui ja ympäristökysymykset nousivat näkyvämmäksi osaksi poliittista keskustelua, mikä johti pohdintoihin toiminnan tiiviimmästä organisoinnista ja lopulta puolueen perustamisesta, vaikka formaali puoluemalli herätti myös vastustusta ja myöhemmin rajoitti osaa liikkeen alkuperäisistä toimintatavoista, kun Vihreä liitto on joutunut hylkäämään monet kansalaistottelemattomuuden ”häiritsevän toiminnan” keinot[94]. Kesällä 1982 n. 400 henkeä kerääntyi Suomussalmelle rauhan- ja ympäristöliikkeen yhteisleirille[95] verkostoitumaan. Sari Aallon mukaan vaihtoehtoliikkeiden keskiössä olivat tähän aikaan Ville Komsi, Osmo Soininvaara, Heidi Hautala ja Pekka Haavisto.

Vuoden 1986 toukokuussa vakiintuneempi vihreä liike kokoontui Espoossa tarkoituksenaan keskustella liikkeen ohjelmasta ja organisaatiosta. Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuuden myötä keskustelut jäivät kuitenkin vähemmälle ja niiden sijaan tehtiin ensimmäinen vetoomus koko vihreän liikkeen nimissä; ydinvoimalat oli suljettava.[96] Energiapoliittisissa päätöksenteossa vihreiden arvojen symboliksi oli noussut nimenomaan ydinenergian vastustaminen.[97]

Muualla maailmalla vihreitä sisarpuolueita edeltävien vaihtoehtoliikkeiden ja kansalaistoiminnan askelmerkit olivat monelta tapaa samankaltaisia, vaikka Suomessa toiminta oli ehkä eurooppalaista keskiarvoa monipuolisempaa, eikä keskittynyt vain ympäristönsuojeluun.[98] Globaalilla vihreällä aatteella oli taustallaan muutamia huomattavia herättelijöitä, mitkä syventyivät planeetan kestokykyyn ja talouskasvun haittapuoliin. Usein on nostettu esiin varsinkin Rooman klubin[99] julkaisema raportti *Kasvun rajat* (1972), taloustieteilijä Ernst Friedrich Schumacherin *Small is Beautiful* (1973)[100] ja Rachel Carsonin *Silent Spring* (1965)[101].[102]

[92] Rasimus 2006, 76.
[93] Rasimus 2006, 76.
[94]Konttinen 1998, 200–203; Olavinen 1996, 19.
[95] Aalto 2018.
[96] Remes ja Sohlstén 2007, 49; *Siikarannassa ei puhuttu vaaleista*. Vihreä Lanka 12/1986; Välimäki ja Brax 1991, 18.
[97] Sänkiaho ja Rantala 1986, johdanto; Välimäki 1995, 18; Helanen 1986.
[98] Remes ja Sohlstén 2007, 11.
[99] Perustettu 1968 globaaliksi keskustelufoorumiksi lähtökohtaisesti tulevaisuudentutkijoille.
[100] Kritiikin kohteena talouskasvun ja teknologisten ratkaisujen varaukseton ihannointi.
[101] Varoitti ympäristömyrkyistä ravintoketjussa ja niiden kauaskantoisista vaikutuksista.
[102] Remes ja Sohlstén 2007, 12.

Ensimmäinen vihreä puolue perustettiin Tasmaniassa 1972[103] ja samana vuonna muodostettiin myös Uuden Seelannin vihreä puolue, Values Party. Varhaisin eurooppalainen vihreä puolue oli vuonna 1973 perustettu brittiläinen PEOPLE Party[104], mutta ensimmäinen varsinaisesti vihreänä pidetty valtuutettu valittiin vasta vuoden 1979 osavaltiovaaleissa Sveitsissä[105]. Vihreän Sivistysliiton kustantama Edellä! mainitsee Saksan vihreiden menestyksen olleen merkittävää monella tapaa jo ennen sisarpuolueiden virallista yhteistyötä ja avunantoa, sillä puolueen perustamisen yksi tavoite oli yhdistää erilaiset ydinvoiman vastaiset liikkeet, minkä lisäksi se oli sekä suuri EEC:n perustajamaa.[106] Valtiot, joissa oli käytössä suhteellinen vaalitapa, olivat otollisia vihreiden tapaisille pienpuolueille, sillä vähäisempikin kannatus saattoi tuoda paikkoja parlamenteissa.

3.2 Puolue Vihreä liitto perustetaan

1960-luvulle tultaessa vakiintuneet suuret puolueet alkoivat muuttaa toimintaansa suuntaan, minkä ymmärrämme nykyisin yleispuolueiksi. Tämä kehitys loi osaltaan poliittista hajaannusta ja mahdollisti uusien puolueiden syntymisen.[107] Puoluepoliittisen vihreän liikkeen alku voidaan sijoittaa jo vuoteen 1976, jolloin Ville Komsin aloitteesta koottu Helsinki-liike osallistui kunnallisvaaleihin, kuitenkaan saavuttamatta valtuustopaikkoja. Vuoden 1980 vaaleissa Komsi valittiin valtuustoon Vaihtoehtoinen Helsinki -valitsijayhdistyksen listoilta. Liike koostui pääasiassa Koijärvi-liikkeen aktiiveista, 1960-luvun kapinallisista, feministeistä, luonnonsuojelijoista ja liikennepoliittisista toimijoista. Monet vaihtoehtoliikkeet eivät tuolloin pitäneet edustuksellista politiikkaa erityisen merkityksellisenä, sillä keskeisenä tavoitteena nähtiin sen sijaan elämäntavan muuttaminen[108].

Vuoden 1983 eduskuntavaaleissa vihreällä liikkeellä oli oma lista, ja he asettivat 32 ehdokasta seitsemässä eri vaalipiirissä. Ympäristöliikkeen, feministien, vammaisliikkeen ja rauhanliikkeen vaaliliiton perustamista oli kannustanut EVA:n vuonna 1982 julkaisema mittaustutkimus, minkä mukaan jopa viidennes äänestäjistä[109] voisi äänestää vihreää puoluetta. Yksi kaikkia vaaliliiton ehdokkaita yhdistävä tekijä oli ydinvoiman vastustus.[110] Ensimmäisiksi vihreiksi kansanedustajiksi valittiin vammaisjärjestö Kynnys ry:n toiminnanjohtaja Kalle Könkkölä

[103] The United Tasmania Group.
[104] Tunnettu myöhemmin nimellä Ecology Party.
[105] Delvit & De Waelen 1999, 13.
[106] Remes ja Sohlstén 2007, 13.
[107] Aalto 2018.
[108] Mainittuihin hahmoihin kuului mm. Pekka Haavisto, kuka sittemmin on muuttanut kantaansa.
[109] Sekä oikealta, että vasemmalta laidalta.
[110] Aalto 2018, 189.

Uudeltamaalta ja Ville Komsi Helsingistä. Tämä oli ensimmäinen kerta Suomen edustuksellisen politiikan historiassa, kun ehdokas pääsi läpi ilman omaa puoluetta[111]. Timo Harakan mukaan vaalimenestys oli ollut pitkälti Komsin suhteiden ja hänen sekä Soininvaaran vision ansiota[112].

Vihreän liikkeen virallisesta järjestäytymisestä keskusteltiin liikkeen eduskuntaryhmän lehdessä Vihreässä Langassa vuodesta 1983 eteenpäin[113]. Suurin osa ulostuloista kannatti muita kuin puoluemallia. Vaihtoehtoliikkeissä pesi vahva puoluevastainen vakaumus, samaten eduskuntaryhmän sisällä[114], joten myös muita järjestäytymisen muotoja tutkittiin tarkasti. Yksi vaihtoehdoista oli parlamentaarisen ja vaihtoehtoliikehdinnän yhdistävä Kai Vaaran ideoima Sivistysliitto, mikä ei rajoittaisi toimintaa kuten ”hallinnollistekninen vaalikarjaorganisaatio”[115].

Puolueen perustamista vastustaneet hahmottivat liikkeen ja puolueen toisilleen vastakkaisina toimintamuotoina. Heidän näkemyksensä mukaan puolueen muodostaminen kaventaisi ruohonjuuritason aktiivisuutta ja luovuutta, sillä puolueen toiminnan katsottiin väistämättä keskittyvän vallan tavoitteluun ja sen säilyttämiseen. Lisäksi pelättiin, että puolueorganisaatio heikentäisi liikkeen monimuotoisuutta. Erityisesti naiset ilmaisivat huolensa siitä, että puolue voisi omaksua patriarkaalisia toimintatapoja.[116] Mickelsson hahmottelee taustaideologiaksi Robert Michelsin rautaisen oligarkian lain, minkä mukaan organisoiduista liikkeistä tulee aina vääjäämättömästi harvainvaltaisia instituutioita, riippumatta siitä kuinka tasa-arvoinen tai edistyksellinen liike on alun perin ollut[117]. Toisaalta taas vakiintunut puolue tarjoaa tilapäistä liikettä varmemman kanavan sille, että pitkäjänteiset näkemykset ja tavoitteet saadaan tuotua esiin. Yksi liikkeen muodostamiskeskusteluiden teema oli energiapolitiikka ja nimenomaan ydinvoiman vastustus[118].

Liikkeen tulevaisuudesta päättävä kokous järjestettiin lopulta Tampereella 1987 [119]. Tätä edelsi kesäkuussa pidetty alustava sadan ihmisen neuvottelu, missä eri työryhmät valmistelivat ehdotuksia vaihtoehtoisista organisaatiomalleista. Pentti Linkola, jonka radikaalit ekofasismiin verrattavat näkemykset herättivät huolta liikkeen maltillisemmassa siivessä, ehdotti ”Elämänsuojelupuolue Vihreät” perustamista, jonka ohjelma perustuisi eloonjäämisoppiin[120].

[111] Remes & Sohlsten 2007, 32.
[112] Aalto 2018, 190.
[113] Mickelsson 2021, 259.
[114] Aalto 2018.
[115] Lainaus Vaaralta teoksessa Aalto 2018. Aallon mukaan Vaaran toiveikkaalla idealla ei ollut paljon realistista onnistumisen mahdollisuutta.
[116] Mickelsson 2021, 260.
[117] Mickelsson 2021, 400–401; Michels 1986.
[118] Remes ja Sohlstén 2007, 35; Koivisto 1983.
[119] Siikarannassa Soininvaaran “vakava vetoomus” kiinteämmästä organisaatiosta (Aalto 2018).
[120] Aalto 2018.

Syyskuussa pidetty laajempi kokous äänesti kättennostolla työryhmän esittelemistä kolmesta vaihtoehdosta, jotka olivat:

1) Organisaatiomalli, jolla ei ole valtakunnallisesti pysyviä toimielimiä (projektimalli).
2) Pysyvä valtakunnallinen järjestö, joka ei ole puolue (fraktiomalli).
3) Perinteinen puoluemalli.

Lopullinen tulos oli: projektimalli: 108 ääntä; fraktiomalli: 237 ääntä; puoluemalli: 88 ääntä. Huomattavaa oli, että puoluemalli oli epäsuosituin ja keräsi 202 ääntä sitä vastaan, 29:n ottamatta kantaa[121]. Muun muassa Soininvaara ei pitänyt mahdollisena, että riittävän vahva organisaatio voisi muodostua ilman puoluetukea, mutta ei kuitenkaan halunnut kysymyksen aiheuttavan jakautumista liikkeessä, joten kannatti aatteellisten ryhmittymien liittoutumista. Näin ollen fraktiomallia kohti kehittyvä järjestö Vihreä liitto piti ensimmäisen vuosikokouksensa Kuopiossa lokakuussa 1987. Vihreä liitto oli rekisteröity yhdistykseksi jo helmikuussa[122].[123] Vuoden 1987 eduskuntavaaleissa ensimmäinen Vihreän Liiton listoilta päässyt eduskuntaryhmä koostui Haavistosta, Soininvaarasta, Paloheimosta ja Pulliaisesta. Alkuvaiheessa Vihreässä liitossa oli kolme erottuvaa ryhmittymää: feministit, ekologistit ja yhteiskunnallinen siipi[124].

Ensimmäinen vuosikokous oli vähintäänkin dramaattinen. Itseään Ekokatastrofin torjujiksi nimittävä Palonheimon[125] johtama radikaalimpi ympäristösiipi marssi kokouksesta ulos kritisoituaan liikkeen kirjavuutta, varsinkin Soininvaaran edustamia yhteiskunnallisia vaihtoehtovihreitä[126], minkä provosoimana Haavisto päätti esittää Vihreän liiton merkitsemistä puoluerekisteriin havaitessaan, miten sekava ja epäsopuinen silloinen organisaatio pahimmillaan voi olla. Sari Aallon mukaan Haavisto oli perustellut ehdotustaan sisäisen nokittelun viemällä huomiolla ja energialla sekä syytti ”paloheimolaisia” yhteistyökyvyn puutteesta. Suurin osa vihreän valtuuskunnan jäsenistä liputti puolueen perustamisen puolesta, vaikka vierastivat ajatusta pakon sanelemasta kehityksestä.[127] Puolueen aseman vakiinnuttamiseksi aloitettiin heti vaadittavien 5000 nimen kerääminen puoluerekisteriä varten[128]. Haaviston ”paimenkirje” oli aiheuttanut siinä määrin närää jo valmiiksi

[121] Aalto 2018, 292.
[122] Yhdistyksen toimielimiä olivat vain vuosikokous ja valtuuskunta, jonka valinnassa tuli huomioida alueellinen ja aatteellinen edustavuus, minkä lisäksi säännöstön mukaan yhdistys vältti ”autoritaarisuutta synnyttäviä rakenteita”.
[123] Mickelsson 2021, 261.
[124] Aalto 2018, 295.
[125] Satu Hassi kirjoitti Palonheimon olettaneen olevansa vihamielisten juonittelijoiden ympäröimä, mikä näkyi hänen käytöksessään ja ruokki vihamielistä ilmapiiriä, vahvistaen Paloheimon epäilyksiä. (Aalto 2018, 322).
[126] Aalto 2018, 321.
[127] Aalto 2018, 323.
[128] Mielenkiintoisena huomiona mainittakoon, että kulisseissa Paloheimo oli lähtenyt muodostamaan ekologistisiiven kanssa *Vihreät* -nimistä järjestöä hyvin pian Haaviston ehdotuksen julkistamisen jälkeen.

puoluevastaisten Vihreiden feministien keskuudessa, että he päättivät olla liittymättä uuteen puolueeseen[129].

Puolue Vihreä liitto virallistettiin 7. helmikuuta 1988 Tampereella järjestetyssä kokouksessa[130]. Puolue vakiintui ja sen toiminta laajeni vähitellen. Vuonna 1990 se perusti oman sivistysjärjestön, 1995 taas opintokeskuksen, Vihreät naiset, Vihreät nuoret sekä Vihreät opiskelijat. Perustamisen jälkeen Vihreä Liitto hyväksyttiin nopeasti Euroopan vihreiden jäseneksi. Myös Pohjoismaiden vihreät alkoivat vuodesta 1988 alkaen pitää keskinäisiä tapaamisia[131]. 1989 Kotkan Itämerikokoukseen saapui vihreitä vähintään 59:stä maasta. Kokouksessa keskusteltiin muun muassa neuvostotasavalloissa kytevästä potentiaalisesta ympäristökatastrofista ja Tšernobyl -tyyppisten ydinvoimaloiden riskejä korostetiin muiden ekologisten vaarojen rinnalla.

Voittoisten vuoden 1991 vaalien jälkeen vihreät eivät menestyksestä huolimatta päätyneet Esko Ahon hallitukseen. Taustalla olivat ainakin osittain vihreiden energiapoliittisten linjausten liika kunnianhimoisuus, joista yksi oli viidennen ydinvoimalan rakentamisesta luopuminen[132]. Ydinvoima aiheutti paljon keskustelua eduskuntakaudella, kun viidennen ydinvoimalapäätöksen lupa-asioita puitiin. Vihreiden Hassi, kuka oli eduskuntaryhmän uusi puheenjohtaja, esitti tällöin aiheesta kirjallisen kysymyksen hallitukselle, mikä korosti kansanedustajien ja kansan enemmistön vastustavan ydinvoimaa[133]. Samana vuonna näkyvä mediapersoona Pekka Sauri valittiin puolueen uudeksi puheenjohtajaksi, voittaen tutkijaksi luonnehditun Osmo Soininvaaran[134]. Samassa kokouksessa puolueen nimi vaihdettiin muotoon ”Vihreä liitto”, pienellä L-kirjaimella[135].

Paloheimon harmiksi nimi oli jo varattu töölöläiselle keilausseuralle, minkä vuoksi hän joutui suostuttelemaan keilaajia vaihtamaan nimeä ennen kuin asia pystyi etenemään. Paloheimon Vihreät ry sai kuitenkin tarvittavat kannatuskortit kokoon ennen Vihreää liittoa.

[129] Aalto 2018, 323.

[130] Valtaosa puoluerekisteriä varten kootuista nimistä, arviolta 4000, oli koottu Helsingistä, ja suurimman allekirjoittajajoukon muodostivat nuoret, koulutetut naiset. Lisäksi 1700 allekirjoittajaa ilmoitti haluavansa lisätietoja osallistuakseen toimintaan.

[131] Remes ja Sohlstén 2007.

[132] Vihreiden vaatimuksena oli lisäksi haastava kahden prosentin energiansäästötavoite.

[133] Hassi, KK 122/1991.

[134] Aalto 2018. Luonnehdintona pitkin teosta.

[135] Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt yhtenäisyyden nimissä ko. modernia kirjoitusasua kaikkialla.

3.3 Hallituskelpoinen? Vihreiden vakiintuminen hallituspuolueeksi ja konflikti ideologian ja päivänpolitiikan välillä

Vaihtoehtoliikehdinnän luoma yhteisöllisyys on osoittautunut poikkeuksellisen pitkäkestoiseksi; se on tukenut useita Vihreän liiton perustamisprosessin kannalta keskeisiä toimijoita aina Koijärven ajoista poliittiseen eliittiin ja maan hallitukseen saakka. Vihreä liike ja sen arvot ovat siten muodostaneet aktivisteilleen vahvan yhteisöllisen samaistumisen kohteen. Tätä yhteisöllisyyttä heikensi kuitenkin Vihreän liiton 1990-luvulla tapahtunut kehitys kohti yleispuoluetta.[136]

Vihreän liiton innostunutta suhtautumista hallitusyhteistyöhön vuonna 1994 vahvisti arvio siitä, että hallitus toisi eduskunnan käsiteltäväksi päätöksen viidennen ydinvoimalan rakentamisesta. Puolueessa näkemykset ydinvoimakysymyksen painoarvosta eivät olleet kuitenkaan täysin yhteneväiset; Soininvaara toivoi, ettei puolue sitoutuisi liiaksi yksittäiseen kysymykseen, kun taas Iris Heikkilä korosti, että on olemassa *”selkeitä perusasioita, joista ei luisteta, vaikka jotkut herrat haluaisivatkin ministereiksi*”[137]. Vaikka ydinvoimakysymyksen tärkeys tiedostettiin, oli silti aistittavissa jännitteitä sen suhteen, missä määrin hallitusyhteistyö voisi edellyttää kompromisseja.

Helmikuun 1993 ydinvoimahankkeen lähetekeskustelussa vihreiden Erkki Pulliainen kiisti hallituksen arviot sähkönkulutuksen kasvusta, ja puolue muistutti myös ydinjätteen loppusijoituksen ratkaisemattomuudesta. Vihreissä oli vankka usko hankkeen kaatumiseen, sillä eduskuntaan oli arvioitu muodostuneen ”hyvä enemmistö”. Ydinvoiman puolesta ja sitä vastaan harjoitettiin aktiivista lobbausta, ja arvioiden mukaan lobbauksen voimakkuudesta johtuen joidenkin kansanedustajien kannat saattoivat itse asiassa kääntyä ydinvoimaa vastaan[138]. Lopulta hakemus todella hylättiin syyskuussa 1993.

Vuoden 1995 eduskuntavaalien yhteydessä käydyissä keskusteluissa ympäristö- ja energiakysymykset muodostivat yhden neljästä pääteemasta. Vihreät painottivat uusien teknologioiden käyttöönottoa sekä kierrätyksen tekemistä verotuksellisesti edulliseksi. Puolue vastusti yhä lisäydinvoiman rakentamista ja esitti sen sijaan energiaverotuksen kiristämistä, maakaasun ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä sekä raideliikenteen kehittämistä[139]. Yksi puolueen määrittelemistä kynnyskysymyksistä hallitusneuvottelupyynnössä oli kielteinen

[136] Rasimus 2006, 311
[137] Aalto 2018, 118.
[138] Aalto 2018, 118–119.
[139] Aalto 2018, 145.

kanta ydinvoimaan[140]. Myöhemmin samana vuonna Vihreästä liitosta tuli ensimmäinen eurooppalainen vihreä hallituspuolue ja Pekka Haavistosta Euroopan ensimmäinen vihreä ministeri[141]. Vihreissä oli kuitenkin yhä paljon keskustelua hallitusvastuun ja ryhmäkurin suhteesta, joista jälkimmäinen soti puolueen arvoja vastaan[142].

Jaetusta ydinvoiman vastaisesta ideologiasta huolimatta tavoitteiden saavuttamisen keinoista ei vallinnut aina yksimielisyyttä puolueen sisällä[143]. Lähtökohtaisesti ydinvoiman vastustuksen ohjenuora säilyi kuitenkin selvänä, ja Vihreän liiton valtuuskunnat ottivat säännöllisesti kantaa energiapoliittisiin kysymyksiin, kuten valtuuskunnan vaatiessa Sosnovyi Borin ydinvoimalan sulkemista vuonna 1996.[144]

Puolueen ensimmäisissä Euroopan parlamenttivaaleissa vuonna 1996 valitut teemat vastasivat mitä oli nähty kotimaan vaaleissa. Ydinvoimasta luopuminen oli yksi liittokokouksen hyväksymistä ohjelmakohdista[145].

Vuoden 1999 eduskuntavaalien jälkeen vihreät saivat puolitoista ministeripaikkaa Paavo Lipposen II hallitukseen[146]. 15.11.2000 TVO jätti valtioneuvostolle periaatepäätöshakemuksen lisäydinvoiman rakentamisesta. Hakemusta perusteltiin lisääntyvällä sähköntarpeella ja Kioton sopimuksen päästörajojen tavoittelemisella.[147] Hallitus oli jo tätä ennen perustanut erityisen ministeriryhmän selvittämään Suomen päästövähennystavoitteiden mahdollisuuksia ja sisäisissä keskusteluissa ydinvoima oli noussut hallituspuolueet hajauttavaksi kysymykseksi[148]. Hallituksen energiapolitiikka oli vihreiden eduskuntaryhmän kritiikin aihe koko hallituskauden[149], minkä lisäksi vihreät olivat laatineet oman strategiasuunnitelman ydinvoiman lisärakentamisen estämiseksi. Puolueen aktiivit ja kansanedustajat myös järjestivät keskustelutilaisuuksia aiheesta ja kirjoittivat siitä aktiivisesti lehtiin[150]. Tämän lisäksi ydinvoiman vastustajat olivat yhdistäneet voimansa Valtavirta nimiseksi liittoumaksi vahvistaakseen

[140] Muita kysymyksiä olivat verotuksen painopisteen siirtämisen työn verotuksesta ympäristöhaittojen verotukseen, erityistoimet nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi, ympäristönsuojeluohjelman ja alan lainsäädännön kehittämisen.
[141] Vihreät puolueet nousivat hallitukseen tämän jälkeen 1996 Italiassa, 1997 Ranskassa, 1998 Saksassa ja 1999 Belgiassa. Ensimmäinen pääministeri vihreästä puolueesta oli Latvian vihreiden Indulis Emsis vuonna 2004.
[142] Välimäki 1995, 151. Vihreiden haaste, koska olivat rakentaneet toimintansa ryhmäkurista vapautumiselle ja edustajien omien ratkaisujen autonomialle.
[143] Remes ja Sohlstén 2007.
[144] Aalto 2018, 155.
[145] Remes ja Sohlstén 2007.
[146] Hassi ympäristö- ja kehitysyhteistyöministeri ja Soininvaara peruspalveluministerinä puolen hallituskauden ajan.
[147] Jokinen 2001, 21.
[148] Remes ja Sohlstén 2007, 212; Hassi, vihreän liiton verkkosivut.
[149] Remes ja Sohlsten 2007, 223.
[150] Remes ja Sohlsten 2007, 218.

asemaansa[151]. Lopulta TVO:n hakemus hyväksyttiin 24. toukokuuta 2002 äänin 107–92. Tätä ennen siitä oli käyty kuitenkin laajaa ja intensiivistä yhteiskunnallista debattia[152]. Äänestystä seuraavana päivänä vihreillä oli puoluekokous Jyväskylässä, missä eduskuntaryhmä ja valtuuskunta päättivät yhteiskokouksessaan varsin selvin äänin 38–8 puolueen siirtyvän oppositioon. Puolueen kanta vaikutti muuttumattomalta ja arvopohjaa puolustamisen arvoisena, sillä päätöksen julkistamisen jälkeen puoluekokous vielä kukitti Hassin ja eduskuntasihteeri Parviaisen ”kiitokseksi taistelusta”[153].

Vihreitä ei kelpuutettu Jäätteenmäen-Vanhasen hallitukseen (2003–2007), sillä keskusta ei hyväksynyt Vasemmistoliittoa hallituskumppaniksi, eikä liioin SDP tai keskusta ollut kiinnostunut pienpuolue vihreistä yksinään[154]. Eduskuntakauden aikana vihreiden eduskuntaryhmä valmisteli ilmasto- ja energiaohjelman, minkä mukaan ilmastonmuutoksen torjunnassa voidaan onnistua ilman ydinvoimaa[155].

Vaikka vihreiden puheenjohtaja Cronberg putosi eduskunnasta vuoden 2005 vaaleissa, hänen mukaansa vihreiden olevan vaalituloksen perusteella todennäköinen hallituskumppani myös porvarihallitukseen. Näin myös kävi vihreiden liityttyä Vanhasen II hallitukseen[156]. Cronbergin mukaan ilmastonmuutos- ja ydinvoimakysymykset olivat erittäin ajankohtaisia ja vihreiden kannalta oli ratkaisevaa, tulisivatko he saamaan tavoitteitaan läpi hallituksessa. Puolue ei kuitenkaan määritellyt itselleen hallitusneuvotteluissa kynnyskysymyksiä.[157] Käänteentekevästi vihreät jäivät hallitukseen Olkiluodon laajentamista koskevan rakennuspäätöksen mentyä läpi, aiheuttaen myöhemmin väittelyä, varsinkin heikosti menneiden 2011 eduskuntavaalien jälkeen.

Vihreät neuvotteli itselleen kaksi ministeripaikkaa Kataisen sateenkaarihallitukseen vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkimainingeissa[158]. Tällä kertaa vihreät olivat asettaneet ehdon hallitukseen lähdettäessä, ettei uusia ydinvoimalalupia hyväksyttäisi[159] ja hallitustaival päättyi syyskuuhun 2014, kun hallitus hyväksyi Fennovoiman ydinvoimaluvan muutoshakemuksen.

2000-luvulle tultaessa vihreä liike oli onnistunut institutionalisoitumaan ja kiinnittymään tiukasti suomalaiseen parlamentarismiin. Monet järjestäytymiskeskusteluissa esille nostetut pelot olivat kuitenkin realisoituneet ja puolue kamppaili ideologiansa ja päivän politiikan valintojen välillä. Kykenemättömyys kompromisseihin ajaisi vihreät ikuiseen poliittiseen paitsioon, mutta

[151] Hylkilä 2003, 73.
[152] Remes ja Sohlsten 2007, 218.
[153] Remes ja Sohlsten 2007, 218.
[154] Remes ja Sohlstén 2007, 241.
[155] Kestävää hyvinvointia ilmastonsuojelulla - Vihreä ilmasto- ja energiaohjelma 2005.
[156] Kesäkuun 2010 jälkeen Kiviniemen halitus Vanhasen erottua pääministerin tehtävästä.
[157] Vihreän liiton hallituksen kokous 12/2010.
[158] Niinistö ympäristöministerinä ja Hautala kehitysministerinä 2013 asti, jolloin tilalle Haavisto.
[159] Vihreän liiton viralliset verkkosivut, historia.

periaatteiden myyminen vieroittaisi äänestäjäkuntaa, joten puolue joutui taiteilemaan näiden kahden valinnan välimaastossa. Eduskuntaryhmän ja muun puolueen kesken oli myös pitkään käyty keskustelua siitä, miten valittua lähestymistapaa tulisi parhaiten ajaa ja miten siitä viestittäisiin. Jo 1980-luvun lopulle siirryttäessä öljy- ja kulutuskriisit olivat jääneet taakse ja kuluttaminen oli kansalaiselle elämäntapa, vaikka ympäristönäkökulmia huomioitiin aiempaa enemmän. Elinkeinoelämän valtuuskunnan tekemän suomalaisten asennekartoituksen mukaan valtaosa äänestäjistä uskoi, että taloudellinen kasvu ja ympäristönsuojelu oli mahdollista yhteensovittaa[160]. Vaihtoehtoliikkeiden alkuaikojen vakaumus oli koetuksella pohdittaessa talouden ohjauskeinoja ja yhteiskunnan kehityskonsteja.

Karimäen mukaan kysymykset, kuten hallitusvastuu ja EU-jäsenyys olivat haastaneet puolueen sisäistä yhtenäisyyttä. Puolueen alkuaikojen hajaannus oli pohjustanut tilannetta, missä yhtenäisyys ja jatkuvuus olivat tärkeämpiä kuin potentiaalisesti jakavien ja riitauttavien poliittisten päätösten tekeminen[161]. Parlamentaarisen järjestelmän ehdoilla tapahtuva vallantavoittelu edellytti toimimista kannatuksen maksimoinnin kautta. Tämä oli ymmärrettävästi johtanut kamppailuun itseymmärretyn protestiliikkeen ja vakiintuneen puolueen välillä. Hallituskelpoiselta puolueorganisaatiolta edellytettiin kykyä sopeutua ja mukauttaa ideologiaa tarpeen vaatiessa. Suomen poliittisessa kulttuurissa vakiintumista ja mukautumista on pidetty perinteisesti keskeisenä hallituskelpoisuuden piirteenä[162]. Vihreät ovat kamppailleet tämän odotuksen ja vahvan ideologisen sitoutumisen dikotomian kanssa perustamisestaan lähtien. Ydinvoimakysymykset olivat valikoituneet kynnykseksi, jonka ylittäminen oli erityisen haastavaa ja jonka kanssa päädyttiin useimmiten noudattamaan perinteisemmän vihreän liikkeen ideologisempaa ja jäykempää toimintatapaa. Ideologisista lähtökohdista huolimatta vihreät olivat omaksuneet ryhmäkuria lukuun ottamatta perinteisen puolueen piirteet, mikä oli tuonut vakautta, mutta myös rajannut vaikuttamismahdollisuuksia. Vihreät olivat yhä enemmän vain yksi puolue muiden joukossa.

[160] Aalto 2018, 374.
[161] Karimäki 2022, 248.
[162] Karimäki 2022, 249.

4 TUTKIELMAN METODOLOGIA

Tutkielmani kannalta oleellista on tarkastella, miten tutkimani toimijat merkityksellistävät käsiteltävää aihetta, eli miten he osallistuivat ydinvoiomadiskurssien tuottamiseen ja miten eri diskursseja hyödynnettiin vihreissä. Tutkimuksen aineistojen sisältöjen kuvaamiseksi oli niiden sisällöt luokiteltava sisältöluokkiin siten, että kuhunkin sisältöluokkaan tulivat vain tiettyyn argumenttityyppiin viittaavat sisällöt. Sisällön luokittelussa eri sisältöluokkiin, tämän tutkielman kontekstissa ydinvoimadiskursseihin, olivat keskeisessä asemassa niin sanotut alkiot. Alkioilla tarkoitetaan kaikkia niitä merkityssisällön mukaan määräytyviä sisällön osia kuten sanoja, ajatuksia ja toimintojen kuvauksia, joiden voidaan katsoa ilmaisevan jotain tutkittavaksi asetettua ilmiötä. Nämä muodostivat tutkimukseni diskurssit.

Tutkimuksen analyysivaihe on käytössä olevien lähteiden kontekstualisointia ja asettamista yhteyksiin suhteessa toisiinsa niin, että lopputulos vastaa tutkielman tutkimuskysymyksiin.[163] Valittuja metodi toimii analyysin tulkinnan välineenä tai laajemmassa muodossa koko prosessia ohjaavana näkökulmana. Tämän tutkielman metodiksi valikoitunut diskurssianalyysi vaatii tutkittavien aineistojen hajottamista systemaattisesti osiin niiden erottuvien erityispiirteiden kautta, jolloin jäsennellyt keskustelut muodostavat diskursseja.[164]

Vihreiden ydinvoimakantoja käsiteltäessä eri vuosikymmeniin pohjautuva analyysi on haastavaa, sillä suurin osa tutkittavina olleiden lähteiden selonteoista painottuu eduskunnan ydinvoimapäätöksiä ympäröineisiin vuosiin. Kvantitatiiviseen suuntaukseen nojaavalla analyysilla voi näin olla haastavaa saada aineistosta esille luotettavaa tietoa diskurssien ajallisesta kehittymisestä, sillä on selvää, että tiettyjä selontekoja on aina enemmän esimerkiksi eduskunnan lupapäätöksen vuodelta 2002 kuin vuosina, jolloin ydinvoima ei ollut samalla tavoin politiikan keskiössä.

4.1 Diskurssianalyysin esittely

Eri tieteenalojen metodillisia suuntauksia yhdistää näkemys diskursiivisten analyysitapojen käyttämisestä tutkimalla sosiaalisen todellisuuden tuottamista sosiaalisissa käytännöissä[165]. Vieläkin koristelemattomamman määritelmän mukaan se on puhutun tai kirjoitetun kielen tutkimusta[166] ja sitä käsitellään yhtenä laadullisen tutkimuksen lähestymistavoista[167]. Vaikka

[163] Hyrkkänen 2002, 200.
[164] Ihalainen ja Valtonen 2022, 39.
[165] Jokinen, Juhila ja Suoninen 1999, 18–19.
[166] Ihalainen ja Valtonen 2022, 39.
[167] Jokinen, Juhila ja Suoninen 1999, 54.

diskurssianalyysi tarkastelee miten ihmiset rakentavat ilmiöiden merkityksiä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa kielenkäytön keinoin, taustalta ei oleteta löytyvän yhtä "todellista" todellisuutta.[168] Diskurssianalyysin ydin on tutkia, miten ihmiset lähestyvät kielenkäyttöä omien tietojensa, oletustensa, muistojensa, kokemustensa ja tunteidensa kautta.[169] Tässäkin tutkimuksessa tarkoitus on selvittää vihreiden sisäisessä vuorovaikutuksessa muodostettuja merkityksiä ja niiden vaikutusta käytökseen ja päätöksiin. Historiantutkimukseen kuuluvan systemaattisen lähdekritiikin keinoin analyysivaihe ulottuu pelkkää tekstin tarkastelua pidemmälle[170] ja pyrkii avaamaan niiden tuottamisen ja levittämisen tarkoitusperiä historiallista kontekstualisointia hyödyntämällä. Tutkimani toimijat ovat tulkinneet kokemuksiaan tiedostamattomien ja tiedostettujen merkitysten kautta ja näiden merkitysten tulkinta on nähdäkseni historiantutkimukselle arvokasta, varsinkin jos ne eivät tunnu vastaavaan muiden koettua ”kielellis-käsitteellistä todellisuutta”[171], tai faktoja ko. ihmisiä käsittelevistä tilanteista ja vaikutustekijöistä, joita historiallinen todistusaineisto paljastaa.

4.1.1 Diskurssin ja sosiaalisen konstruktion käsitteet

Tässä tutkielmassa diskurssin käsite viittaa lähtökohtaisesti säännönmukaiseen ja yhtenäiseen merkityssuhteiden systeemiin, joka rakentaa sosiaalista todellisuutta, ja jota muokataan sosiaalisten käytäntöjen kautta.[172] Laajemmassa mittakaavassa diskurssi voi tarkoittaa jonkin aihepiirin ympärillä käytävää kansallista tai jopa kansainvälistä keskustelua ja väittelyä. Diskurssin käsitteellä viitataan siis sekä yksittäistä lausetta laajempiin kokonaisuuksiin[173] että kielenkäyttöön tietyssä kontekstissa.[174] Samasta aiheesta voidaan käydä keskustelua useiden eroavien diskursiivisten viitekehysten kautta, sillä toimijat antavat teemoille eri painoarvoja omien tilanteidensa mukaisesti.[175] Ydinvoimakeskustelun tapauksessa koko ilmiö voi saada hyvinkin eroavaisia merkityksiä, jos tutkittaisiin vihreiden sijaan esim. energiateollisuuden toimijoita.

Foucault’n tulkinnassa diskurssit viittaavat kielenkäytössä ilmenevään todellisuuskäsitykseen, jotka heijastavat kulloinkin vallitsevaa aikakautta ja asiaintilaa, määritellen puheen kohdetta ja esittäjää.[176] Valtastrategiat ilmenevät diskursseina: ne joko vahvistavat jo vakiintuneita ja

[168] Jokinen, Juhila ja Suoninen 1999, 17–20, 38–41, 54; Fairclough 1993, 134.
[169] Jokinen, Juhila & Suoninen 2002, 18–19; Fairclough 2003, 21.
[170] Fairlough 1995, 78–82.
[171] Havu & Tolonen 2022, 92.
[172] Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 27.
[173] Tällä viitataan kielenkäytön järjestymiseen tietyllä tavalla.
[174] Pietikäinen & Mäntynen 2009, 24–25.
[175] Valtonen 1998, 97.
[176] Jokinen & Juhila 1999, 71; Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 25–26.

hallitsevassa asemassa olevia diskursseja tai pyrkivät haastamaan ja horjuttamaan niitä. Gramscin perinteessä[177] hallitsevia diskursseja kutsutaan hegemonisiksi. Niille on ominaista vaihtoehdottomuuden korostuminen ja määrällinen ylivalta, jopa siinä määrin, että niitä pidetään itsestäänselvyyksinä.[178] Vihreiden ydinvoimaan penseästi suhtatutuneet kannat ovat olleet koko puolueen olemassaolon ajan alisteisia hegemoniselle ydinvoimaa tukevalle diskurssille.[179]

Tämän tutkielman lähestymistavassa diskurssit muodostuvat keskustelun ja keskustelijoiden aseman perusteella, mutta ne ovat enemmän kontekstin sääntöjen rajoittamia. Diskurssien välistä kamppailua ja muodostamista tapahtuu varsinkin aikaisessa vakiinnuttamisen vaiheessa, kun eri tahot osallistuvat ”diskursiivisen muodostelman” kokoamiseen. Vakiintumisen jälkeen keskeiset merkitykset ovat yhteneväisiä, joten ne tarjoavat tietynkaltaisen näkemyksen käsittää tutkittava ilmiö. Näin kävi kootessani aineistoa vihreiden käyttämistä ydinvoima-argumenteista, mitkä noudattivat lähes poikkeuksetta samanlaisia merkityksiä, ja tapaa käsittää ydinvoiman laajempi konteksti. Historiallisessa kerrontatutkimuksessa ei pidä analysoida vain kerronnan keinoja, vaan kertojan valintoja; mitkä asiat korostuvat, mitä on kohdeltu väheksyvästi ja mitä on jätetty ulkopuolelle. Tarkoituksena on tarkastella itse kielenkäyttöä laajempia teemoja, kuten uskomuksia, arvoja, vallankäyttöä ja poliittisia suhteita.[180]

Diskurssianalyysin keskeinen periaate on kielenkäytön sekä siihen liittyvien funktioiden, merkitysten ja kontekstien tuottamisen tarkastelu. Nämä ilmiöt kytkeytyvät olennaisesti *sosiaalisen konstruktionismin* käsitteeseen. Diskurssianalyysia käsittelevä teos *Diskurssianalyysi liikkeessä*, määrittää sosiaalisen konstruktionismin seuraavasti:

> *”Asiat, esineet, tuntemukset, tunteet, instituutiot yms. tulevat tutkimuksiemme kohteeksi jollakin tavoin nimettyinä. Ja vaikka tutkimamme kohteet eivät aina olisi sanallisesti artikuloituja, voi tutkija lähestyä niitä vain niiden symbolien ja merkitysten kautta, jotka ovat kulttuurisesti mahdollisia.” [181]*

Käytännössä tämä merkitsee sitä, ettei tutkija voi koskaan lähestyä tutkimuskohteensa todellisuutta täysin neutraalista asemasta (tai ’puhtaana’, kuten edellä mainittu teos asian esittää). Tutkijan havainnointi on väistämättä jossain määrin vinoutunutta, sillä se heijastaa hänen omaa taustaansa ja tulkintakehyksiään[182]. Tieteellisten metodien noudattamisen

[177] Gramscilaisen perinteen kehittäjä oli Antonio Gramsci (1981–1937). Hegemonisen käsitteen kehittämisen lisäksi hänet muistetaan parhaiten marxilaisesta teoriastaan.
[178] Jokinen ym. 1993, 76; 85.
[179] Energiateollisuus 2025, 22–28.
[180] Ihalainen & Valtonen 2022, 40.
[181] Jokinen, Juhila, Suoninen 1999, 39.
[182] Historiantutkimuksessa tätä on nostanut esille mm. Vuolanto 2007, 307.

tarkoituksena on rajata tutkijan subjektiivisten tulkintakehysten vaikutusta erityisesti tutkimuksen analyysissa ja johtopäätöksissä. Historiallisen jatkumon myötä merkitykset vakiintuvat, mutta pysyvyyden rinnalla on myös samanaikainen kehityskulku, jossa merkityksiä haastetaan.[183] Vihreiden tapauksessa kritiikki on koskenut edistysuskoa ja jatkuvan kasvun tavoittelemisen ihanteita. Ydinvoima on näyttäytynyt niitä tukevana energialähteenä.

4.1.2 Kontekstualisointi ja selonteot

Analyysivaiheessa merkitysten muodostuminen riippuu olennaisesti siitä kontekstista, jossa ilmiötä tarkastellaan. Yksittäisiä ilmauksia on tulkittava suhteessa kokonaisuuteen, jotta niiden kontekstisidonnainen merkitys voidaan hahmottaa. Näin esimerkiksi sana saa merkityksensä lauseessa, lause tekstikokonaisuudessa ja Suomen vihreiden ydinvoimakeskustelu osana kansallisia ja kansainvälisiä trendejä.[184] Merkitysten tarkka analyysi edellyttää myös kielenkäytön kontekstin tunnistamista ja määrittelyä. Tutkielmassani hyödynnän diskurssianalyysia soveltamalla ydinvoimaan ja Suomen vihreään liikkeeseen liittyvää kontekstuaalista tietoa, sekä kytken esille tulevat diskurssit tutkittavan aikakauden ymmärrykseen ydinvoimasta, sekä vallitsevista poliittisista suhteista.

Kielellinen kontekstualismi tutkii, mitä merkityksiä käsitteillä ja teemoilla oli menneisyydessä, sekä missä yhteyksissä niitä käytettiin. Omassa tutkimuksessani oleellista on tekstien tausta osana laajempaa globaalia ydinvoimakeskustelua, jota puolestaan hallitsivat tietyt voimasuhteet ja omaksutut argumentit. Tutkimuksen keskiössä on kirjoittajan intentio; mihin keskusteluun hän osallistui, mitä hän pyrki tekstillään tekemään ja muuttiko hän käsitteiden tulkintaa tietoisesti, vai käyttikö hän niitä totuttuun, yleisesti hyväksyttyyn, tapaan.[185] Kontekstuaalisuus kielellisessä tutkimuksessa ei kuitenkaan ole yksiselitteinen teoria, vaan pikemmin muistutus siitä, että metodologiset periaatteet tulee käsittää suhteessa laajempaan teoreettiseen keskusteluun ja kielenkäytön monimerkityksellisyyteen.[186]

Selonteot

Diskurssianalyysissa tarkastelun kohteena ovat ihmisten tuottamat kuvaukset, eli selonteot (*accounts*). Selontekojen kautta yksilöt artikuloivat käsityksiään subjektiivisista ilmiöistä, kuten

[183] Jokinen, Juhila, Suoninen 1999, 39.
[184] Pietikäinen & Mäntynen 2009, 18, 29–30.
[185] Havu & Tolonen 2022, 98.
[186] Havu & Tolonen 2022.

sosiaalisesta todellisuudesta, arvoista ja aatteista. Selonteot osallistuvat kulttuurin ja sen jatkuvuuden ylläpitämiseen neljällä keskeisellä tavalla[187]:

> 1) Vahvistamalla vakiintuneita rakenteita ja tarjoamalla perusteluja niiden noudattamiselle; myös näistä rakenteista poikkeaminen voi osaltaan tukea niiden pysyvyyttä.
> 2) Ylläpitämällä diskursseja, joihin vetoamalla ja joita hyödyntämällä pyritään vaikuttamaan muihin toimijoihin tai laajempaan yleisöön.
> 3) Tuottamalla laajoja symbolis-materiaalisia kokonaisuuksia sekä erilaisia symbolisia ja aineellisia seurauksia.
> 4) Toimimalla välineinä yhteiskunnallisen vallankäytön oikeuttamisessa tai kyseenalaistamisessa.

Kun selonteossa vedotaan realiteetteihin, tavoitteena on usein tehdä omasta toiminnasta esitetystä perustelusta vakuuttavampi ja samalla vaikeuttaa sen kyseenalaistamista. Realiteeteilla viitataan esimerkiksi muodollisiin statuksiin tai yleisesti jaettuihin merkityksiin, joiden hyväksyttävyys on laajasti tunnustettu.[188] Tällaisiin viittauksiin tukeutuminen vahvistaa selonteon argumentatiivista perustaa. Ydinvoiman vastustamisessa selonteot ovat koskettaneen muun muassa turvallisuutta ja ympäristönsuojelua, joilla voidaan nähdä olevan itseisarvoa ja tätä myöten niiden merkitys on hyväksyttyä koko kansalaisyhteiskunnassa.

4.2 Teemoittelu laadullisessa tutkimuksessa

Teemoittelulla tarkoitetaan prosessia, jossa aineistosta paikannetaan tutkimuskysymyksen olennaiset aiheet, eli teemat.[189] Teemoittelu luetaan sisällönanalyysiksi, mikä on yksi laadullisen tutkimuksen tunnetuimpia analyysimenetelmiä.[190] Tässä tutkielmassa teemoittelu tarkoittaa keinoja, joilla aineistosta valitaan tutkimusongelman kannalta olennaiset osiot, joita tarkastella diskurssianalyysin keinoin aineisto keräämisvaiheen jälkeen. Tämä voidaan nähdä osaltaan ristiriitaisena, sillä diskurssianalyysin itsensä tarkoitus on eritellä aineistosta eri teemoja, joita tarkemmin tutkimalla pyritään saamaan vastaus tutkimuskysymykseen.

Tutkijan tulee kuitenkin pystyä rajaamaan aineistostaan pois epäolennaisuuksia jo ennen varsinaista analyysivaihetta, jotta tarkasteltava data-aineisto ei ole rikkonainen tai kohtuuttoman laaja. Teemoittelu on jäsentämistapa ennen siirtymistä narratiiviseen analyysiin

[187] Jokinen, Juhila ja Suoninen 1999, 20–24.
[188] Jokinen, Juhila ja Suoninen 1999, 30–33.
[189] Eskola & Suoranta 1998, 175.
[190] Eskola & Suoranta 1998.

tai diskurssianalyysiin.[191] Esim. vihreiden ydinvoimakantoja tutkiessa ei ole syytä perehtyä suomalaisten vasemmistopuolueiden kaupunkisuunnittelukantoihin, vaikka niistä voisi löytyä kytköksiä ydinvoimaloiden kaavoittamiskeskusteluun ja -päätöksiin.

Teemoittelun luonteeseen kuuluu usein teemojen tarkentuminen pääteemoista alateemoihin, joita voidaan edelleen jakaa rajatumpiin teeman osiin. Teemoittelussa valikoitunut lähestymistapa on oltava perusteltavissa niin, että se on mahdollista nähdä uskottavasti parhaana ja pätevimpänä monista eri vaihtoehdoista. Tässä vaiheessa aineistolähtöisyys näyttelee tärkeää roolia, jotta oletettu lopputulos ei määrää teemojen muodostumista. Teemoittelun tulisi syntyä palapelimaisesti analyysin tuloksena, jolloin esiin nousseet teemat muodostavat kuvan, joka on kuin paloista muodostuva kokonaisuus. Vain yhdestä aineistoyksiköstä löytyvä näkökulma ei luultavammin ole tutkimusongelman kannalta merkittävä teema, jos se ei toistu muissa lähteissä.

[191] Juhila 2021.

5 ANALYYSI VIHREIDEN YDINVOIMAKANNOISTA

Historiantutkimuksen ytimessä on pysyvyyden ja muutoksen suhde. Näistä jälkimmäinen on useimmiten tutkimuksen kohteena, ja maallikkojen kielenkäytössä onkin tullut tavaksi puhua ”historiallisista” tapahtumista kun pysyvyyttä horjuttaa merkittävä muutos. Muutosten tutkiminen on luonnollista, sillä ne ovat helpommin havaittavissa kuin se, mikä on yleisesti hyväksyttyä ja pysyvää. Omassa tutkimuksessani keskityn kuitenkin nimenomaan pysyvyyteen, sillä yksi tutkimukseni pyrkimys on tarkastella kuinka johdonmukaisesti vihreät ovat pysyneet kannoissaan.

Tässä luvussa esittelemäni diskurssit ovat tutkimuksen mukana muotoutuneita analyyttisia kuvauksia, mitkä ovat rakentuneet käyttämieni primaarilähteiden perusteella. Suorat lainaukset on eritelty erikseen lähdekriittisen kontrollin osoittamiseksi. Primääriaineiston 142 selonteosta suurin osa on sijoitettu alaviitteisiin, mutta esimerkit 1–37 on nostettu tarkempaan käsittelyyn diskurssien havainnollistamiseksi.

5.1 Diskurssien jäsentely, vastadiskurssi ja kontekstointi

Analyysini perusyksikön muodostavat aineiston jäsentelyn pohjalta löytyneet neljä ydinvoimakeskustelussa tunnistettua päädiskurssia, jotka rakentuvat toistuvista ja keskenään vertailukelpoisista selonteoista. Olen linkittänyt jokaisen selonteon osaksi yhtä diskurssia, minkä lisäksi selonteot on teemoittelun kautta jaettu aladiskursseihin. Näiden aladiskurssien tarkoitus on jäsentää valittuja diskursseja yhä pidemmälle ja näin taustoittaa laajemmin sitä kontekstia, mihin kukin selonteko kuuluu. Jokaisen aineistostani löytyneen ydinvoimaa koskevan selonteon kohdalla arvioin ensin, mihin aladiskurssiin se kuuluu perusteluidensa pohjalta. Selonteot toimivat diskurssien rakennuspalikoina ja empiirisinä kiinnityspisteinä tulkinnalleni. Tämä arviointi perustuu niihin selonteon keinoihin, jolla aineiston toimijat ovat tehneet kirjoituksensa ymmärrettäväksi ja hyväksyttäväksi. Selontekojen jäsentelyssä keskeisessä tarkastelukohdassa on, miten ydinvoimaa koskeva kanta oikeutetaan ja minkä kaltaisiin perusteluihin, kuten moraali ja tiede, toimija vetoaa. Katso *Kuva 1*, mikä kuvaa tutkimuksen yksinkertaistettua jäsentelyä.

Valitut neljä diskurssia olivat löydettävissä läpileikkaavasti kaikista aineistolähteistä, joten niiden kattavuus on asianmukainen. Muut mahdolliset diskurssit hajosivat käsittelyn kannalta liian pieniksi osatekijöiksi, mutta valittujen diskurssien kautta sain koottua kaikki selonteot pääsääntöisesti oikeilta tuntuviin luokituksiin, sillä tarkastellut selonteot palautuivat näiden neljän diskurssien sateenvarjon alle. Useat löytyneet muut teemat eivät hahmottuneet selkeästi

toisistaan irrallisiksi merkityskokonaisuuksiksi valittujen diskurssien tapaan. Käyn aladiskurssit tarkemmin läpi jokaisen diskurssin kohdalla asiankuuluvissa alaluvuissa 5.2–5.5.

Aineiston jäsentelyssä käytin analyyttisenä apuvälineenä taulukointia, jossa kaikki selonteot oli korvamerkitty niitä kuvaavien ominaisuuksien mukaan teemoitellen. Kun kaikki selonteot oli koostettu analyysia varten, aloin etsimään niistä yhteneväisyyksiä. Näin etenevän yhdistelyn jälkeen aineistopaketista alkoi löytyä laajempia kokonaisuuksia, jotka vastasivat jo tässä vaiheessa pitkälti lopullisia päädiskursseja. Kun jaottelu näihin kokonaisuuksiin oli valmis, tutkimus siirtyi aladiskurssien täsmentämiseen. Aladiskursseihin jakaminen loi ne yksilöllisistä selonteoista koostuvat pilarit, jotka yhteen liittyneinä tukevat neljää päädiskurssia.

Taulukoinnissa tämä tapahtui jakamalla selonteot sarakejaon kautta analyyttisen jäsentelyn tueksi. Tämä muodosti pohjan analyysivaiheelle, jossa oli tarpeen erotella diskursseja toisistaan, mutta myös selontekoja niiden sisällä. Ensimmäisessä sarakkeessa olivat viittaukset käytettyihin lähteisiin, joissa suoran lainauksen lisäksi oli mukana oma analyyttinen tiivistelmäni. Seuraavassa sarakkeessa oli analyyttisen abstrahoinnin ylin taso, eli päädiskurssit. Tätä seuraavissa sarakkeissa löytyi toinen abstrahointitaso, eli diskurssien sisäinen jäsentyminen. Lisäksi taulukointiin oli lisätty tiedot alkuperäisen selonteon vuodesta ja alkuperästä, mikä mahdollisti diskurssien analysoinnin näiden ominaisuuksien perusteella.

Näin muodostuneet neljä päädiskurssia eroavat toisistaan ennen kaikkea sen perusteella, millaisena ydinvoiman perusongelma niissä jäsennetään. Päädiskurssien suhde primaariaineistossa oli prosentuaalisesti seuraava: Ydinvoima vastaan uusiutuvat 43 %, turvallisuus 25 %, ympäristöhaitat 25 %, ydinvoiman puolesta 7 %. Ydinvoima vastaan uusiutuvat -diskurssi näyttäytyi siis selvästi hegemonisena, mikä voi olla peräisin vihreiden tarpeesta tarjota omia varteenotettavia vaihtoehtoja energiapolitiikassa.

> **Turvallisuusdiskurssi** pitää sisällään kaikki ne selonteot, jotka on liitetty ydinvoiman turvallisuusaspektiin. Turvallisuus on tässä asiayhteydessä laaja käsite ja siihen kuuluvat mm. laitosonnettomuuksien riskit, ydinaseet ja muut turvallisuuspoliittiset näkemykset, kuten Venäjän vaikutus.
>
> **Ydinvoima vastaan uusiutuvat** -diskurssiin on liitetty kaikki selonteot, joissa ydinvoiman kehitys on laitettu vastakkain uusiutuvien energialähteiden käyttöönoton, leviämisen ja kehittämisen kanssa.
>
> **Ympäristöhaitat** -diskurssiin kuuluvat ne selonteot, joissa on nostettu esiin ydinvoiman mukanaan tuomat suorat tai epäsuorat ympäristöhaitat ja -riskit.

Ydinvoiman puolesta -diskurssi, mikä kiinnittyy kasvudiskurssiin, missä luotetaan kasvun väistämättömyyteen ja jonka pohjalta ajetaan ydinenergiasektorin laajentamista ja lisärakentamista. Päätin lisätä tämän diskurssin tasapainon ja läpinäkyvyyden vuoksi, vaikka siihen liitettäviä selontekoja oli huomattavan paljon vähemmän verrattuna muihin mainittuihin diskursseihin. Valtaosa aineistosta löytyneistä selonteoista olivat ydinvoiman vastaisia tai korkeintaan neutraaleja.

Kuva 1

Päädiskurssi	Viittauksia (N=142)	Keskeiset alateemat	Ajallinen luonne	Metodologinen merkitys
Turvallisuus	33	Rauhanliike Ydinaseiden leviäminen Ydinjäte Laitoksen ydinonnettomuus Venäjä Huoltovarmuus	Painottuu puolueen alkuajoille	Muuntuva diskurssi: siirtymä pasifismista teknis-geopoliittisiin riskeihin
Ydinvoima vastaan uusiutuvat	58	Vain siirtymäkauden energialähde Sijoitukset pois uusiutuvilta Uusiutuvat ovat tulevaisuudessa riittävät Ydinvoima on kallista Ydinvoima ei kata tarpeita Ydinvoima ei luo työpaikkoja	Jatkuva koko ajanjakson	Aineiston hegemoninen vastadiskurssi
Ympäristöhaitat	39	Ydinjäte Ydinlaskeuma Laitosten elinikä Säteily Kaivokset Muut riskitekijät	Vahva 2000-luvun alussa, myöhemmin sulautuva	Ekologinen ja moraalinen perusteludiskurssi
Ydinvoiman puolesta	12	Kannatuksen lasku Tietyn kannattajakunnan vieraannuttaminen Ydinvoima osana kestävää energiapalettia Ideologia vs. pragmatismi ja päivänpolitiikka	Hajautunut, ei selkeää jatkumoa tarkastelujaksolla	Diskursiivisesti heikko, mutta metodisesti tarpeellinen

Diskurssit muodostavat kilpailevien merkitysjärjestelmien kentän, jossa diskurssit asemoituvat suhteessa toisiinsa, pyrkien haastamaan muita tulkintoja ja nostamaan itsensä hegemoniseen asemaan. Koska historiantutkimuksessa pyritään kuvaukseen, joka on kohteen maailmassa mahdollinen, erotan tässä vaiheessa diskurssien luonteenomaisen tarpeen pyrkiä hegemoniaan Vihreän liiton todellisesta luulosta saada ydinvoimavastaiset kantansa, puhumattakaan kasvukriittisestä näkemyksestään, poliittiseen hegemoniaan ja valta-asemaan kansanedustajiensa määrän huomioon ottaen. Laajemmassa yhteiskuntakontekstissa ydinvoimaa vastustava argumentointi on ollut häviävässä asemassa saavutettujen tavoitteiden valossa. On huomionarvoista, että vihreiden vastadiskurssien edustajat ovat käyttäneet merkittävää teknis-taloudellista valtaa aiheesta keskustellessa, ja heidän kasvuperusteinen maailmankatsomuksensa on yleisesti yhteiskunnissa kannatettu.

Vihreiden vastadiskurssi ja aihealueen kontekstointi

Luonnollisesti ydinvoiman puolustajien diskurssi on muokannut sitä vastustavaa diskurssia, kuten myös toisinpäin (esimerkiksi Jokinen 2001, Hylkilä 2003). Vastakkaisten diskurssien peilaaminen toisiinsa on oleellista pyrkimyksessä tarkastella niiden välisiä ja sisäisiä valtasuhteita. Ydinvoimaa puolustavat selonteot ovat siis oleellisia välineitä tämän tutkimuksen diskursseja käsitellessä, toimien välineinä kontekstualisoidessa faktuaalistamisen strategioita, dominaatiosuhteita ja ydinvoimaa vastustavia metaforia. Kuuntelemalla vain yhtä vuoropuhelun osapuolta ei voi muodostaa kokonaiskuvaa. Vihreiden sisäiset diskurssit seurasivat kuitenkin sitä suuntaa, minkä aiemmissa luvuissa kuvailtu vihreän liikkeen ideologia oli viitoittanut.

Jokisen (2001) näkemyksen mukaan Suomesta löytyvien ydinvoiman puolesta ja vastaan -diskurssien taustalla oli molemmissa johdonmukainen ajattelutapa, ainakin ennen 2000-lukua. Ydinvoimaa puolustavan diskurssin keskeisin viesti oli lisäydinvoiman tarpeen korostaminen teollisuuden, varsinkin metsäteollisuuden, kasvaneeseen sähköntarpeeseen. Ydinenergiaa puoltavat selonteot eivät olleet ainakaan viidennettä ydinvoimalaa suunnitellessa muuttuneet, vaan ne keskittyvät yhä energialähteen tekniseen ja rationaaliseen kannattavuuteen ja kasvuorientoituneisuuteen sitoutumiseen. Oma kandidaatin tutkimukseni tukee tätä näkemystä, sillä virallisissa valtiolähtöisissä toimielimissä suomalaisen ydinvoimarakentamisen perusteluina on alusta alkaen käytetty eritoten kehittyvän teollisuuden tarpeita[192]. Jokinen yhdistää nämä selonteot myös osaksi ns. edistys -diskurssia, jossa korostetaan luonnon hallintaa tienä menestykseen ja jonka kannattelevia teemoja ovat ongelmien ratkaisujen tekninen luonne ja teknologisen edistyksen vääjäämättömyys[193]. Ydinvoiman vastainen diskurssi ei suoranaisesti vastustanut talouskasvua, vaikka kritisoikin ns. kasvupolitiikkaa. Sen lähtökohta oli vaihtoehtoisten energialähteiden mahdollisuuksien esille tuominen varteenotettavina sähkötuottamisen mahdollisuuksina. Ydinvoimaa kannattavan diskurssien vaikutusvallasta kertoo, miten sitä vastustavassakin argumentoinnissa alettiin 1990-luvulta alkaen huomioimaan materiaalinen hyvinvointi, sillä ydinvoiman kritisoimista ei haluttu mieltää korkeamman elintason tavoittelun esteeksi[194].

Kokonaisuutena arvioiden ydinvoimasta kirjoitettiin aineistoissani ymmärrettävästi[195] ja usein populaaristi. Aihetta käsittelevä teksti oli usein tunteellisesti latautunutta ja viesti selvästi ajatusmallista, jossa ydinvoimaa vastustavien näkemys oli perusteltu ja oikeutettu, jopa moraalisesti korkeammalla tasolla kuin puolustajien selonteot. Tämä tuntui heijastelevan

[192] Brummer 2017.
[193] Kantala, Haverinen & Peuhkuri 1993, 47.
[194] Jokinen 2001, 135.
[195] 'Ymmärrettävä' termi viittaa teknisen kapulakielen puutteeseen, mikä mahdollistaa luettavuuden myös vähemmän asiaan perehtyneille tahoille.

vihreän liikkeen historiaa, jossa ydinvoiman vastustus sitoutui osaksi ympäristöliikkeen tavoitetta kritisoida laajempia teollistumisen mukanaan tuomia trendejä, mitkä koettiin vaarallisiksi ekologisesta näkökulmasta. Loputon taloudellinen kasvu ja tehokkuuden kehittäminen nähtiin turmiollisena ja riskialttiina kehityssuuntana yhteiskuntatasolla.

Aineistot liikkuivat pääosin abstraktilla tasolla, mutta varsinkin eduskunnan ydinvoimalapäätökset toimivat usein konkreettisina esimerkkeinä, joihin ydinvoiman vastaselontekoja liitettiin. Kuten tulen havainnollistamaan, keskustelu keskittyi enemmän ydinvoiman eettisiin ulottuvuuksiin kuin konkretiaan.

Selonteoissaan vihreät kyseenalaistivat muita energiapoliittisia kantoja viitaten mm. epäuskoisuuteen sähkön tarpeen noususta tai uusiutuvien kyvyttömyydestä vastata tähän tarpeeseen. Koska tutkittava aineisto ei ole luonteeltaan tieteellistä, vihreiden kantoja tukeviin tutkimuksiin ja laskelmiin ei kuitenkaan usein suoraan viitattu, saatikka tarjottu lukuja. Selonteoista tuli kuitenkin ilmi, että vihreät pyrkivät argumentoimaan tieteeseen ja riskiarvioihin perustuen, vaikka tutkittavat selonteot olivatkin tarinallistettu niiden luonteen vuoksi.

Analyysivaiheessa diskursseja tullaan tarkastelemaan historiallisesti ja kulttuurisesti ehdollistuneina ja analyysin tulokset kontekstoidaan tutkimuskohdetta ympäröiviin laajempiin yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin, taloudellisiin ja poliittisiin olosuhteisiin.

5.2 Turvallisuusdiskurssi

Aloitan tarkemman diskurssien analysoimisen turvallisuusdiskurssista, sillä valituista päädiskursseista se oli historiallisesti vahvin, linkittyi selviten riskiyhteiskunnan teoriaan[196] ja toimii hyvänä alustuksena näyttämällä, miten vihreät pyrkivät nostamaan näkemyksiään moraalisiksi kysymyksiksi. Se on myös ajallisesti aikaisin, muiden diskurssien vahvistuessa 1990-luvulta eteenpäin. Turvallisuusdiskurssin piiriin on jäsennelty ne vihreiden selonteot, joissa he pyrkivät vahvistamaan omaa näkökulmaansa ydinvoiman ihmisille, infrastruktuurille ja palveluille asettamien riskien kautta. Diskurssin ytimeksi muotoutui laitosonnettomuuden riski, mutta myös huomiot rauhanliikkeestä ja ydinaseista olivat rakenteellisesti merkittäviä. Geopoliittinen Venäjä-kysymys, mikä liittyi laitosten kaluston toimittamiseen ja ylläpitämiseen, jäi vähemmän näkyväksi.

[196] Katso luku 6.

5.2.1 Turvallisuusdiskurssin keskeiset aladiskurssit

Rauhanliike ja ydinaseet

Turvallisuusdiskurssin rauhanliikkeeseen ja ydinaseisiin liittyvät aladiskurssit kytkevät ydinvoiman sotilaallisiin riskeihin ja ydinaseiden tuhovoimaan. Riski on tätä kautta laajennettu globaaliksi, antaen ymmärtää, että sen hillitsemisemiseksi tulisi tehdä työtä kaikkialla. Nämä aladiskurssit ovat sidoksissa historialliseen ydinaseiden pelkoon ja käsitykseen mahdollisesta vaaran eskaloitumisesta, jos ydinaseita päätyy useampien tahojen haltuun, varsinkin jos ko. tahot eivät ole mukana ydinasesopimuksissa ja ydinaseriisuntaa koskevissa säädöksissä. Ydinaseiden vastainen liike oli lähtöisin Länsi-Euroopasta, mutta hiljentyi 1980-luvun jälkeen[197]. Ydinvoiman vastustus oli alusta asti oleellinen osa monien 1970- ja 1980-luvulla syntyneiden vihreiden puolueiden olemusta[198], eikä varsinkaan tuon ajan ydinvoiman ja ydinaseiden vastaisia liikkeitä voi sidoksissa tarkastella toisistaan irrallisina[199].

Vihreän liiton vuoden 1986 esiohjelmassa todettiin, että maailmaa uhkasi kaksi tuhoutumisprosessia, ”äkillinen ydinsota ja hidas, salakavala ekokatastrofi”[200]. Tämän lausunnon kautta vihreät yrittivät selvittää itselleen toimintansa rajat ja ajatusmaailmansa yhteneväisyyden. Varsinkin monet puolueen ekologisen siiven jäsenet (mm. Paloheimo, Pulliainen, Mäkinen) allekirjoittivat tämän luonnoksen, mutta lausunto keräsi myös kritiikkiä liiasta yleisluonteisuudesta, minkä lisäksi Vihreässä langassa sitä arvosteltiin liiasta pessimistisyydestä, mikä johtaisi vain ihmisten lamaantumiseen.

Vaikka ydinsodan uhka hälveni kylmän sodan päättymisen myötä, muistutettiin sen mahdollisuudesta yhä vihreiden sisäisessä keskustelussa. Euroopan vihreän liikkeen ideologia ei myöskään ollut vielä 2000-luvun taitteessa lauhtunut. Vastatessaan Charter of the Global Green -organisaation linjapaperiin, Suomen edustajat[201] eivät tehneet muutosehdotuksia energiapolitiikkaa käsittelevään kohtaan, jossa vastustettiin ydinvoiman laajentumista ja pyrittiin luopumaan sen käytöstä vaiheittain mahdollisimman nopeasti. On huomionarvoista, että Suomen edustajilla oli paljonkin muutosehdotuksia muun muassa talouden globalisaatiota, tasa-arvoa ja CO2- päästöjen vähentämistä koskeviin asiakohtiin[202]. Vaikutti siis siltä, että ydinvoimaa koskevat tavoitteet olivat yhteneväisiä myös Euroopan tasolla.

[197] Litmanen 1998, 303.
[198] Mm. Saksan vihreän puolueen perustamisessa ideana oli yhdistää uudet yhteiskunnalliset liikkeet, rauhanliike ja ydinvoiman vastainen liike (Remes & Sohlsten 2007, 13).
[199] Litmanen 1988, 281.
[200] Vihreä lanka 1/1986, s. 4.
[201] Mainittuina mm. Hautala ja Haavisto.
[202] Global Greens, Second draft, November 2000, Canberra.

> *(1) Sotilaallisilla ja rauhanomaisilla sovelluksilla ei ole suurtakaan eroa; alan yhtiöt ja toimijat toimittavat raaka-ainetta, tietoa ja laitteita molempiin tarkoituksiin. - - Ydinvoima ja -aseet tukevat toisiaan myös taloudellisesti; aseohjelmia kehitetään ydinvoiman varjolla. Lisäksi kovia kuluja katetaan tekemällä käytetystä polttoaineesta ydinräjähteitä*[203].

Vihreästä langasta peräisin oleva esimerkki 1 implikoi, että 1980-luvun rauhankulkueet onnistuivat vaikuttamaan Gorbatšovin aseistariisuntapäätöksiin ja tämän esimerkin rohkaisemana pitäisi uskaltaa tunnustaa ydinaseiden yhä voimassa oleva uhka ja tehdä tarkoituksellisia toimia sen vähentämiseksi. Tukemalla ydinenergiaa missään muodossa Suomi oli epäsuorasti syyllinen myös ydinaseiden leviämiseen. Tekstissä kyseenalaistettiin, voiko olla moraalista osallistua globaaliin ydinvarusteluun edistämällä ydinenergiahankkeita, kun selkeämmin perusteltava vaihtoehto olisi täydellisen aseistariisunnan kannattaminen kaikin keinon. Tämä on hyvin perinteinen esimerkki kysymyksen moraalisen ulottuvuuden muokkaamisesta potentiaalisen eskalaation vaarojen toimiessa selonteon kehysteenä.

> *(2) Duuma päättää syksyllä Venäjän ydinvoimaloista. Suomen "kyllä" avaisi tien uusien voimaloiden rakentamiselle myös Venäjällä*[204].

Esimerkissä 2 ydinvoiman rakentaminen kytkeytyy Venäjän valtavan ydinasearsenaalin ylläpitämiseen. Kirjoittaja, kuka oli myös Greenpeacen kampanjapäällikkö, varoitti Venäjän vanhojen voimaloiden turvattomuudesta, mutta myös korosti, että uudetkaan voimalat eivät poistaisi inhimillisten virheiden tai uraanin rikastamisen uhkaa. Esimerkissä pyritään korostamaan Suomen moraalista velvollisuutta pyrkiä painostamaan Venäjää poliittisesti, sillä duuma ei välitä päätöksissään omien kansalaistensa mielipiteistä, eikä valtionhallinnon tarvitse konsultoida paikallishallintoja ydinvoimaloiden sijoituspäätöksiä tehdessä.

> *(3) Vihreät muistuttaa, että ydinvoiman ja ydinaseteknologian kytköksen vuoksi ydinvoiman siviilikäyttöön vaarantaa pyrkimyksen estää ydinaseiden leviäminen. Tästäkin syystä suunnitelmat uusien ydinvoimaloiden rakentamiseksi suomeen ovat kestämätöntä ja lyhytnäköistä politiikkaa*[205].

> *(4) Liitetään Suomi rypäle- ja ydinaseet kieltäviin kansainvälisiin sopimuksiin - - Edistetään ydinaseriisuntaa ja pidetään Suomi ja Pohjoismaat ydinaseettomana vyöhykkeenä*[206].

[203] Vihreä lanka 9/1999.
[204] Vihreä lanka 18/2002.
[205] Vihreiden puoluehallituksen tiedote 25.5.2010.
[206] Vihreiden poliittinen ohjelma 2023–2027.

Esimerkki 3:n taustalla oli Euroopan vihreiden (European Green Party) käynnistämä kampanja ydinaseriisunnan puolesta. Vihreät vaatii myös Suomelta aktiivista ydinaseriisuntapolitiikkaa EU:ssa. Kannanotossa ydinaseiden uhka on nostettu ihmisoikeuskysymykseksi, vahvistaen näin selonteon moraalista painoarvoa. Kannanottoa edelsi puoluehallituksen keskustelu, missä linjattiin Suomen vihreiden linja suhteessa muuhun Eurooppaan. Suunta oli yhteneväinen.

Esimerkki 4 on peräisin vihreiden poliittisen ohjelman turvallisuusosiosta, ja siinä päätavoitteena oli ydinaseettoman maailman ajaminen. Lausunnot olivat hyvin suorasanaisia ja seikkaperäisesti kielsivät ydinaseiden leviämisen Pohjoismaihin. Tämä korosti ydinaseiden uhkaa, mikä ylittää Suomen valtion rajat.

Laitosonnettomuudet ja ydinjäte

Varsinkin 1950- ja 60-luvuilla sattuneiden suurten laitosonnettomuuksien salailu[207] antoi pontta laitosturvallisuudesta huolestuneille. Ydinlaitoksiin kriittisesti suhtautuvat muistuttavat, että vaikka vakavien onnettomuuksien riskejä onnistutaan rajaamaan, eivät varotoimet koskaan pysty poistamaan riskiä esimerkiksi sotatoimien aikana tehdystä iskusta[208]. Tšernobylin ja Fukushiman kaltaiset suuronnettomuudet konkretisoivat ydinvoiman riskejä todellisiksi katastrofeiksi ja vastaavanlaisten skenaarioiden välttäminen on turvallisuusdiskurssin laitosonnettomuuksiin keskittyneen aladiskurssin keskiössä. Ydinvoimaloihin liitettyihin diskursseihin sitoutuu myös oleellisesti laitosten toiminnan seurauksena syntyneeseen ydinjätekysymykseen keskittynyt aladiskurssi. Tämä ydinjätteen turvallisuusaspektia korostava merkityksellisyyden luominen tekee ydinvoiman riskistä ajattomasti äärettömän, mitä tulee ihmisten yhteiskuntien aikakäsitykseen, sillä korkea-aktiivisen ydinjätteen muuttumiseksi turvalliseksi menee satoja tuhansia vuosia. Aladiskurssin keskeinen osa on ylisukupolvisessa vastuussa. Ydinjätteen loppukäsittely on ollut pitkään kritisoitu ongelmakohta, sillä siihen ei ollut löytynyt kaikkien osapuolien kannalta hyväksyttävää ja riskitöntä teknistä ratkaisua. Varsinkin pitkäaikainen välivarastointi siirtää vastuun loppusijoitusratkaisujen toteuttamisesta tuleville sukupolville, mikä on ristiriidassa kansainvälisissä suosituksissa esitettyjen vastuunjaon ja ajallisen oikeudenmukaisuuden periaatteiden kanssa.

Suomen vihreän liikkeen ensimmäinen yhteinen vetoomus oli vaatimus sulkea kaikki ydinvoimalat, mikä tapahtui heti vuoden 1986 Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen, jopa ennen liikkeen virallisen ohjelma- ja organisointikeskustelun ratifiointia ja käyttöönottoa[209]. Vetoomus oli kaunistelematon ja ehdoton vaatimuksissaan.

[207] Vahtera 1986, 43–45.
[208] Mm. Soininvaara mainitsee tämän muistelmateoksessaan (Soininvaara 2012, 92).
[209] Helanen, Vihreä Lanka 12/1986; Remes & Sohlsten 2007, 29; Välimäki 1995, 18.

Vihreän langan sivuilla on toistuvasti muistuteltu ydinvoiman vaaroista, joskus jopa ivalliseen ja alentavaan sävyyn. Vuoden 1999 ”Uraani halkeaa lopullisesti”[210] jutussa kyseenalaistetaan kauanko uraania riittää, minkä lisäksi todetaan, että mitä enemmän ydinvoimaloita on, sitä suurempi mahdollisuus sille, että ”jossain pamahtaa”, luoden näin kuvaa ydinvoiman epävarmasta tulevaisuudesta samanaikaisesti vääjäämättömän onnettomuuden kanssa. Saman vuonna Luonnonsuojeluliitolla toiminut Iida Simes teki pitkän artikkelin ydinvoimaloiden turvallisuuspoikkeamista[211]. Jutussa oli monia väitteitä ydinvoimasta tankkivuodoista taloudelliseen kannattamattomuuteen, mutta se korosti varsinkin turvallisuusaspektia toteamalla ettei ”ole olemassa vaaratonta reaktoria, ja kulumisriski vain lisää tätä vaaraa”, sekä vihjaamalla, ettei laitosturvallisuus ollut parantunut 1970-lukuun verrattuna. Simes kehotti seuraamaan ”eurooppalaista esimerkkiä” ja siirtämään energiatuotannon taloudellisesti ja ekologisesti järkeviin ratkaisuihin.

Vuosina, jolloin eduskunta on päättänyt ydinvoiman lisärakentamisesta, on myös aihetta koskevien kannanottojen määrä noussut puolueen äänenkannattajan sivuilla. Kolumneissa, laajemmissa artikkeleissa ja henkilökuvissa viljeltiin toistuvasti huolta laitosonnettomuuksista ja maalailtiin uhkakuvia eri skenaarioista. Mm. Haavisto oli kirjoittanut, miten ydinvoimakriisin sattuessa ”*valta pakkaa siirtymään pienelle asiantuntijoiden joukolle, joiden antamista tai panttaamista tiedoista muut joutuvat riippuvaisiksi*”[212]. Hän viittaa Tšernobyliin sanoessaan, ettei voi epäilyksettä luottaa asiantuntijoiden vakuutuksiin samankaltaisten onnettomuuksien mahdottomuudesta. Vuoden 2010 vihreiden näkökulmasta epäonnistuneen päätöksen jälkeen Eno vastaa -palstalla yritettiin pitää yllä taisteluhenkeä muistuttamalla puutteellisten turvallisuussuunnitelmien mahdollisuudesta kaataa hanke[213]. Vielä päätöksen jälkeenkin lehti julkaisi pitkän artikkelin Olkiluotoblockade-tapahtumaan liittyen, jonka yhteydessä muistutettiin, että ydinvoimaa tulee vastustaa, koska se ”*ei ratkaise ilmastonmuutosta, on turvallisuusriski eikä luo suomalaisille työpaikkoja”*[214]*.* Lähes kaikista aihetta koskevista artikkeleista vaikutti kuitenkin henkivän tappiomieliala, jossa oman diskurssin alisteinen asema hegemoniselle ydinvoimamyönteiselle on sisäistetty, jättäen jäljellä mahdollisuuden kritisoida koko muuta järjestelmää uhkarohkeudesta ja kapeakatseisuudesta energiapolitiikassa.

Vihreät ovat systemaattisesti vaatineet ydinvoiman kieltämistä virallisissa ohjelmissaan. Yksi kaikissa päädiskursseissa esiin noussut mielenkiintoinen seikka, oli maakaasun puoltaminen vaihtoehtoisena energiamuotona, luomalla näin keinotekoinen dikotomia rajaamalla

[210] Vihreä lanka 5/1999.
[211] Vihreä lanka 40/1999.
[212] Vihreä lanka 19/2010
[213] Vihreä lanka 22/2010.
[214] Vihreä lanka 34/2010.

vaihtoehtoja energiapolitiikan valintojen välille. Palaan tähän maakaasua koskevaan asiakohtaan luvussa 7.

> *(5) Ydinvoima on menneen aikakauden energiamuoto kaikkine riskeineen ja siitä on asteittain luovuttava. Maakaasua voidaan välivaiheen ratkaisuna käyttää, jotta voidaan luopua saastuttavimmista energiamuodoista*[215]*.*

Esimerkissä 5 on mielenkiintoinen keino puhua menneen aikakauden muodosta, lingvistisesti leikitellen luomalla kuvaa ydinvoimasta teknologisesti keskinkertaisena vaihtoehtona vailla kehittymisen mahdollisuuksia. Samassa periaateohjelmassa halutaan lisäksi lisätä ekotehokkuutta parantavaa tutkimusta julkisin varoin.

> *(6) …ratkaisujen oltava kestäviä. Bioenergian lisääminen ei saa johtaa muihin ympäristöongelmiin. Riskialttiin ydinvoiman lisärakentamista ei tarvita lainakaan, koska päästöjen vähentämiseen on parempia ratkaisuja. Isojen yksikköjen rakentamisen ja suurten kertaratkaisujen sijasta on tehtävä paljon pieniä.*[216]

On erityisen huomionarvoista, että kyseinen poliittisen ohjelman luonnos alkaa toteamalla ilmaston lämpenemisen olevan vakava elämänmuotoa uhkaava riski, jonka torjumiseksi on tehtävä kaikki mahdollinen. Ydinvoiman mahdollisuuksien huomioiminen pidettiin silti ratkaisuvalikoiman ulkopuolella. Riskien lisäksi vedotaan vihreiden laskelmiin, jossa uusiutuvat energialähteet voivat taata tulevaisuuden energiatarpeen turvallisemmin.

> *(7) Ydinpolttoaineen ja ydinjätteen kuljetus on vaarallista. Ydinpolttoaineen varastointia tai ydinjätteen loppusijoitusta ei pystytä järjestämään täysin turvallisesti vielä missään päin maailmaa, ei edes Suomessa.*[217]

Esimerkissä 7 vuoden 2011 ympäristöohjelmassa ydinvoima löytyy Haitalliset energiamuodot -alaotsikon alta, mistä löytyi myös kivihiili, jonka käytöstä pyrittiin eroon normaalissa energiantuotannossa vuoteen 2025 mennessä. Ydinvoimaan liittyvä osuus korosti erilaisten riskien mahdollisuuksia ja niiden hallitsemattomuutta:

> *(8) Ydinvoiman koko elinkaareen liittyy riskejä, joita ei hallita. Uraanin louhinta voi aiheuttaa vakavia ympäristö- ja terveysongelmia kaivosalueilla. - - Ydinpolttoaineen ja ydinjätteen kuljetus on vaarallista. Ydinpolttoaineen varastointia tai ydinjätteen loppusijoitusta ei pystytä järjestämään täysin turvallisesti vielä missään päin maailmaa, ei edes Suomessa. - - Käytetty ydinpolttoaine on erittäin radioaktiivista, sen aktiivisuus*

[215] Vihreän liiton periaateohjelma 2002.
[216] Vihreä tehtävä 2010–2014, eli Vihreän liiton poliittinen ohjelma.
[217] Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011.

on laskenut alkuperäisen uraanimalmin tasolle vasta 200 000 vuoden kuluttua. - - Ydinvoiman rakentamisen lopettamisesta ja vaarallisimpien ydinvoimaloiden pikaisesta sulkemisesta tulee sopia kansainvälisellä sopimuksella.[218]

Vihreät vaativat, ettei eduskunta myönnä uusia periaatepäätöslupia ydinvoimaloille, minkä lisäksi voimaloista on tehtävä kattava turvallisuus- ja riskiarviointi. ”Kestävien vaihtoehtojen” tultua käyttöön olemassa olevista voimaloista tulisi luopua, näyttäen jälleen kerran vihreiden tietoisesti määrittävän ydinvoiman hyväksyttävien keinojen ulkopuolelle taistelussa ilmastonmuutosta vastaan.

Yksi turvallisuusdiskurssissa esiin tulleista merkitysrakenteista on seurausten ja vastuun näennäinen epäsuhta, mikä pyritään näyttämään tosiasiana ja näin ollen poliittisena ja moraalisena kömmähdyksenä. Vihreiden ylläpitämissä diskursseissa on tarve hallinnoida vastuuta, mikä voisi myös epäsuorasti johtaa myös ydinvoiman houkuttelevuuden vähentymiseen ja sähkön hinnan todellisten kustannusten näkymiseen[219]. Vihreiden mukaan suuronnettomuuksien uhkiin ei varauduttu riittävästi, eivätkä korvausvastuut vastaa todellisia kustannuksia, minkä takia ydinvoimalla on liikaa kilpailuetua, sillä muilla teollisuudenaloilla vahinkovastuu on täysimääräinen[220]. Tämän takia vihreät ovat esimerkiksi vaatineet ydinonnettomuusrahaston perustamista[221] ja ydinvastuulain muuttamista ulottumaan laitosten omistajiin[222].

Siirryttäessä 2020-luvulle, huoli turvallisuudesta on ainoa muisto aiempien vuosikymmenten suorasta ja kovasanaisesta vastustuksesta, kuten nähdään esimerkistä 9, mikä on vuodelta 2023. Tämä ote on vihreiden energia-visiosta 2035 (sic), missä näkyy selkeä halu tukea pienydinreaktoreita, eikä siitä löydy enää vaatimuksia ydinvoiman vähentämisestä, hidastamisesta tai vaikeuttamisesta. Selonteot keskittyvät turvallisuusaspekteihin ja miten niihin varaudutaan.

(9) Vaikka modulaariset pienydinvoimalat eivät ehtisi merkittävästi auttaa vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa, ne voivat auttaa sitä seuraavien vuosien hiilinegatiivisuustavoitteiden saavuttamisessa. On hyvä varautua uusiin ydinenergiaratkaisuihin päivittämällä ydinenergialakia turvallisuudesta tinkimättä. - - Uudistetaan ydinenergialaki ja sujuvoitetaan erityisesti pienydinreaktoreiden sääntelyä

[218] Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011.
[219] Vihreä tehtävä 2010–2014, eli Vihreän liiton poliittinen ohjelma.
[220] Vihreä lanka 9/2003;
[221] Vihreä liitto, toimintakertomus 2001.
[222] Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011; Vihreä tehtävä 2010–2014, eli Vihreän liiton poliittinen ohjelma.

turvallisuudesta tinkimättä - - Taataan Säteilyturvakeskukselle riittävät työkalut vaatimusten noudattamisen valvontaan myös uusien ydinenergiaratkaisujen osalta[223]*.*

Venäjän ja potentiaalisen ydinlaitoksiin kohdistuvan terrorismin uhka[224] ei analyysissani noussut näkyviin virallisissa ulostuloissa eikä puolueen sisäisessä keskustelussa, mutta mainitsen ne läpinäkyvyyden nimissä. Kytkökset Venäjään saattoivat olla osasyy vihreiden penseässä suhtautumisessa ydinvoimaan, mutta tutkittavassa aineistoissa ne eivät nousseet esille aladiskurssin arvoisesti. Tutkimuksen ulkopuolisessa aineistoissa niitä löytyisi oletettavasti enemmänkin, kuten vuoden 2014 Ville Niinistön haastattelut Suomen Kuvalehdessä ja Ylellä, joissa hän muistuttaa suomalaisen ydinvoimaan kontekstiin liittyvän aina Venäjän, varsinkin Fennovoiman ja Venäjän valtioyhtiö Rosatomin kautta[225]. Analyysini pohjalta joudun kuitenkin toteamaan, ettei geopoliittinen epäluottamus ollut merkittävä syy ydinvoiman vastustamiselle.

Seuraava esimerkki tiivistää mielestäni kattavasti vihreiden turvallisuuteen liittyvät huolenaiheet:

(10) Me vastustamme ydinvoimaa ennen kaikkea siksi, että sen käyttö ja jätteiden säilyttäminen sisältävät kohtuuttomia riskejä - - laaja-alaisen onnettomuuden vaaraa ei ole voitu sulkea pois. - - Sen verran haluaisin palata menneeseen, että parikymmentä vuotta sitten voimistunut ydinvoiman vastainen liike mitä ilmeisimmin on jo pelastanut maailman useilta vakavilta ydinonnettomuuksilta.[226]

Samassa puheenvuorossa Soininvaara sanoi, että vähempi kuin sataprosenttinen turvallisuus ei kelpaa ydinvoimaloissa, sillä seuraukset turvallisuuden pettämisestä ovat liian vakavat. Tämä heijastelee jo aiemmin esille tullutta tapaa rakentaa ydinonnettomuuksista se raja, jota ei ole moraalisesti oikein ylittää. Soininvaara tuo myös esille hallituksen tarpeen saavuttaa Kioton sopimuksen päästörajat, mikä onnistuu vain kahdella tapaa; ydinvoimalla ja kivihiilellä tai uusiutuvilla ja maakaasulla.

5.2.2 Diskurssin peruslogiikka ja oikeuttamisen keinot

Turvallisuusdiskurssin keskeiset aladiskurssit muodostavat yhdessä merkitysrakenteen, jossa ydinvoima kehystetään perustavanlaatuisesti hallitsemattomana ja moraalisesti ongelmallisena teknologiana. Rauhanliikkeeseen ja ydinaseisiin liittyvissä selonteoissa ydinvoima kytkettiin

[223] Vihreiden energia-visio 2035.
[224] Vain yksi maininta Vihreässä langassa: "Ydinvoimateollisuus ei ole varautunut terrorismiin". (Vihreä lanka 20/2002).
[225] Suomen Kuvalehti 18.9.2014; Yle 18.9.2014.
[226] Vihreän liiton valtuuskunnan kokous 2.2.2002.

globaaliin asevarusteluun ja ydinsodan uhkaan, kun taas laitosonnettomuuksia, säteilyä ja teknisiä riskejä käsittelevissä argumenteissa korostui modernin yhteiskunnan kyvyttömyys täysin hallita monimutkaisia teknologisia järjestelmiä. Näitä täydensivät geopoliittiset ja infrastruktuuriin liittyvät turvallisuusnäkökulmat, joissa epäluottamus kohdistui erityisesti valtioiden, energiayhtiöiden ja asiantuntijajärjestelmien kykyyn ennakoida ja estää vakavia seurauksia.

Turvallisuusdiskurssin peruslogiikka rakentuu ajatukselle, että ydinvoimaan liittyvät riskit ylittävät sen rajan, mitä voidaan pitää yhteiskunnallisesti hyväksyttävänä. Ydinvoimaa ei tarkastella tavallisena teknologisena riskinä, jonka todennäköisyyksiä voitaisiin hallita teknisin ratkaisuin, vaan eksistentiaalisena uhkana, jonka seuraukset voivat olla laaja-alaisia, pitkäkestoisia ja peruuttamattomia. Tämä näkyi erityisesti selonteoissa, joissa pienikin mahdollisuus vakavaan laitosonnettomuuteen riitti perustelemaan ydinvoiman vastustamisen. Esimerkiksi turvallisuusdiskurssin keskeisessä puheenvuorossa todettiin, että ”laaja-alaisen onnettomuuden vaaraa ei ole voitu sulkea pois”, minkä lisäksi vähempi kuin täydellinen turvallisuus nähtiin riittämättömänä ydinvoiman kaltaisessa teknologiassa[227]. Tällaisissa selonteoissa riskien hyväksyminen itsessään esitettiin moraalisesti vastuuttomana toimintana.

Pienikin onnettomuuden todennäköisyys riittää hylkäämään ajatuksen ydinvoimasta osana energiapalettia. Tämän lisäksi siihen on sitoutunut muita turvallisuuden kannalta oleellisia riskejä, kuten ydinaseiden leviäminen. Ydinvoimaan liittyvät turvallisuusriskit eroavat myös aikamäärällisesti ja vaikutusten laajuuden kautta monista perinteisemmistä turvallisuusriskeistä, sillä ydinonnettomuus tai ydinaseet voivat muuttaa laajojakin alueita elinkelvottomiksi pitkiksi aikaa, ja säteilyvauriot ovat vaikeasti havaittavia ja hoidettavia. Tämän vuoksi vihreät kokevat perusteltuna tavoitteet kieltää, estää ja lakkauttaa ydinenergiaprojekteja niiden hallitsemisen sijaan.

Diskurssin argumentaatio rakentuu pääosin moraalisesti latautuneiden selontekojen varaan, joissa tekninen riskinarviointi alistetaan laajemmalle yhteiskunnalliselle ja eettiselle harkinnalle. Aineistossa toistuvasti esiintyvä varovaisuusperiaate toimii oikeuttavana lähtökohtana ajatukselle, ettei kaikkia seurauksia voida varmasti ennakoida tai estää, joten riskiä ei tule hyväksyä. Tämä näkyi sekä ydinaseiden leviämistä että laitosonnettomuuksia käsittelevissä aladiskursseissa. Ydinvoiman ja ydinaseiden yhteyttä korostaneissa selonteoissa[228] ydinenergia esitettiin osana globaalia turvallisuusuhkaa, jossa rauhanomaiset ja sotilaalliset sovellukset

[227] Esimerkki 10.
[228] Esimerkit 1-2.

tukivat toisiaan taloudellisesti, teknologisesti ja institutionaalisesti[229]. Näin turvallisuuskysymys laajennettiin yksittäisten voimalaitosten ulkopuolelle kansainvälisen turvallisuuden ja ydinaseriisunnan kysymykseksi.

Keskeinen oikeuttamisen keino turvallisuusdiskurssissa on moraalinen vastuu, erityisesti ajatus siitä, ettei nykyhetken poliittisilla toimijoilla ole oikeutta siirtää hallitsemattomia riskejä tuleville sukupolville. Turvallisuuskysymys normativisoituu aineistossa jatkuvasti, sillä kyse ei ole enää riskien teknisestä hallittavuudesta, vaan siitä, onko niiden hyväksyminen eettisesti oikeutettua. Tämä näkyi erityisesti laitosonnettomuuksia ja säteilyn pitkäaikaisia vaikutuksia käsittelevissä selonteoissa, joissa riskit esitettiin ajallisesti ja alueellisesti päätöksentekijöiden vaikutuspiirin ylittävinä. Samalla asiantuntijajärjestelmien neutraalius asetettiin kyseenalaiseksi. Turvallisuusarvioihin ja virallisiin riskilaskelmiin suhtauduttiin epäluuloisesti viittaamalla aiempiin onnettomuuksiin, tiedon salailuun ja institutionaalisiin epäonnistumisiin. Tšernobylin ja Fukushiman kaltaiset tapahtumat eivät toimineet aineistossa vain historiallisina esimerkkeinä, vaan moraalisina muistutuksina siitä, että vakavia epäonnistumisia voi tapahtua myös teknologisen kehityksen ja turvallisuuslupausten aikakaudella.

Turvallisuusdiskurssissa faktuaalistamisen ja normativisoinnin suhde on tiivis. Argumentaatio ankkuroidaan konkreettisiin tapahtumiin, säteilyyn, ydinaseisiin ja onnettomuuksiin liittyviin yleisesti tunnustettuihin riskeihin, mutta näistä johdetaan samalla normatiivinen johtopäätös, jonka mukaan ydinvoiman hyväksyminen merkitsee moraalisen rajan ylittämistä. Näin turvallisuusdiskurssi ei rakenna vain kuvausta ydinvoiman riskeistä, vaan myös käsitystä siitä, millainen politiikka on vastuullista ja oikeutettua suhteessa tulevaisuuteen, yhteiskuntaan ja ihmisten turvallisuuteen.

5.3 Ydinvoima vastaan uusiutuvat -diskurssi

Turvallisuusdiskurssissa kävin läpi, miten vihreät asettavat moraalisia rajoja, minkä lisäksi se antoi ymmärrettävän menneisyyteen nojaavan lähtökohdan analyysille, sillä ajallisesti ensimmäiset ydinvoiman vastaiset selonteot kumpusivat rauhanliikkeiden lähtökohdista. Tämä alaluku tuo laajempaa ja modernimpaa näkökulmaa diskurssien merkitysrakenteisiin ja vastaa kysymykseen mikä olisi vihreiden mielestä perusteltu vaihtoehtoinen polku, kun ydinvoima on suljettu pois. Jos turvallisuusdiskurssi kiertyi eksistentiaalisen riskin ympärille, niin tämän alaluvun diskurssin ytimessä on rakenteellisen vaihtoehdon tarjoaminen. Siinä näkyvät

[229] Nähtävissä kylmän sodan jälkeinen varjo, esim. Neuvostoliiton hyökkäys Afganistaniin, Ronald Reaganin ja Margaret Thatcherin kovan oikeistolaiset sisä- ja ulkopoliittiset linjat, sekä Naton Eurooppaan sijoittamat ydinohjukset.

selonteot liittyvät uusiutuvien energialähteiden priorisointiin ja ydinvoiman syrjäyttävään vaikutukseen. Analyysini pohjalta tämän diskurssin aladiskursseissa on vähäisesti hajontaa, mikä viestii sen korkeasta sisäisestä koherenssista. Tutkimuksen jäsentelyvaiheessa tämän diskurssin osaksi liitettiin argumentit, joissa ydinvoiman kehitys on laitettu vastakkain uusiutuvien energialähteiden käyttöönoton, leviämisen ja kehittämisen kanssa.

5.3.1 Ydinvoima vastaan uusiutuvat -diskurssin keskeiset aladiskurssit

Ydinvoima vastaan uusiutuvat -diskurssin peruslogiikka, jossa ydinvoima jäsennetään energiamurroksen rakenteellisena esteenä, rakentuu useiden toisiaan tukevien aladiskurssien varaan. Diskurssin hegemoninen asema vihreiden sisäisessä keskustelussa perustuu sen sisäiseen koherenssiin. Suurin osa aineistosta löytyvistä argumenteista kiertyy väitteisiin, joissa sanottiin sijoituksien ydinvoimaan olevan pois uusiutuvilta, ydinvoiman olevan korkeintaan siirtymäkauden energialähde ja ydinvoiman olevan tarpeeton uusiutuvien kattaessa tulevaisuuden energiatarpeen. Tästä diskurssista löytyi myös aladiskursseja, mitkä kytkeytyivät väitteisiin ydinvoiman kalleudesta, sen kyvyttömyydestä luoda työpaikkoja ja sen riittämättömyydestä energiatarpeiden kattamiseen[230].

Uusiutuvat energialähteet ovat riittävät, joten ydinvoima on tarpeeton sijoitus

Tämän päädiskurssin keskeisin aladiskurssi rakentuu väitteelle, jonka mukaan uusiutuvat energialähteet muodostavat tulevaisuudessa riittävän perustan energiajärjestelmälle. Uusiutuvien riittävyys rakentuu diskursiivisesti usean toisiaan tukevan selonteon varaan, perusteiden nojatessa poliittisiin tavoitteisiin[231], energiankulutuksen kehitykseen ja taloudellisiin investointisuuntiin[232]. Aineistossa kyseenalaistetaan usein energiankulutuksen kasvu[233], mutta myös huomautetaan, miten kysynnän hallintaan voidaan vaikuttaa, esimerkiksi vuoden 1996 energiaverouudistuksen esimerkin[234] kautta. Ennen vuoden 2010 ydinvoimaäänestystä vihreät totesivat, että ydinvoimaan pitäisi suhtautua siirtymäkauden

[230] Tämä hajonta argumenteissa vastaa myös mm. Jokisen johtopäätöksiä hänen analysoidessaan ydinvoima-argumentaatiota Vihreässä langassa ja Aamulehdessä (Jokinen, 2001).
[231] Vihreän liiton poliittinen ohjelma 1994;
[232] Hassi uskoi, että sähkömarkkinoiden vapauttaminen poistaisi kokonaan uuden ydinvoiman tarpeen (Vihreä Lanka 46/1998); Vihreät olivat esitelleet oman vihreän kasvun mallinsa, jossa teollisuuden kilpailukyky ja suomalaiset työpaikat voidaan turvata ilman lisäydinvoimaa. Ydinvoiman tilannekatsaus 2010.
[233] Pulliainen kiisti hallituksen arviot sähkön kulutuksen kasvusta vuoden 1993 eduskuntakeskustelussa (Remes & Sohlsten 2007, 118); Tommola, "Ydinvoimalaa ei tarvita. Epäjohdonmukaisina pidetyt energialaskelmat saivat kyytiä Vihreän liiton valtuuskunnan kokouksessa." Vihreä lanka 6/2002.
[234] Vihreiden vuosikokous 2000; Remes & Sohlsten 2007, 195.

lähteenä, eikä mitään pakottavaa syytä ydinvoimapäätöksiin ole, sillä valmistusvaiheessa olevan Olkiluoto 3:n lisäksi entisillä yksiköillä oli yhä käyttöikää[235].

> *(11) Usko ydinvoimaan saa unohtamaan kaikki muut, paljon tehokkaammat toimet kasvihuoneilmiön torjumiseksi - - Ydinvoima on itsepetos, joka houkuttelee maailman muita maita yhä suurempaan energiariippuvuuteen ja tällä tavalla vain vaikeuttaa kasvihuoneilmiön ratkaisua.*[236]

Vihreiden diskurssissa uusiutuvat edustavat kustannuskehitykseltään vahvistuvaa suuntaa. Kun uusiutuvien osuus kasvaa, energiajärjestelmä muotoutuu niiden ehdoilla, jolloin ydinvoiman rooli kapenee[237]. Tällöin kysymys ei ole enää siitä, mahtuvatko molemmat järjestelmään, vaan siitä, kumpaan suuntaan järjestelmää kehitetään (esimerkit 12, 13 ja 14). Näiden selontekojen yhteisvaikutuksena muodostuu tulkinta, jossa ydinvoima ei ole ainoastaan ongelmallinen, vaan myös tarpeeton, sillä ilmastotavoitteet voidaan saavuttaa uusiutuvilla ja energiatehokkuudella.[238] Jos energiantarpeen kasvu ei ole väistämätöntä ja taloudellinen ja tekninen kehityssuunta suosii uusiutuvia, ydinvoimaan investoiminen näyttäytyy resurssien kohdentamisena väärään suuntaan.[239]

> *(12) Energiapolitiikasa ajankohtainen asia on tulevaisuuden strategisten valintojen tekeminen. Vihreä liitto tahtoo kehittää uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja aloittaa keskustelun ydinvoimasta luopumisen aikataulusta…*[240]

> *(13) Ydinvoiman lisärakentamista ei voida perustella yhteiskunnan kokonaisedun mukaisesti. Päästöjen vähentäminen, uusiutuvan energian huomattava lisääminen, energiatehokkuuden ripeä parantaminen sekä riittävän ja kohtuuhintaisen sähkön saanti voidaan saavuttaa parhaiten ilman uusia ydinlaitoksia.*[241]

> *(14) ilmastonmuutoksen torjumiseksi on määrätietoisesti suuntauduttava uudenlaiseen energiatalouteen, joka perustuu uusiutuvaan energiaan ja energiapihiin politiikkaan - -*

---

[235] Ydinvoiman tilannekatsaus 2010.
[236] Soininvaaran puheenvuoro, valtuuskunnan kokous 2.2.2002.
[237] Mm. Tynkkynen esitteli vihreän kasvun mallin, jonka mukaan Suomi voisi olla sähköomavarainen ilman Venäjän maahantuontia vuoteen 2030 mennessä. Vihreä lanka 20/2010.
[238] Björklund, ”Energiakimarasta riittää kaikille”, Vihreä lanka 51/98; ” Ympäristöjärjestöt panivat tuulemaan”, Vihreä lanka 24/99; Härkönen, Vihreä lanka 6/2010; ”Suomi luopuu olemassa olevista ydinvoimaloista sitä mukaa kuin kestäviä vaihtoehtoja saadaan otettua käyttöön”, Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011.
[239] Kyllönen, Lammi, ”Tekoja, ei lupauksia. Ydinvoima ei kuulu kestävään ilmastopolitiikkaan”, Vihreä lanka 9/2002; Juselius, ”Ydinvoimahanke horjuttaa Balkanin energiatasapainoa”, Vihreä lanka 36/2002; Hassi, ”Me voimme valita”, Vihreä lanka 23/2010.
[240] Vihreän liiton toimintasuunnitelma vuodelle 2001.
[241] ”Eduskunta ratkaisee ydinvoiman lisärakentamisen”. Ote vastaa vihreiden eriävää mielipidettä ydinjätteen loppusijoitukseen koskevaan äänestykseen liittyen. Anni Sinnemäen verkkosivut 7.5.2010.

Ydinvoima on kaikkine riskeineen viime vuosisadan energiamuoto ja siitä on asteittain luovuttava.[242]

Sijoitukset ydinvoimaan syrjäyttävät uusiutuvia energiamuotoja

Vihreiden ylläpitämissä diskursseissa ydinvoimaan investoimista pidetään sitovana ratkaisuna, joka määrittää energiajärjestelmän kehityssuunnan vuosikymmeniksi eteenpäin. Rakentamisaikojen pituutta, kustannusylityksiä ja julkisen vallan taloudellisen tuen tarvetta korostetaan. Näiden selontekojen kautta ydinvoima jäsennetään investointien kautta haitalliseksi, sillä se rajoittaa poliittista liikkumavaraa tulevaisuudessa. Tämä merkitysrakenne on toistuvasti havaittavissa primaariaineistossa, erityisesti niissä kannanotoissa, joissa ydinvoiman lisärakentamista arvioidaan suhteessa uusiutuvien kehitykseen. Analyysin jäsentelyvaiheen mukaan valtaosa argumenteista, jotka on luokiteltu ydinvoima vastaan uusiutuvat -kategoriaan, sisältää viittauksia investointien vaihtoehtoiskustannuksiin ja resurssien kohdentumiseen. Faktuaalistaminen tapahtuu taloudellisten realiteettien kautta, jossa muiden osapuolien kustannuslaskelmat, aikajänteet ja markkinalogiikka esitetään neutraaleina tosiasioina. Normatiivinen johtopäätös, jonka mukaan tällainen sitoutuminen on poliittisesti virheellistä, seuraa näistä kuitenkin lähes välittömästi.[243]

Energiainvestointien kahtiajakoisuutta käsittelevä argumentaatio syvenee aladiskurssissa, jossa ydinvoiman ja uusiutuvien välinen suhde esitetään eksklusiivisena. Ydinvoima ei näyttäydy täydentävänä tuotantomuotona, vaan uusiutuvien kehitystä hidastavana tekijänä. Täten muodostuu asetelma, jossa energiapolitiikka jäsentyy vaihtoehtoisten kehityspolkujen priorisointina, ei teknologioiden kumulatiivisena yhdistelynä[244]. Tämä korostuu aineistossa erityisesti silloin, kun uusiutuvien energialähteiden kehityspotentiaali asetetaan vastakkain ydinvoiman lisärakentamisen kanssa. Yhteiskunnallisella tasolla, niin poliittisesti kuin taloudellisesti, ydinvoiman katsotaan vievän tilaa ratkaisuilta, jotka olisivat yhteensopivampia pitkän aikavälin ilmasto- ja energiatavoitteiden kanssa. Retorisesti keskeisintä on tapa, jolla eksklusiivisuutta ei esitetä ideologisena valintana, vaan rakenteellisena realiteettina[245]. Näin rakennetaan vaikutelmaa, että samanaikainen laajamittainen panostus molempiin ei ole järjestelmätasolla realistista.

[242] Vihreän liiton valtuuskunnan kokous 2/2002, 13. – 14.2.2002 Kuopio.
[243] Ydinvoiman rakentaminen ei ole kestävää energiapolitiikkaa, eikä myöskään viisasta alue- eikä työllisyyspolitiikkaa. Sinnemäki & Hassi, Vihreän liiton valtuuskunnan kokous 2/2002.
[244] "Yhtä ongelmaa ei kannata ratkaista luomalla uusia", Vihreä ilmastoreformi, 2008.
[245] "Ydinvoima hidastaa ilmasto-ongelman ratkaisua", hallituksen kannanotto 17.11., Vihreiden toimintakertomus 2000.

(15) *Jos tavoitteena on uusiutuva energiatalous, miksi sen rakentamista ei aloiteta tänään? Miksi siirtymää halutaan viivyttää ydinvoimalla? Nyt on aika tehdä päätöksiä kotimaisen uusiutuvan energian lisäämisestä ja energiatehokkaasta suomesta.*[246]

(16) Ydinvoima sitoo voimavaroja, kun taas hajautetulla kotimaisella energiantuotannolla saadaan uutta kapasiteettia tarvittaessa huomattavasti nopeammin markkinoille. Ydinvoiman rakentaminen on taloudellisesti kannattamatonta ja parempien vaihtoehtojen ollessa tarjolla myös tarpeetonta.[247]

Aladiskurssin taustalla on myös tieto siitä, että voimalan rakennusvaiheen jälkeen sen marginaalikustannukset ovat halvat, mikä vie osaltaan kannattavuutta uusiutuvilta[248]. Näin alas painunut sähkön hinta johtaa tilanteeseen, jossa ei ole syytä panostaa kotimaiseen tuuli-, aurinko-, tai bioenergiaan[249]. Uraanin loppuminen ei vaikuttanut aineiston perusteella olevan keskeinen huoli, vaikka menneisyydessä sen mahdollisuudesta on keskustelu ja uraanin hinnan heittelykin viittasi samaan[250].

Ydinvoiman kalleus ja riittämättömyys tarpeisiin nähden

Jotkut aladiskurssit kohdistuvat itse energiantarpeen oletukseen. Ydinvoiman lisärakentamisen perusteluna on toistuvasti esitetty kasvavaa sähkönkulutusta ja teollisuuden tarpeita. Diskursseissaan vihreät kuitenkin kyseenalaistavat kyseisen lähtökohdan ja siirtävät huomion energiansäästöön ja energiatehokkuuteen. Argumentaatiokehikko ei kohdistu yksinomaan tuotantotapoihin, vaan koko kysynnän kasvuun perustuvaan ajattelumalliin. Energiatehokkuus esitetään realistisena ja poliittisesti toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona lisäkapasiteetin rakentamiselle. Tämä aladiskurssi laajentaa keskustelua tuotantoteknologiasta yhteiskunnalliseen kehitysmalliin. Se murtaa väitteen ydinvoiman välttämättömyydestä esittämällä vaihtoehdon, jossa ongelma ei ole tuotantovaje vaan kulutusrakenne. Vihreiden poliittinen ohjelma 2010–2014 sanoin, ”*vihreä talouspolitiikka luo kestävän perustan uudelle hyvinvointiyhteiskunnalle”.*[251]

---

[246] Ydinvoiman tilannekatsaus 2010, 27.3.2010.
[247] Vihreiden toimintakertomus vuonna 2000.
[248] Mm. Soininvaara 2012, 101.
[249] Hallamaa, Vihreä lanka 16/2010; Leukumavaara, Vihreä lanka 15/2010, Tommola, Vihreä lanka 21/2002; Ydinvoimaa tulee vastustaa, koska se tuottaa teollisuudelle halvempaa ja enemmän sähköä, mikä kannustaa perinteiseen ”savupiipputeollisuuteen”. Soininvaara, Valtuuskunnan kokous 2.2.2002, Helsinki.
[250] Jos huoli olisi realisoitunut, niin maailman energiamarkkinat olisivat ensin tulleet ydinvoimasta riippuvaiseksi, minkä jälkeen uraanin hinta olisi kivunnut pilviin. Viimeistään 2010-luvulta eteenpäin on kuitenkin käynyt selväksi, että uraanin loppuminen ei muodostu ydinvoiman esteeksi, sillä sitä on saatavilla paljon ja tarvittaessa voidaan erotella esim. merivedestä (mm. Soininvaara 2012, 104).
[251] Vihreä tehtävä 2010–2014 - poliittinen ohjelma. Lisätietoja esimerkissä 18.

(17) Nykytyyppiset ydinvoimalat voivat korvata vain muutaman prosentin fossiilisista polttoaineista.[252]

(18) Ydinvoima ei ole ratkaisu energiaongelmiin – Suomen on oltava uusiutuvan energian ja vihreän teollisuuden edelläkävijä. Se vaatii rohkeutta omiin kokeiluihin kansainvälisten kokemusten odottelun sijaan. Älykkäät sähköverkot, passiivitalot, nolla- ja plusenergiatalot, pientuulivoima, aurinkovoima ja sähköautot ovat tulevaisuutta, jota on ryhdyttävä tekemään nyt.[253]

Luonteeltaan samankaltainen, ja tähän rinnastettava, on ydinvoiman rationaalisuutta määrittelevä aladiskurssi. Ydinvoiman puolustajat ovat perinteisesti vedonneet sen kustannustehokkuuteen ja energian toimitusvarmuuteen. Vihreiden argumentaatiossa nämä käsitteet otetaan käyttöön, mutta niiden sisältö on määritelty uudelleen. Varsinkin Suomen kontekstiin asetetut ydinvoiman pitkät rakennusajat, kustannusylitykset ja markkinariskit esitetään osoituksina siitä, ettei se ole taloudellisesti rationaalinen ratkaisu pitkällä aikavälillä[254]. Samalla uusiutuvien teknologioiden kustannus- ja tehokkuuskehitys nostetaan esiin merkkinä suunnanmuutoksen välttämättömyydestä. Tässä aladiskurssissa vihreät rakentavat itselleen position rationaalisena energiapoliittisena toimijana. Ydinvoiman vastustus ei näyttäydy ideologisena jäänteenä, vaan järjestelmällisenä taloudellisena arviointina.

(19) Nähtäväksi jää, löytyykö uhkarohkeita sijoittajia tarpeeksi, koska kyseessä kuitenkin kallis ja riskialtis ratkaisu kilpailuilla sähkömarkkinoilla.[255]

(20) Ydinvoima sitoo voimavaroja, kun taas hajautetulla kotimaisella energiantuotannolla saadaan uutta kapasiteettia tarvittaessa huomattavasti nopeammin markkinoille. Ydinvoiman rakentaminen on taloudellisesti kannattamatonta ja parempien vaihtoehtojen ollessa tarjolla myös tarpeetonta. Ydinvoimaa ei tule rakentaa lisää.[256]

(21) Kaikkein ympäristöystävällisimpiä ja siksi ensisijaisia tapoja leikata ilmastopäästöjä ovat energiatehokkuus ja energiansäästö. Kalliin ja vanhanaikaisen ydinvoiman roolia

[252] Puheenvuoro "Vihreä liitto keskittyy ydinvoiman kaatamiseen". Valtuuskunnan kokous 2.2.2002, Helsinki.
[253] Vihreä tehtävä 2010–2014 - poliittinen ohjelma. Hyväksytty puoluekokouksessa 23.5.2010.
[254] Hallitukselle jaettiin moniste ”Ydinvoiman halpuus on harhaa”. Ydinvoimakysymyksestä keskusteltiin puolitoista tuntia (Hallituksen kokous 11.1.2002 – Pöytäkirja 1/02); Eriksson, ”Maksaako se vaivan?”, Vihreä lanka 9/2010.
[255] Puoluesihteeri Ari Heikkisen puheenvuoro. Miltei kaikki muutkin kokouksen puheenvuorot sivusivat ydinvoimapäätöksiä. On huomattavaa, että monet näkyvät hahmot (esim. valtuuskunnan puheenjohtaja Tuija Mäkinen) kannustivat vihreitä hakemaan myös hallitukseen jatkossa epämieluisasta päätöksestä huolimatta (Vuosikokous 2002 25.–26. toukokuuta, Jyväskylä).
[256] Kohti hiilineutraalia Suomea 2050. Hyväksytty valtuuskunnan kokouksessa 2.3.2014.

Suomen energiantuotannossa ei ole syytä lisätä. Käytöstä poistuva kapasiteetti pitää korvata uusiutuvilla energialähteillä.[257]

Esimerkin 21 taustalta, vihreiden vuosien 2015–2019 poliittisesta tavoiteohjelmasta, löytyy tiivistys vihreiden eri vuosikymmeniltä toistuvista argumenteista. Lainausta edeltävässä ohjelmakohdan ingressissä vihreät vaativat muutoksia energiankäyttöön saavuttaakseen hiilineutraalin yhteiskunnan, jossa on luovuttu öljyn, hiilen, turpeen ja maakaasun käytöstä sekä siirrytty uusiutuviin energiamuotoihin. Ydinvoima ei ole mukana keinovalikoimassa.

Vihreät käyttävät kuitenkin myös esimerkkeinä muiden maiden ydinvoimakustannuksia tukeakseen selontekojaan. Katso mm. Vihreä lanka 3/2002, jossa Joonas Pörsti kertoo voimalaitosten tappioiden langenneen briteissä veronmaksajille. Lisäksi laitosten purkamisen kulujen väitetään olevan nelin- tai kaksinkertaiset rakentamiseen verrattuna Yhdysvaltojen ja Britannian esimerkkien mukaan[258]. Vihreästä langasta löytyy myös artikkeleita ranskalaisten ja belgialaisten ydinvoimauskon hiipumisesta ja laitosten alas ajamisesta[259]. Näiden selontekojen taustalla on tarve näyttää, miten muualla maailmassa ydinvoimaan suhtaudutaan epäileväisesti sen lukuisten haittapuolien takia, joten Suomen olisi syytä ottaa oppia.

Silmiinpistävä erikoisuus vihreiden muutoin varsin johdonmukaisessa argumentoinnissa oli vuodelta 2010, jolloin vihreät jäivät hallitukseen epämieluisan lisärakentamispäätöksen jälkeen. Anni Sinnemäki toimi tällöin työministerinä, mikä näkyi aineistojen sisällössä. Selonteot korostivat aiempaa enemmän uusiutuvien työllistämisvaikutuksia ydinvoimaan nähden[260], mikä oli riippuvaisempi ulkomaisesta osaamisesta[261]. Lisäksi eduskuntapäätöstä edeltävässä vihreiden hallituksen ydinvoiman tilannekatsauksessa Sinnemäki sanoi ydinvoiman olevan työllisyyskysymys ja sen kannattajien tekevän kaikkensa estääkseen bioenergian edistämisen[262].

5.3.2 Diskurssin peruslogiikka ja oikeuttamisen keinot

Ydinvoima vastaan uusiutuvat -diskurssin keskeiset aladiskurssit muodostavat yhdessä merkitysrakenteen, jossa ydinvoima esitetään uusiutuvien energiamuotojen kehitystä hidastavana ja energiajärjestelmän muutosta estävänä rakenteellisena ongelmana. Investointeja, energiamarkkinoita, energiankulutusta ja teknologista kehitystä käsittelevissä selonteoissa ydinvoima kehystetään resurssien sitojana, joka ohjaa poliittista päätöksentekoa,

[257] Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2015–2019.
[258] Vihreä lanka 12/2010.
[259] Vihreä lanka 9/99; Vihreä lanka 17/2002.
[260] Hallamaa, Vihreä lanka 18/2010.
[261] Sinnemäki, Vihreä lanka 12/2010.
[262] Ydinvoiman tilannekatsaus 2010. Anni Sinnemäki vihreiden hallitukselle, 27.3.2010.

pääomaa ja infrastruktuuria pois hajautetuista ja uusiutuvista energiaratkaisuista[263]. Diskurssin keskiössä ei ole ensisijaisesti ydinvoiman turvallisuus tai ympäristöriskit, vaan kysymys siitä, millaista energiajärjestelmää yhteiskunta rakentaa tulevaisuudessa.

Diskurssin peruslogiikka rakentuu ajatukselle, että ydinvoima ei ole neutraali energiamuoto muiden joukossa, vaan energiapoliittinen valinta, joka kaventaa vaihtoehtoisia kehityssuuntia. Aineistossa toistui näkemys siitä, että ydinvoimaloiden vaatimat suuret investoinnit, pitkät rakentamisajat ja keskitetty tuotantomalli hidastavat uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa sekä energiatehokkuuden kehittämistä. Näin ydinvoima esitettiin osana vanhaa teollista energiajärjestelmää, jonka ylläpitäminen estää siirtymää hajautetumpaan ja ekologisesti kestävämpään tuotantorakenteeseen[264]. Useissa selonteoissa vihreät korostivat, että samat taloudelliset resurssit voitaisiin kohdistaa energiansäästöön, tuuli- ja aurinkovoimaan sekä teknologiseen kehitykseen, joiden nähtiin muodostavan pitkällä aikavälillä kestävämmän energiapoliittisen suunnan[265].

Turvallisuusdiskurssista poiketen argumentaatio rakentuu tässä diskurssissa vähemmän eksistentiaalisten uhkakuvien ja enemmän poliittisen rationaalisuuden varaan. Ydinvoimaa vastustetaan ennen kaikkea siksi, että sen nähdään johtavan tehottomaan ja vääristyneeseen energiapolitiikkaan. Selonteoissa korostui ajatus siitä, että yhteiskunnalliset investoinnit ovat rajallisia ja että energiapoliittiset päätökset sulkevat pois vaihtoehtoisia ratkaisuja. Tämän vuoksi ydinvoima esitettiin esteenä energiamurrokselle eikä välttämättömänä osana sitä. Erityisesti uusiutuvien energiamuotojen kehitystä käsittelevissä argumenteissa rakentui vastakkainasettelu vanhan ja uuden energiajärjestelmän välille. Ydinvoima yhdistettiin keskitettyyn, suurteolliseen ja kulutuskeskeiseen yhteiskuntamalliin, kun taas uusiutuvat energialähteet liitettiin hajautukseen, teknologiseen innovaatioon ja ekologisesti kestävään kehitykseen[266].

Keskeinen oikeuttamisen keino diskurssissa on asiantuntijuuteen ja taloudelliseen rationaalisuuteen vetoaminen. Aineistossa vihreät pyrkivät perustelemaan näkemyksiään viittaamalla investointien tehokkuuteen, sähkömarkkinoihin, energiatehokkuuteen ja uusiutuvien teknologioiden kehityspotentiaaliin. Tämän kautta argumentaatio faktuaalistuu taloudellisiksi ja teknisiksi kysymyksiksi, vaikka niiden taustalla vaikuttaa myös normatiivinen näkemys toivottavasta yhteiskunnallisesta kehityksestä. Ydinvoiman vastustaminen pyritään esittämään rationaalisena johtopäätöksenä eikä ainoastaan ideologisena vakaumuksena.

[263] Esimerkit 11–14.
[264] Ydinvoiman tilannekatsaus 2010; Vihreän liiton valtuuskunnan kokous 2/2002; Vihreä ilmastoreformi 2008; Kohti hiilineutraalia Suomea 2050; Vihreä lanka 21/2002, 10/2003, 15/2010, 16/2010.
[265] Esimerkit 16–18.
[266] Esimerkit 17–20.

Samalla uusiutuvien energiamuotojen kehitys esitetään väistämättömänä ja pitkällä aikavälillä myös taloudellisesti kannattavampana kehityssuuntana[267].

Diskurssissa korostuu myös tulevaisuuden ennakointi. Selonteoissa rakennetaan kuva energiajärjestelmästä, jossa uusiutuvat energialähteet, energiansäästö ja hajautettu tuotanto muodostavat modernin ja kestävän yhteiskunnan perustan[268]. Ydinvoima kehystetään tässä yhteydessä menneen aikakauden teknologiana, joka ylläpitää kulutukseen ja keskitettyyn tuotantoon perustuvaa järjestelmää. Näin tulevaisuutta koskevat argumentit toimivat oikeuttavana välineenä nykyhetken energiapoliittisille rajoille ja investointivalinnoille. Diskurssi ei siis pyri ainoastaan vastustamaan ydinvoimaa, vaan määrittelemään uudelleen sen, millaista energiapolitiikkaa pidetään yhteiskunnallisesti vastuullisena, rationaalisena ja kestävänä.

5.4 Ympäristöhaitat -diskurssi

Ympäristöhaitat -diskurssi muodostaa vihreiden ydinvoimakritiikissä oman, turvallisuus- ja energiapoliittisesta vastakkainasettelusta erottuvan merkityskokonaisuutensa. Siinä ydinvoiman ongelma ei palautuu ydinvoimateknologian ekologiseen luonteeseen ja sen pitkäkestoisiin seurauksiin. Diskurssi jäsentää ydinvoiman osaksi luonnonjärjestelmiä kuormittavaa materiaalista ketjua, joka alkaa luonnonvarojen louhinnasta ja loppuu jätteiden käsittelyyn. Keskeistä on ajallinen mittakaava, jossa energiantuotannon hyödyt ja ympäristövaikutusten kesto ovat epätasapainossa, nykyisten yhteiskuntien nauttiessa hyödyistä ja tulevaisuuden ekosysteemien ja ihmisten joutuessa kantamaan vastuun päätöksistä, joihin he eivät olleet osallisina. Ydinvoima merkityksellistyy kestävän kehityksen näkökulmasta perustavanlaatuisena ekologisena haasteena ydinjätteen, uraanin kaivostoiminnan ja radioaktiivisen säteilyn kautta.

5.4.1 Ympäristöhaitat -diskurssin keskeiset aladiskurssit

Ydinjäte & ajallinen vastuu

Ympäristöhaitat -diskurssin sisällä ydinjäte muodostaa selvästi keskeisimmän ja määrällisesti näkyvimmän aladiskurssin. Selontekojen painottuminen jätteiden käsittelyn haasteisiin osoittaa, että ydinvoiman ekologinen ongelma liittyy ennen kaikkea sen jälkiseuraamuksiin[269].

[267] Hallituksen pöytäkirja 1/02; vuosikokous 2002; Amandements to Common Manifesto 2014; kohti hiilineutraalia Suomea 2050; vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2015-2019; Vihreä lanka 40/99, 3/2002, 8/2002, 23/2002, 9/2010, 12/2010.
[268] Esimerkit 17–20.
[269] Vihreät korostivat jo vuoden 1993 eduskuntakeskustelussa, että kysymys ydinjätteen loppusijoituksesta oli yhä ratkaisematta (Remes ja Sohlsten 2007, 118–119.

Ydinvoimalaitoksen toiminta näyttäytyy diskurssissa monivaiheisena prosessina, jonka pysyvin ja ratkaisemattomin osa on korkea-aktiivisen jätteen synty. Näin keskustelu laajentuu pelkän energian tuotantovaiheen ympärille.[270]

Ydinjätettä ei käsitellä vain teknisenä varastointi- ja loppusijoituskysymyksenä, vaan ajallisena ja moraalisena ongelmana. Jätteen säilyvyys eliöille vaarallisena mitataan kymmenissä ja sadoissa tuhansissa vuosissa, mikä ylittää inhimillisen poliittisen aikahorisontin. Ydinvoimaan sitoutuminen esitetään päätöksenä, joka sitoo tulevia sukupolvia hoitamaan materiaaleja, joiden tuottamiseen he eivät ole osallistuneet. Näin argumentaatio rakentaa ydinvoimasta ylisukupolvisen vastuun kysymyksen[271]. Tätä moraalista lähtökohtaa ei kuitenkaan esitetä pelkästään arvoväitteinä. Se ankkuroidaan järjestelmällisesti tekniseen epäluottamukseen loppusijoitusratkaisujen suhteen. Geologisen vakauden ennakoimattomuus, pitkäaikaisten varastointi- ja loppusijoitusratkaisujen riskit sekä säteilyn hidas heikkeneminen toimivat faktuaalistavina elementteinä, joiden avulla esitetään, ettei loppusijoitusta voida pitää ratkaistuna ongelmana[272]. Argumentaatiossa korostuu ajatus, ettei mikään tekninen ratkaisu voi taata varmuutta aikaskaalassa, joka ylittää tunnetun yhteiskunnallisen jatkuvuuden rajat[273]. Liikaa epävarmuustekijöitä sisältävät tekniset ratkaisut eivät voi olla moraalisesti hyväksyttäviä. Katso tueksi esimerkit 22–24.

> *(22) Ydinpolttoaineen varastointia tai ydinjätteen loppusijoitusta ei pystytä järjestämään täysin turvallisesti vielä missään päin maailmaa, ei edes Suomessa. - - Käytetty ydinpolttoaine on erittäin radioaktiivista, sen aktiivisuus on laskenut alkuperäisen uraanimalmin tasolle vasta 200 000 vuoden kuluttua.*[274]
>
> *(23) Ydinjätteen loppusijoitus saattaa olla jopa tärkeämpi kuin ydinvoimalalupien määrä - - Fennovoiman jätteiden loppusijoitus vielä täysin auki.*[275]
>
> *(24) Haluammeko kantaa suomalaisen osaamisen korren koko maailman kestävän kehityksen kekoon? Vai haluammeko kotiimme Euroopan reunalle ydinvoiman teema-, vaara- ja jätepuiston.*[276]

---

[270] Jo vihreiden alkuaikojen näkemys, katso mm. Sänkiaho ja Rauhala 1988, 38–39; Vehmas 1995, 171.
[271] "Velkaa ei jätetä lapsille", Vihreä Lanka 8/99.
[272] Soininvaaran puheenvuoro "Vihreä liitto keskittyy ydinvoiman kaatamiseen" (Valtuuskunnan kokous 2.2.2002); Pörsti, Vihreä lanka 22/99; Tommola, Vihreä lanka 6/2002.
[273] Mm. hallituksen kokous 13.1.2001, pöytäkirja 01/01. Keskustelua ydinjätteen loppusijoituksesta ja sen reunaehdoista KTM:n kanssa.
[274] Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011.
[275] Jussila, Vihreä lanka 9/2010. Samassa jutussa korostettu haastatellun geologian professorin kommentteja tutkimuslaitosten ja ydinvoimalayhtiöiden läheisestä yhteistyöstä ja tutkimustulosten epäluotettavuudesta.
[276] Hassi, Vihreä lanka 23/2010.

Ydinjätteeseen liittyvä puhe laajentaa myös käsitystä hallittavuudesta. Turvallisuusdiskurssissa hallittavuus viittasi onnettomuusriskien ehkäisemiseen ja valvontaan. Tässä aladiskurssissa hallittavuuteen liitetään turvallisen varastoinnin lisäksi kysymys, voidaanko sen hallinta taata ajassa, jossa yhteiskunnalliset rakenteet, poliittiset järjestelmät ja tekninen osaaminen muuttuvat jatkuvasti. Hallittavuutta tulee näin tarkastella koko sivilisaation tasolla institutionaalisena kysymyksenä. Voimalaitosten vanheneminen, laitteiston ja materiaalien kuluminen sekä käyttöiän pidentämiseen liittyvät epävarmuudet liitetään osaksi samaa jatkumoa[277]. Laitoksen toiminta ei pääty reaktorin sulkemiseen, vaan se siirtyy jälkihoidon, purkamisen ja jätehuollon vaiheisiin, jotka pidentävät ydinvoiman ympäristövaikutusten aikajännettä entisestään[278]. Näin vahvistetaan käsitystä ydinvoimasta teknologiana, jonka seuraukset eivät rajoitu tuotantovaiheeseen, vaan jatkuvat pitkälle sen jälkeen.[279]

Diskurssin keskeinen vaikutus on muuttaa ydinvoiman arvioinnin mittakaavaa. Sen sijaan, että tarkasteltaisiin energiapolitiikan lyhyen tai keskipitkän aikavälin hyötyjä, huomio siirtyy pitkäaikaiseen ajalliseen jatkuvuuteen ja moraaliseen velvoitteeseen. Ydinvoima esitetään teknologiana, jonka sivutuotoksena syntyvä materiaali ei palaudu luonnolliseen kiertoon, vaan vaatii jatkuvaa hallinnointia. Tämä tekee siitä ekologisesti poikkeavan suhteessa muihin energiamuotoihin. Lisäksi huolena on, että tämä hallinnointi voi jäädä Suomen kaltaisten valtioiden vastuulle, joilla on loppusijoitukseen sopivia vakaita peruskallioita[280].

Ydinjäte-aladiskurssin kautta ydinvoimasta tehdään ongelma myös tilanteessa, jossa laitosonnettomuuksien riskiä pidetään pienenä. Vaikka akuutit turvallisuusriskit kyettäisiin minimoimaan, kysymys jätteen käsittelystä on ratkaisematta vihreiden diskurssien näkökulmasta. Näin argumentaatio rakentaa ydinvoimakritiikin riippumattomaksi onnettomuuksista tai yksittäisistä poliittisista päätöksistä ja energiapolitiikan heilahteluista. Ydinjätteen syntyminen ei ole mahdollinen, vaan väistämätön, seuraus.

Materiaalinen alkuperä ja kaivostoiminta

Uraanin louhinta ja muut kaivostoiminnan mukanaan tuomat haitat muodostavat toisen keskeisen aladiskurssin, joka siirtää tarkastelun ydinvoiman ajallisesta loppupisteestä sen

[277] Ei luottoa TVO:n laskelmiin laitosten kestoajasta, "Vihreä liitto keskittyy ydinvoiman kaatamiseen", Valtuuskunnan kokous 2.2.2002 Helsinki.
[278] Mm. Hassi, Vihreä lanka 23/2010. Kolumnissa hinta-arvioita voimaloiden purkamisesta pidetään epärealistisina.
[279] Vihreät ovat mm. vaatineet ydinvastuulakia muutettavan niin, että vastuu ydinonnettomuuksista ulotetaan laitosten omistajiin. Lisäksi tulisi laatia kansainvälinen sopimus rakentamisen lopettamisesta ja riskialttiimpien laitosten sulkemisesta. Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011.
[280] Hautala teki jo 1992 kirjallisen kysymyksen ydinjätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen maahantuomisen kieltämisestä (Heidi Hautalan kirjallinen kysymys, KK 14/1992); Soininvaara 2012, 96; Ydinvoiman tilannekatsaus 2010, missä kritisoitiin kokoomuksen mallia, jossa Suomi vie ydinsähköä ja muu Eurooppa tuo ydinjätettä varastoitavaksi.

materiaaliseen alkuun. Näin tämä päädiskurssi jakautuu kaksinapaisesti alku- ja jälkiseurauksiin. Ydinvoima ei näin näyttäydy ainoastaan sähköntuotannon teknologiana, vaan luonnonvarojen louhintaan ja ympäristön muokkaamiseen perustuvana teollisena ketjuna.

> *(25) Vihreiden puoluehallitus haluaa kieltää uraanikaivokset - - jätteet joutuvat helposti eroosion tai sadeveden myötä vesistöihin tai vuotavat pohjaveteen. Myös uraanimalmin kuljetukset voivat levittää pölyä teiden varsille ja ojiin. Heikostikin säteilevän malmipölyn kulkeutuminen elimistöön esimerkiksi ruoan mukana on erittäin vaarallista.*[281]

Aineistossa kaivostoiminta kehystetään ekologisena rasitteena, joka muuttaa paikallisia ympäristöjä pysyvästi. Uraanin louhinta liitetään maaperän ja vesistöjen kuormitukseen, radioaktiivisten ja tavallisten jätteiden syntyyn sekä säteilyaltistuksien mahdollisuuksiin tuotantovaiheessa. Argumentaatiossa korostuu se, että ydinvoiman ympäristövaikutukset eivät ala voimalaitoksen reaktorissa, vaan jo kaivosalueille, jotka sijaitsevat usein kaukana energiantuotannon hyötyjistä. Näin diskurssi laajentaa vastuun maantieteellisesti ja tuo esiin tuotantoketjun globaalin luonteen synkemmän puolen. Vihreiden ajattelun taustalla on myös luottamuksen vähäisyys kaivosalan toimijoihin. Turvallisuus voitaisiin taata hyväksyttävälle tasolle, jos siihen käytettäisiin tarpeeksi resursseja, mutta toimijoiden ei oleta menettelevän näin[282]. Lisäksi hieman yllättäen tässä diskurssissa vihreät vetoavat useampaan otteeseen mainehaittoihin, joita ydinvoimasta ja uraanin louhimisesta voi seurata. Katso mm. esimerkit 26–28, mitkä sivuavat Talvivaaran kaivostoimintaa yleisluonteisen kritiikin lisäksi[283].

> *(26) Uraanikaivostoimintaa ei pidä harjoittaa lainkaan siihen liittyvien riskien ja epäkohtien vuoksi. - - Muu kaivostoiminta on hyväksyttävää, kunhan noudatetaan erityistä varovaisuutta ja käytetään parasta mahdollista teknologiaa.*[284]

> *(27) Uraani on radioaktiivista ja lisäksi kemiallisesti myrkyllistä. Mahdollisuus, että isotoopit pääsevät leviämään pölyämisen ja vesistöjen mukana - - Uraanintuotanto aiheuttaa vakavia imagohaittoja Kainuun matkailulle.*[285]

> *(28) Huonot ydinvoimalapäätökset ovat nyt saamassa erittäin ikävää jatkoa uraanikaivoksista. Tälle hullutukselle täytyy kerta kaikkiaan panna piste. - - Uraanin*

[281] Vihreiden hallitus tiedottaa 31.10.2010, liite 8.
[282] Soininvaara 2012, 98.
[283] Lisäksi huomionarvoista oli Kainuun vihreiden vastustus, mikä ei heidän mukaansa saanut tarpeeksi puolueelta. Katso esim. Väisänen, Vihreä lanka 8/2010. Mainehaitoista puhuttiin myös vihreiden valtuuskunnan kokouksessa 2.2.2002, jossa lisäksi sanottiin Suomen ydinvoimakehityksen saavan koko eurooppalaisen ympäristöliikkeen vihat päälleen.
[284] Vihreiden kampanjastrategia 2009–2012.
[285] Erikson, "Uraani liukenee", Vihreä lanka 37/2010.

louhinta ei tee Suomesta omavaraista koska uraani täytyy rikastaa muualla. Mikään ei myöskään takaa Suomesta louhitun uraanin päätymistä suomalaisiin voimaloihin. Ainoa varma asia on myrkyllisten jätteiden synty ja jääminen Suomeen.[286]

Kaivostoiminnan kritisoinnin kautta diskurssi myös haastaa väitteen ydinvoiman vähäpäästöisyydestä. Vaikka reaktorin toiminta ei tuota hiilidioksidipäästöjä kuten fossiiliset polttoaineet, koko elinkaarta tarkastellessa nousee esiin muita ympäristövaikutuksia, joita ei voida sivuuttaa. Uraanin louhinta, rikastus ja kuljetus muodostavat osan kokonaisuutta, jonka ekologinen jalanjälki ylittää pelkän suoran energiantuotannon päästöt. Näin ydinvoiman ympäristöhaittoja ei rajata yhteen tekniseen vaiheeseen, vaan ne esitetään systeemisenä ominaisuutena. Selonteot vahvistavat myös aiemmin esitettyjä väitteitä ydinvoiman hallitsemattomuudesta. Ympäristövaikutukset eivät ole ainoastaan seurausta mahdollisista onnettomuuksista, vaan ne syntyvät jo tuotantoprosessin normaalissa kulussa. Tämä rinnastuu ydinjäteargumentaatioon siinä, että ongelma ei ole poikkeustilanne vaan teknologian tavanomainen toiminta. Ydinvoiman ympäristökuormitus esitetään näin sisäänrakennettuna osana sitä sen materiaaliseen alkuperän tunnistettujen haittojen kautta.

(29) Uraanin louhinta voi aiheuttaa vakavia ympäristö- ja terveysongelmia kaivosalueilla. Uraanimalmia on louhittava noin tuhatkertainen määrä verrattuna siitä saatuun ydinvoimalan polttoaineeseen.[287]

Materiaalisen alkuperän korostaminen laajentaa päädiskurssin aikaikkunaa molempiin suuntiin. Ydinjätteen haasteet jatkuvat pitkälle tulevaisuuteen, kun taas kaivokset osoittavat riskien ja negatiivisten vaikutusten alkavan jo ennen energiantuotantoa. Ydinvoima rakentuu tällöin katkeamattomaksi haitallisten ympäristövaikutusten ketjuksi, jonka alkua ja loppua ei ole kumpiakaan huomioitu riittävästi poliittisessa päätöksenteossa.

Säteilyn ympäristövaikutukset ja luonnonjärjestelmien pitkäaikainen kuormitus

Tässä päädiskurssissa säteilyä koskeva argumentaatio muodostaa oman aladiskurssinsa, joka täydentää ydinjätteen ja kaivostoiminnan ajallista kehystä. Säteilyä ei tarkastella ensisijaisesti ihmisten henkeä ja terveyttä vaarantavasta näkökulmasta, kuten turvallisuusdiskurssissa, vaan ympäristön haavoittuvuuden kautta. Huomio kohdistuu siihen, miten radioaktiiviset aineet vaikuttavat maaperään, vesistöihin ja eliöyhteisöihin, sekä siihen, kuinka pitkäkestoisia nämä vaikutukset voivat olla. Säteilyä koskevat selonteot muodostavat ympäristöstä kuvaa herkkänä järjestelmänä, joka on monitahoinen ja sisältää lukemattomia toisiinsa sitoutuneita tekijöitä, minkä takia biosfääri kokonaisuudessaan ei ole täysin ennustettavissa tai ohjattavissa.

[286] Vihreiden hallituksen tiedote 31.10.2010.
[287] Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011.

Radioaktiivisten aineiden leviämistä luontoon ei esitetä rajattuna ilmiönä, sillä säteilyllä on mahdollisuus läpäistä koko ravintoketju ilman, veden ja ravintoaineiden kautta, leviten alkuperäistä saastunutta aluetta laajemmalle. Tämä tekee ympäristövaikutuksista vaikeasti rajattavia sekä ajallisesti että maantieteellisesti. Ydinvoiman riskit eivät tällöin rajaudu laitosten fyysisiin rajoihin, vaan ovat läsnä luonnon kiertokulussa. Radioaktiivisten aineiden päätyminen maaperään tai vesistöihin nähdään häiriönä, joka voi vaikuttaa eliöyhteisöihin monimutkaisten ja osin ennakoimattomien vuorovaikutussuhteiden kautta. Argumentaatio ei perustu yksittäisten katastrofien kuvaukseen, vaan ajatukseen mahdollisesta ympäristön pitkäkestoisesta kuormituksesta, joka voi kasaantua ja kytkeytyä muihin ympäristöongelmiin. Esimerkiksi vuonna 2010 Vihreässä langassa julkaistiin pitkä artikkeli[288], jonka mukaan uudet ydinvoimaluvat runnottiin eduskunnassa läpi tinkien lisäselvityksistä ja asiantuntijalausunnoista, eikä uraanin louhintaa edes mainittu materiaaleissa. Useiden haastateltujen vihreiden mukaan enemmällä ajalla olisi saatu lausuntoja muilta kuin tahoilta, joiden tiedettiin kannattavan ydinvoimaa, esimerkiksi ulkomailta.

Aineistossa vaarallisen säteilyn kesto toimii keskeisenä argumentatiivisena elementtinä. Vaikka säteilyn voimakkuus heikkenee ajan myötä, sen pitkät puoliintumisajat nostetaan esiin osoituksena siitä, että vaikutukset voivat ulottua sukupolvien yli (esimerkit 30 ja 31). Näin säteily kytkeytyy varsinaiseen ydinjäteargumentaatioon ja vahvistaa entisestään käsitystä ajallisesta hallitsemattomuudesta[289].

> *(30) Euroopan säteilyriskin arvioinnin komitea ECRR arvioi, että 65 miljoonaa ihmistä voi kuolla ydinvoimaloiden ja -aseiden levittämään säteilyyn. Tutkimus viittaa lähinnä syöpätapauksiin. Mm. 1959–63 teini-ikäiset naiset sairastivat tavallista enemmän rintasyöpää, koska ilmakehässä ydinkokeista paljon säteilyä.*[290]

Säteily ei vastaa muiden energiamuotojen päästöjä, mutta on yhtä kaikki ympäristöä kuormittava tekijä. Diskurssianalyysin linssiä laajentamalla voidaan myös nähdä, miten säteilyä koskeva puhe toimii myös laajempana riskin metaforana. Se symboloi teknologian ja luonnon välistä jännitettä, jossa ihmisen tuottama energia perustuu tuotantorakenteisiin ja materiaaleihin, joiden vaikutus ylittää luonnon selviytymiskyvyn tavanomaisen aikaskaalan.

[288] Räsänen, "Ydinvoimafarssi – uudet ydinvoimaluvat runnottiin eduskunnan valiokuntien läpi pikakelauksella", Vihreä lanka 24/2010.
[289] Esim. Brusin, Vihreä lanka 51/98. Artikkelissa tuotiin ilmi Saksassa esiinnoussut "ydinpelko", kun ydinvoimalan lähialueelta plutoniumlaskeuman löytänyttä tutkijaa arvosteltiin, vaikka Vihreän langan mukaan hänen tuloksiaan ei osoitettu vääriksi.
[290] Pörsti, Vihreä lanka 6/2003. Huomioitavaa, miten vihreät nostavat tietoisesti esille ydinvoimakriittisiä lähteitä, sillä ko. tapausta kommentoiva säteilyturvakeskuksen tutkimusjohtaja Sisko Salomaa sanoi, etteivät tutkijaryhmän ansiot olleet tieteellisesti kovin vakuuttavat.

Näin säteilyargumentaatio vahvistaa käsitystä ydinvoimasta energiamuotona, jonka vaikutukset eivät palaudu osaksi luonnon normaalia kiertokulkua.

(31) Ydinvoimala jättää jälkilaskun ja säteilyriskit tuleville sukupolville.[291]

Yhdessä ydinjätettä ja kaivostoimintaa koskevien selontekojen kanssa säteilyn ympäristövaikutukset täydentävät ympäristöhaitat -diskurssin kokonaisrakennetta. Ydinvoima näyttäytyy teknologiana, jonka vaikutukset alkavat luonnonvarojen louhinnasta, jatkuvat energiantuotannon aikana ja ulottuvat jätteiden kautta pitkälle tulevaisuuteen. Säteilyn kautta tämän ketjun biologinen ja ekologinen ulottuvuus syvenee. Ympäristö ei esiinny pelkkänä resurssina, vaan haavoittuvana järjestelmänä, jonka kantokykyä ydinvoiman kaltaiset teknologiat koettelevat pitkällä aikavälillä.

5.4.1 Diskurssin peruslogiikka ja oikeuttamisen keinot

Ympäristöhaitat -diskurssin keskeiset aladiskurssit muodostavat yhdessä merkitysrakenteen, jossa ydinvoima kehystetään ensisijaisesti pitkäaikaisena ekologisena ongelmana. Toisin kuin turvallisuusdiskurssissa, jossa huomio kohdistui ihmisiin, infrastruktuuriin ja yhteiskunnalliseen hallittavuuteen, ympäristöhaitat -diskurssissa tarkastelun kohteena ovat luonnonjärjestelmät, ekosysteemit ja ylisukupolvinen vastuu. Ydinvoiman ongelma rakentuu erityisesti sen tuotannon ja jätteiden mahdottomuudesta palautua osaksi luonnollista kiertokulkua. Tämä näkyi erityisesti ydinjätettä, uraanin louhintaa ja säteilyn pitkäaikaisia vaikutuksia käsittelevissä selonteoissa, joissa ydinvoiman koko elinkaari esitettiin ekologisesti haitallisena kokonaisuutena[292].

Diskurssin peruslogiikka rakentuu ajatukselle, että ydinvoiman tavallinenkin toiminta tuottaa ympäristöhaittoja, joiden vaikutukset ylittävät ihmisen ajallisen ja teknisen hallintakyvyn. Aineistossa toistuvasti syyttää ydinvoimaan sitoutumista päätöksenä siirtää ratkaisematon ongelma tuleville sukupolville. Tämä korostui erityisesti ydinjätteen loppusijoitusta käsittelevissä selonteoissa, joissa säteilyn pitkät puoliintumisajat, geologisen turvallisuuden epävarmuus ja loppusijoituksen pysyvyyden mahdottomuus nostettiin keskeisiksi ongelmiksi[293]. Näissä argumenteissa tekninen epävarmuus muuttuu moraaliseksi kysymykseksi. Jos kaikkia seurauksia ei voida varmasti hallita koko niiden vaikutusajan yli, teknologiaa ei pidetty ekologisesti hyväksyttävänä.

[291] Välimäki 1995 (Kimmo Loukarin osuus teoksesta Vihreä ABC-kirja 2).
[292] Esimerkit 21–25.
[293] Sänkiaho & Rauhala 1988, 38–39; KK 14/1992; Välimäki 1995; Hallituksen pöytäkirja 01/01; Hallituksen tiedote 31.10.2010; Ydinvoiman tilannekatsaus 2010; Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011; Vihreä lanka 51/98, 8/99, 22/99, 51/98, 22/99, 6/2002, 6/2003, 9/2010, 23/2010.

Turvallisuusdiskurssista poiketen ympäristöhaitat -diskurssi ei rakennu ensisijaisesti katastrofiskenaarioiden tai eksistentiaalisten uhkien ympärille. Sen sijaan huomio kohdistuu ydinvoiman hitaasti kumuloituviin, pitkäkestoisiin ja rakenteellisiin ympäristövaikutuksiin. Selonteoissa korostui ajatus siitä, että ydinvoima muokkaa ympäristöä pysyvästi jo ennen energiantuotantoa uraanin louhinnan kautta ja jatkaa vaikutuksiaan vielä tuhansia vuosia energiantuotannon päättymisen jälkeen[294]. Näin tarkastelu laajenee yksittäisten voimaloiden turvallisuudesta koko teknologian ekologiseen elinkaareen.

Keskeinen oikeuttamisen keino diskurssissa on luonnontieteelliseen ja tekniseen asiantuntijuuteen vetoaminen. Selonteoissa viitattiin säteilyyn, loppusijoitukseen, geologisiin riskeihin ja luonnonjärjestelmien monimutkaisuuteen tavoilla, joiden kautta ympäristöhaitat pyrittiin esittämään objektiivisina ja mitattavina ongelmina[295]. Tämän kautta argumentaatio faktuaalistuu luonnontieteellisiksi kysymyksiksi, vaikka niiden taustalla vaikuttaa vahva normatiivinen käsitys ihmisen vastuusta suhteessa ympäristöön ja tuleviin sukupolviin. Moraalinen kanta pyritään näin esittämään rationaalisena seurauksena ekologisesta ja teknisestä tiedosta eikä ensisijaisesti ideologisena valintana.

Diskurssissa korostuu myös aikahorisontin tietoinen laajentaminen. Ydinvoimaa ei tarkastella vaalikausien tai investointisyklien näkökulmasta, vaan jopa kymmenien tuhansien vuosien perspektiivistä. Tämä näkyi erityisesti selonteoissa, joissa nykyhetken energiantuotannon nähtiin synnyttävän velvoitteita ihmisille, jotka eivät voi osallistua itse päätöksentekoon. Tällaisessa argumentaatiossa tavalliset poliittiset kompromissit näyttäytyvät riittämättöminä, koska teknologian vaikutukset ylittävät institutionaalisen jatkuvuuden ja nykyisten toimijoiden kontrollin. Näin pyritään ydinvoiman ekologisten vaikutusten määrittelyn ohella määrittelemään myös, millainen energiapolitiikka on moraalisesti ja ekologisesti oikeutettua pitkällä aikavälillä.

5.5 Ydinvoiman puolesta -diskurssi

Ydinvoiman puolesta -diskurssi on aineistossani selvästi muita päädiskursseja pienempi, mutta tutkimuksellisen läpinäkyvyyden vuoksi se oli tärkeää pitää mukana analyysissa. Se ei muodosta vihreissä hegemonista merkitysrakennetta, vaan esiintyy hajanaisina ja kontekstisidonnaisina puheenvuoroina, joissa ydinvoimaa ei edes puolusteta itseisarvoisesti. Diskurssi rakentuu pikemminkin suhteessa puolueen politiikan realiteetteihin, kuten energiapolitiikan

[294] Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011; Hallituksen tiedote 31.10.2010; Vihreiden kampanjastrategia 2009–2012; Vihreä lanka 8/2010, 24/2010, 37/2010.
[295] Esimerkit 22–25.

kokonaisuuteen ja äänestäjäpohjan miellyttämiseen. Sen kautta nousee näkyviin vihreän ideologian ja parlamentaarisen pragmatismin välinen jännite, jonka keskiössä on kysymys siitä, paljonko puolue voi joustaa ydinvoimakannoissaan pettämättä arvopohjaansa. Tässä diskurssissa oli havaittavissa eniten muutoksia ajan kuluessa. Varhaisemmissa argumenteissa selonteot liittyivät enemmän hallitusvastuuseen ja poliittiseen strategisointiin, kun taas 2020-luvulle tullessa ydinvoimaa tukeva puhe alkoi koskea itse energiajärjestelmää.

5.5.1 Ydinvoiman puolesta -diskurssin keskeiset aladiskurssit

Ydinvoiman puolesta -diskurssi ei muodosta yhtä yhtenäistä ja sisäisesti koherenttia merkitysjärjestelmää samalla tavoin kuin aiemmin esittelyt ydinvoiman vastaiset diskurssit. Aineiston perusteella sen sisällä on erotettavissa kaksi toisistaan osin erillistä, mutta jossain määrin kytkeytynyttä aladiskurssia. Näiden aladiskurssien yhdistävänä tekijänä on miten ne eivät puolusta ydinvoimaa itsearvoisesti, vaan ainoastaan suhteessa johonkin laajempaan poliittiseen tai energiajärjestelmää koskevaan kokonaisuuteen. On syytä korostaa, että laajemmassa mittakaavassa näiden diskurssien selonteot ovat hajanaisia ja keskittyvät 2010-luvun alun jälkeiseen aikaan, kertoen asenteiden kurssin hitaasta korjaamisesta.

Ideologia, pragmatismi ja poliittisen aseman säilyttäminen

Tämän diskurssin keskeisin ja aineistossa ajallisesti varhaisin aladiskurssi rakentuu vihreän ideologian ja parlamentaarisen pragmatismin väliselle jännitteelle. Tässä kehikossa ydinvoimaa ei puolusteta toivottavana ratkaisuna, vaan sen taakse siirrytään tarkoituksena säilyttää poliittista vaikutusvaltaa. Argumentaation lähtökohtana on oletus, että pienen puolueen vaikutusmahdollisuudet riippuvat sen kyvystä toimia hallitusvastuussa ja säilyttää laaja äänestäjäpohja. Tällöin yksittäisen periaatekysymyksen ehdoton puolustaminen voi näyttäytyä strategisesti haitallisena.

> *(32) Kompromissien teko on helppo saada näyttämään tappiolta, mutta se on pienen ryhmän ainoa mahdollisuus vaikuttaa päätöksenteossa.*[296]

Kuten esimerkki 32 näyttää, kompromissien tekeminen voidaan esittää tappiona, mutta samalla ne kuvataan välineeksi, jonka kautta vihreät ylipäätään pääsevät vaikuttamaan päätöksentekoon. Ydinvoimakysymys on toiminut vihreillä rajatapauksena, sillä hallituksesta lähteminen periaatteellisista syistä voi vahvistaa ideologista johdonmukaisuutta, mutta heikentää mahdollisuuksia edistää muita puolueen tavoitteita. Näin diskurssi asettaa

[296] Sauri, Vihreä Lanka 5.6.1997, 11–12.

ydinvoiman mittasuhteisiin laajempaan poliittiseen kokonaisuuteen nähden. 2010-luvulta lähtien vihreissä alkoi myös esiintyä enemmän alistuneita kommentteja ja sen hyväksymistä, että poliittinen taistelu ydinvoimasta oli Suomessa tulosten perusteella hävitty[297]. Esimerkissä 33 puheenjohtaja Sinnemäen haastattelu vuoden 2011 vaalitappion jälkeen[298] taas näkyy merkityksellisenä vuoden 2014 hallituksesta lähtemisen valossa. Voidaan päätellä, että vuonna 2014 hallituksesta lähdettiin osittain aavistellun vaalitappion takia, minkä hallitukseen jääminen aiheuttaisi.

> *(33) Luulen, että on paljon ihmisiä, jotka pettyivät siihen, että jatkoimme hallitusyhteistyötä ydinvoimatappion jälkeen. Ydinvoima on muodostunut meille poliittisesti vaikeaksi kysymykseksi, koska olemme olleet todella vaikeiden ratkaisujen edessä. Viime vaaleissa viestimme kuitenkin selvästi, ettemme tule lähtemään hallituksesta ydinvoiman takia ja silloin uskoimme, että eduskunnasta löytyisi selvä enemmistö torjumaan lupapäätökset.*[299]

Sama pragmaattinen logiikka näkyy kannattajakuntaan liittyvässä argumentaatiossa. Kun enemmistö vihreitä äänestäneistä ei kannata hallituksesta eroamista ydinvoiman vuoksi, ydinvoimasta tulee priorisointikysymys (esimerkki 34). Diskurssissa viitataan siihen, että jyrkkä ydinvoimavastaisuus voi kaventaa kannattajapohjaa ja sulkea ulos äänestäjäryhmiä, jota puolue tarvitsisi (esimerkki 35). Tässä kehikossa puolueen mahdollinen ydinvoiman hyväksyvä linja ei ole pelkästään ideologinen kannanotto, vaan strateginen. Verrattuna esimerkin 34 tutkimukseen, oli vihreiden eduskuntatoiminnassa mukana olleiden ydinvoimavastaisuus selvästi keskivertoa voimakkaampaa. Kenttäväen ja äänestäjien tuntemuksia ei voitu silti jättää huomioitta, sillä vaalityö ei onnistu ilman heitä.

> *(34) Taloustutkimuksen Vihreän liiton toimeksiannosta tekemän kyselyn mukaan jopa 74 % edellisissä eduskuntavaaleissa vihreitä äänestäneistä on sitä mieltä, että hallituksesta ei pitäisi erota, vaikka eduskunta antaisi periaateluvan viidennen ydinvoimalan rakentamiselle. 23 % eli alle neljäsosa katsoi, että hallituksesta olisi parasta lähteä.*[300]

[297] Mm. Soininvaara, Vihreä Lanka 8.3.2012. Soininvaaran mukaan ydinvoiman vastustus ei Suomessa enää rajoita lisärakentamista, vaan pikemminkin hankkeiden taloudellisen kannattavuuden horjuminen.
[298] Tämä huolimatta Fukushiman onnettomuudesta, jonka varjolla ydinvoiman vastustus olisi kanavoitunut vihreiden kannatukseen. Tätä ei kuitenkaan tapahtunut.
[299] Vihreä lanka 16/2011. Puheenjohtaja Sinnemäen haastattelu vaalitappion jälkeen.
[300] Tommola, Vihreä lanka 5/2002. Tutkimuksen mukaan jopa 75 % ydinvoiman kannattajista pitäisi vihreät mukana, vastustajistakin 67 %.

(35) Jyrkkä ydinvoiman vastaisuus ei ehkä vie vihreiltä paljon ääniä, mutta se vie insinöörivihreitä, joiden osaamista ja näkemystä kipeästi tarvitsisimme.[301]

Ydinvoimakysymys näyttäytyy poliittisena riskinä kahdella tasolla Hallituksesta lähteminen voi heikentää institutionaalista asemaa ja vaikuttamismahdollisuuksia, kun taas toisaalta liian jyrkkä linja voi johtaa äänestäjien ja asiantuntijoiden etääntymiseen. Molemmissa tapauksissa argumentaation keskiössä on poliittisen vallan säilyminen, ei ydinvoiman teknologinen riskiarviointi.

Tässä aladiskurssissa vihreiden ydintotuusajatteluun perustuva identiteetti joutuu koetukselle. Ydinvoimavastaisuus on ollut keskeinen osa puolueen historiallista itseymmärrystä, mutta parlamentaarinen toiminta pakottaa suhteuttamaan tätä periaatetta muihin tavoitteisiin. Diskurssi ei kiellä arvopohjaa tai esitä sen hylkäämistä, vaan sen kontekstisidonnaista soveltamista. Tämä pragmaattinen kehys erottaa puolesta-diskurssin selvästi muista päädiskursseista. Siinä missä turvallisuus- ja ympäristöhaitta -diskursseissa ydinvoima määritellään moraaliseksi rajakysymykseksi, tässä aladiskurssissa raja ei ole absoluuttinen. Sen sijaan keskiössä on poliittinen toimijuus ja strateginen arvio siitä, millä tavoin vihreät voivat säilyttää asemansa sekä hallituksessa että äänestäjien keskuudessa.

Ydinvoima osana kestävää energiapalettia

Toinen aladiskurssi on huomattava muutos aiempaan vihreiden tiukkaan rajanvetoon ja vahvistunut ajallisesti uudemmissa lähteissä. Tässä aladiskurssissa ydinvoima esitetään osana kestävää energiakokonaisuutta, ei uusiutuvien vastakohtana. Tämä merkitsee selkeää eroa aiemmin vihreiden nollasummakehykseen, jossa jokaisen ydinvoimaan tehdyn investoinnin nähtiin olevan pois uusiutuvilta. Ensimmäinen selvästi aiemmasta linjasta erottuva merkittävämpi ulostulo oli vuoden 2010 Vihreässä Langassa Jussi Karmalan jutussa *Uusiutuva energia ei riitä*, jossa painotetaan tarvetta faktapohjaiseen keskusteluun tunteiden sijaan. Euroopan alueen esimerkkien pohjalta pyritään näyttämään, että fossiilisista vapaa Eurooppa on mahdollinen vain ydinvoiman tuella, tai Saharan aurinkosähkökentillä, joista vain ensimmäinen oli kirjoittamishetkellä todennettu ja saatavilla oleva mahdollisuus.[302] Samana vuonna Karmala julkaisi toisen jutun, jossa arvosteli ympäristöliikkeen hylänneen tieteen. Kestävän kehityksen kirjallisuuteen nojaavassa perustelussa hän painottaa, että ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa tärkeintä on kilvoitella hiili ulos markkinoilta ja tässä

[301] Soininvaara, Vihreä Lanka 8.3.2012.
[302] Karmala, Vihreä lanka 12/2010.

tarkoituksessa ydinvoima pitää hyväksyä keinoksi muiden joukossa, jos vihreät ovat tosissaan ratkaisujen etsinnässä[303].

Tätä ajatuskehikkoa vasten ydinvoima määritellään vakaaksi ja vähäpäästöiseksi perustuotannoksi, joka voi täydentää uusiutuvia energialähteitä. Vuodesta 2023 lähtien suunnanmuutos on näkynyt vihreiden virallisissa dokumenteissa (esimerkit 36 ja 37). Olkiluoto 3:n valmistuminen ja Loviisan jatkoluvat kehystetään sähkömarkkinoiden vakauttajina, ei energiamurroksen esteinä. Pienydinreaktoreita koskevassa argumentaatiossa painottuu teknologinen kehitys ja sääntelyn ajanmukaistaminen turvallisuudesta tinkimättä. Ydinvoima ei näyttäydy enää historiallisena jäänteenä, vaan potentiaalisena osana tulevaisuuden vähäpäästöistä energiajärjestelmää, varsinkin tavoitellessa vuoden 2035 hiilineutraaliutta (esimerkki 37). Pitää silti muistuttaa, että vihreiden energiapolitiikan keinovalikoiman kulmakiviä ovat yhä energiatehokkuuden parantaminen ja uusiutuvien kokonaistuotannon nostaminen. Kehitys on silti huomattavaa, kun verrataan vuoden 2023 energiavisiota (esimerkki 36) aiempaan vuodelta 2016, jossa ei ollut yhtään mainintaa ydinvoimasta.

> *(36) Vihreiden visiossa tasaisesti energiaa tuottavalla ydinvoimalla ja helposti säädettävällä vesivoimalla on jatkossakin roolinsa energiapaletissa. Olkiluoto 3:n valmistuminen vie painetta pois sähkömarkkinoilta, ja Loviisan voimaloiden jatkoluvat varmistavat vähäpäästöisen energiantuotannon jatkumisen.*[304]

Tämä aladiskurssi ei myöskään hylkää turvallisuus- tai ympäristöselontekoja, vaan sisällyttää ne osaksi hallinnoinnin ja sääntelyn kysymyksiä. Turvallisuus nähdään viranomaisvalvonnan ja lainsäädännön kautta hallittavana käytäntönä, ei teknologian olemuksellisena ongelmana. Näin diskurssi siirtää painopisteen moraalisesta rajanvedosta institutionaaliseen kontrolliin.

> *(37) Huolehditaan ydinvoiman turvallisuudesta osana kestävää energiapalettia. Toimet: Korvataan turvallisuuspoliittisesti kelvoton Fennovoima-hanke rakentamalla vastaava määrä vakaata, päästötöntä perustuotantoa. Myönnetään Suomen nykyisille ydinreaktoreille jatkoluvat, jos Säteilyturvakeskus arvioi toiminnan jatkamisen turvalliseksi. Uudistetaan ydinenergialaki ja sujuvoitetaan erityisesti pienydinreaktoreiden sääntelyä turvallisuudesta tinkimättä. Taataan Säteilyturvakeskukselle riittävät työkalut vaatimusten noudattamisen valvontaan myös uusien ydinenergiaratkaisujen osalta.*[305]

[303] Karmala, Vihreä lanka 32/2010.
[304] Vihreiden energia-visio 2035 (vuodelta 2023).
[305] Vihreiden poliittinen ohjelma 2023–2027.

5.5.2 Diskurssin peruslogiikka ja oikeuttamisen keinot

Ydinvoiman puolesta -diskurssin keskeiset aladiskurssit muodostavat merkitysrakenteen, jossa ydinvoima esitetään pragmaattisen energiapolitiikan ja taloudellisen kasvun mahdollistajana. Diskurssissa korostuvat erityisesti sähkönkulutuksen kasvu, teollisuuden energiantarve, huoltovarmuus sekä ilmastopoliittinen tarve vähäpäästöiselle perusvoimalle. Toisin kuin aiemmissa päädiskursseissa, joissa ydinvoima kehystettiin riskiksi tai rakenteelliseksi ongelmaksi, ydinvoiman puolesta -diskurssissa se esitetään rationaalisena ja välttämättömänä ratkaisuna modernin yhteiskunnan energiatarpeisiin[306].

Diskurssin peruslogiikka rakentuu ajatukselle, missä energiankulutuksen kasvu, taloudellinen kehitys ja teollisen yhteiskunnan jatkuvuus ovat lähtökohtaisesti hyväksyttäviä ilmiöitä, tai ainakaan niitä ei tule aktiivisesti vastustaa. Näin ydinvoima kehystetään teknologiana, joka mahdollistaa yhteiskunnan materiaalisen perustan ylläpitämisen ilman fossiilisten polttoaineiden päästöjä. Selonteoissa korostui ajatus siitä, että uusiutuvat energiamuodot eivät yksin kykene vastaamaan teollisuuden, infrastruktuurin ja kotitalouksien energiantarpeeseen ainakaan tarkastelujakson aikana.[307] Tämän vuoksi ydinvoima esitettiin realistisena ja käytännöllisenä vaihtoehtona tilanteessa, jossa energiankysynnän oletettiin jatkuvan korkeana.

Diskurssin argumentaatio rakentuu vahvasti teknisen asiantuntijuuden, taloudellisen tehokkuuden ja yhteiskunnallisen vakauden ympärille. Selonteoissa vedottiin sähköntuotannon jatkuvuuteen, toimitusvarmuuteen, energian hintaan sekä teollisuuden kilpailukykyyn tavoilla, joissa energiapolitiikka esitettiin ennen kaikkea hallinnollisena ja teknistaloudellisena kysymyksenä. Ydinvoiman vastustaminen puolestaan näyttäytyi joissakin selonteoissa epärealistisena tai vääristyneen ideologisesti motivoituneena politiikkana, joka ei huomioi yhteiskunnan todellista energiantarvetta.

Keskeinen oikeuttamisen keino diskurssissa on käytännöllisyyteen vetoaminen. Selonteoissa korostui ajatus siitä, että energiapolitiikan ensisijainen tehtävä on turvata yhteiskunnan toiminta, talouskasvu ja vakaa sähköntuotanto. Tämän vuoksi ydinvoimaa käsiteltiin usein välttämättömänä kompromissina tilanteessa, jossa fossiilisten polttoaineiden käyttöä tuli vähentää nopeasti mutta energiankulutusta ei pidetty realistisena laskea merkittävästi[308]. Ydinvoima kehystettiin tällöin osaksi vastuullista ja pragmaattista päätöksentekoa, jossa poliittiset ratkaisut perustuvat toteuttamiskelpoisuuteen ja yhteiskunnalliseen vakauteen.

[306] Esimerkit 26–29.
[307] Esimerkit 27–30.
[308] Esimerkit 27–30.

Diskurssissa korostuu myös käsitys teknologisesta kehityksestä ja modernisaatiosta. Ydinenergia esitettiin osana edistyksellistä teollista yhteiskuntaa, jossa teknologiset innovaatiot mahdollistavat sekä talouskasvun että ilmastopäästöjen vähentämisen. Selonteoissa rakentui tulevaisuuskuva, jossa energiankulutuksen kasvu nähdään luonnollisena osana yhteiskunnallista kehitystä ja jossa teknologia kykenee ratkaisemaan siihen liittyvät ongelmat Näin ydinvoiman puolesta -diskurssi rakentaa vastakkaisen tulkinnan suhteessa tutkimuksen muihin päädiskursseihin.

5.6 Diskurssien koonti ja niiden taustalla oleva puolueen ideologia

Tämän tutkimuksen yksi tarkoitus on kartoittaa puolueen toimijoiden ydinvoimakantojen lähtökohtien mahdollisia eroavaisuuksia, joten käytetyn aineiston yleistettävyys ja edustavuus ovat oleellisia analyysin onnistumisen näkökulmasta. Koen, että analyysi heijastelee aineistoa.

Ydinvoimaa vastustavissa diskursseissa tehtiin oletuksia ydinvoiman riskien hallitsemattomuudesta, sekä muodostettiin turvallisuuteen ja moraaliin vetoavia selontekoja potentiaalisten riskien laajuudesta, mitkä vaativat ko. riskien minimoimista kaikin keinoin. Tehokkain keino oli pysäyttää kaikki ydinvoimalaprojektit. Hallitsemattomuuteen liittyi vahvasti näkemys luotettavien teknologisten ratkaisujen puutteesta, varsinkin mitä tuli radioaktiivisen jätteen loppusijoitukseen ja suuronnettomuuksien estämiseen. Riskien nähtiin olevan kohtuuttomia, varsinkin verrattuna vihreiden omiin ehdotuksiin, mitkä pohjautuvat energiatehokkuuden kehittämiseen ja uusiutuvien energialähteiden suosimiseen.

Vastakkainasetteluja muodostettiin nimenomaan ydinvoiman ja uusiutuvien energialähteiden kehittämisen välille. Vallalla oli näkemys, missä energiapoliittisesti oli perusteltua tukea vain uusiutuvia, sekä energiatehokkuuden parantamista. Ydinvoiman lisäämisen ei uskottu kannustavan investoimaan kestävään energialähdejakaumaan. Merkittävää oli maakaasun suosiminen energialähteenä, joskin sitä pidettiin useasti vain välivaiheen ratkaisuna sinä aikana, kun luovutaan vaarallisimmista ja saastuttavimmista energiamuodoista. Ydinvoimalle ei tätä asemaa kuitenkaan suotu, vaan siitä luopuminen oli tavoiteltavaa heti kun mahdollista ja uusien ydinvoimaloiden rakentaminen lopetettava.

Vihreät pyrkivät rakentamaan oikeutuksia valtiolähtöiselle toimijuudelle, missä ydinvoimaa vastustetaan perinteisen politiikan keinoin. Vastustus ei ollut ainoastaan taloudellisen tukipolitiikan kautta käytävää, vaan suoria vaatimuksia voimaloiden asteittaiselle alasajolle ja uusien rakennuslupien estämiseksi. Tämän toimijuuden taustalla oli näkemys vastuusta sekä kansalaisille, että luonnolle, joita ydinvoiman nähtiin uhkaavan monella tasolla. Perinteisempien

luonnonympäristöjen ja asutusten saastumiseen nojaavien lausuntojen lisäksi turvallisuuteen liitettiin myös valtiollisen turvallisuuden aspekteja Venäjän kytkösten kautta. Tämän lisäksi nähtävissä oli vihreän liikkeen historiaan sitoutuneita, kansainväliseen turvallisuuteen viittavia uhkakuvia, joissa ydinaseet leviävät ydinenergian siivellä.

Riippumatta valtiomuodosta puoluemuodostelmat perustuvat vastakkainasetteluun jollain sosiokulttuurisen spektrin rintamalla. Vihreä liike on rakentunut pitkälti materialistisen ja postmaterialistisen vastakkainasettelun varaan. Poliittisiin ideologioihin vaikuttaa taustalla aikakauden oma ideologinen muutos, mikä on altis maailman tapahtumille, olivat ne sitten talousjärjestelmien muokkautumista tai merkittävien poliittisten liikkeiden romahtamista kommunismin tapaan. Ongelmat, joita vihreät liikkeet syntyivät ratkaisemaan omaksumansa ideologian keinoin, olivat globaaleja, vaikka vaikuttaminen tapahtuisikin paikallisesti. Vihreän liiton ohjelmissa vihreät ovatkin määritelleet politiikkansa maantieteelliseksi ulottuvuudeksi koko maapallon.

Vihreiden ideologiaan sopivalla tavalla kestävän kehityksen tavoittelemista pidettiin itseisarvona, ja jatkuvasti kasvavaan talouteen ja kulutukseen suhtauduttiin penseästi. Ydinvoiman nähtiin useasti mahdollistavan tämän kasvun ja sen tuoman lisäenergian ns. opettavan yhteiskunnille väärän suhtautumistavan; energiaa ja teknologisia ratkaisuja on aina lisää tarjolla, joten ei ole syytä miettiä suuremmin luonnonvarojen kulutukseen pohjautuvan talousrakenteen luonnetta tai kyseenalaistaa sen kasvamisen mahdollisuuksia.

Vihreät ovat myös varsin johdonmukaisesti jääneet oikeistokoalitioiden ulkopuolelle, mikä voidaan nähdä osaltaan signaalina siitä, etteivät talousoikeiston ja vihreiden näkemykset yhteiskuntien kehittämisen suunnasta ole yhteensovitettavia. Vihreiden pyrkimys omaan tiehen oikeisto-vasemmisto-ulottuvuuden ulkopuolella on useissa valtioissa tarkoittanut jäämistä politiikan teon ulkokehälle, koska raja näiden kahden välillä on niin jyrkkä. Vihreiden asemoitumisesta poliittisella kentällä tulee huomioida, että he ovat valmiit rajoittamaan yksittäisten ihmisten ja yritysten toimivaltaa ja omaisuuden käyttöä poliittisen vallankäytön kautta, vaikka kannattavat markkinatalousjärjestelmää.[309] Ydinvoiman vastustaminen on ollut johdonmukaisesti vihreiden puolueiden yhteinen ohjelmakohta.[310]

Mickelssonin (2021) määritelmän mukaan Vihreän liiton edustama ekologinen aate perustuu ydintotuusideologiaan enemmän kuin esimerkiksi arvoideologiaan, vaikka uudet yhteiskunnalliset liikkeet olivatkin tuoneet arvopuheen aiempaa voimakkaammin mukaan poliittiseen keskusteluun 1980-luvulta eteenpäin. Ydintotuusideologian piirre oli ajatus

[309] Remes ja Sohlstén 2007, 18.
[310] Remes & Sohlsten 2007, 15–17, 22; Mickelsson 2021, 376.

puolueiden poliittisen aatteen rationaalisuudesta ja holistisuudesta. Ekologisessa ideologiassa ymmärrys uhkaavasta ilmastonmuutoksesta ja ympäristökatastrofista oli luonnontieteeseen perustuva rationaalinen ydintotuus. Ydintotuuden tiedostamisen jälkeen puolue pystyi muodostamaan siihen tukeutuvan poliittisen toimintasuunnitelmansa. Ydintotuuksien ei kuitenkaan tarvinnut olla luonnontieteeteen perustuvia, vaan ydintotuus saattoi olla luonteeltaan esimerkiksi uskonnollinen tai talouspoliittinen.[311] Erotus aateideologiaan on, että vaikka modernit puolueet kertovat ”omista arvoistaan”, sisältää tämäntyyppinen ilmaisu epäsuoran hyväksymisen ”muiden arvojen” olemassaolosta, jotka voidaan ainakin jossain määrin kunnioittaa ja hyväksyä. Ydintotuusajattelu ei salli moista, sillä määritelmällisesti muut näkemykset ovat totuuden vastaisia.

Vihreän liiton muotoutuessa viralliseksi puolueeksi vuonna 1988 sille laadittiin vain lyhyt, yhden sivun mittainen yleisohjelma, luultavasti lähinnä puoluerekisterin edellyttämänä. Teksti rakentui ekokatastrofin uhan ympärille ja oli luonteeltaan vahvasti julistava. Siinä esitettiin vaatimuksia muun muassa talouskasvun tavoittelusta luopumisesta, kilpailuun perustuvan yhteiskunnan muuttamisesta yhteistyötä korostavaksi sekä sukupuolten tasa-arvon edistämisestä. Vuonna 1990 puolue laati ensimmäisen laajemman ohjelmansa, ja sen jälkeen ohjelmatyö on toistunut neljän vuoden välein.[312] On huomioitavaa, että vuoden 1990 ohjelman ensimmäinen versio sai niin paljon kritiikkiä, että toinen versio julkaistiin jo kuukauden päästä, mutta tämän ohjelman suuret linjat hyväksyttiin milteipä yksimielisesti[313].

Vihreät myös kokivat puolueen ensimmäisen vuosikymmenen aikana, että periaatteissa pysyminen sai kannatusta kansalaisilta. Liittokokouksessa 1996 vihreiden ensimmäisestä hallitusvuodesta esitetiin epäluottamuslausetta, mutta se hylättiin äänin 68–8, mikä viesti puolueen suunnan valinnan yleisestä hyväksynnästä sisäisesti puoluekokousvaltuutettujen keskuudessa[314]. Vuoden 1999 kunnallisvaaleissa vihreät saivat paljon lisää paikkoja ja Heidi Hautalan äänisaaliin[315] siivittämänä vihreille lohkesi europarlamenttivaaleissa peräti 9,3 % kannatus. Remesin ja Sohlstenin mukaan saman vuoden puoluekokouksessa toimijoiden näkemykset olivat mahdollisesti yksimielisempiä kuin koskaan aiemmin.[316] Vuonna 2000 puheenjohtaja Hassi kirjoitti Vihreään Lankaan, ilmoittaen vihreiden uskottavuuden olevan kansalaisten silmissä korkeammalla kuin koskaan[317]. Keskustelua poliittisista kompromisseista ja

[311] Mickelsson 2021, 378–389.
[312] Mickelsson, 2021.
[313] Remes ja Sohlstén 2007.
[314] Tähän kuului myös vuoden 1993 ydinvoimalapäätöksen torppaaminen.
[315] 115 502 ääntä.
[316] Remes & Sohlsten 1997, 202–203.
[317] Satu Hassi, Vihreä Lanka 43/2000, 4.

ideologian roolista näkyi toki yhä[318], ja varsinkin nuoremman polven vihreät olivat radikaalimman toiminnan puolella[319]. Puolue vaikutti kuitenkin pääsääntöisesti tyytyväiseltä linjaansa ja tavoitteet jaettiin merkittävien toimijoiden kesken.

Tutkimukseni tarkasteluvälillä vihreiden linja oli pääosin johdonmukainen ja yhtenäinen, eikä puolueesta noussut esille huomattavia ryhmittymiä, jotka olisivat asettuneet yleistä ydinvoimakriittistä linjaa vastaan. Tämä on jokseenkin merkittävää, sillä vihreät eivät ole olleet näkemyksellinen monoliitti, varsinkaan alkuaikoinaan. Tällöin ideologiset ja pragmaattiset käsitykset vihreän politiikan olemuksesta olivat vaihtelevia ja kuntatasolla vaalimenestys johti joskus kiistoihin, mitkä kärjistyivät loikkauksiin ja eroamisiin. Suurempia linjavetoja myös jätettiin pöydälle odottamaan siinä määrin, että tätä kritisoitiin useasti muun muassa Vihreässä langassa.[320] Eduskunnassa vihreät ovat kuitenkin systemaattisesti valinneet yhtenäisen linjan ydinvoimakysymyksessä, varsinkin äänestyksissä ja julkisissa kannanotoissa. Hallituksissa ollessaan vihreät vetivät usein periaatteellisia rajoja nimenomaan ympäristöpolitiikkaan liittyvissä asioissa, eivätkä olleen valmiita kompromisseihin[321]. Vihreän liiton valtuuskunnalta on tullut vuosien saatossa useampia energiapoliittisia ulostuloja, kuten vaatimus sulkea Sosnovyi Borim ydinvoimala toukokuussa 1996[322]. Puolueen eduskuntaryhmällä on ollut myös kolme sisäistä työryhmää, joista yksi keskittyi ydinvoiman vastaisen materiaalin päivittämiseen[323].

Remes ja Sohlstén totesivat, että hallituspolitiikan ja vallan kabinettien toimintatapojen omaksuminen vaati vihreiltä totuttelua, ja prosessia ohjaisivat puolueen sisäpiirin päätökset[324]. Tämä tukee tutkimuksen aikana muodostunutta näkemystäni, minkä mukaan vihreiden avoin järjestelmärakenne ja alun haluttomuus muodostaa muiden puolueiden kaltaisia organisaatioita antoi yksityisille henkilöille valtaa, jos he halusivat sitä ottaa. Vihreät ovat organisaationa suhteellisen pieni, minkä lisäksi sen historia ydinvoiman lisärakentamispäätösten aikaan ulottui vain parinkymmenen vuoden päähän, minkä takia keskeiset toimijat olivat olleet mukana koko puolueen olemassaolon ajanjakson[325].

---

[318] Mm. kirjoittelua Vihreään Lankaan. Esimerkkinä kansanedustaja Maaret Pykäläisen "*Päivänpolitiikan rinnalla pitäisi käydä jatkuvaa arvokeskustelua*". Vihreä Lanka 46/1998, 7.

[319] Remes & Sohlsten 1997, 189. Nuoret ehdokkaat, joihin kuuluivat mm. Anni Sinnemäki, Oras Tynkkynen, Tuomas Rantanen ja Salla Tuomivaara, muodostivat nuorisojärjestön Vihreät Riiviöt, joka ajoi radikaalimpaa politiikan toimintaa. Mielenkiintoisena huomiona voidaan todeta, että vihreät eivät näytä olevan vähemmän alttiimpia vanhenemisen myötä tulevalle tasaantumiselle kuin muutkaan, sillä esim. Sinnemäki ja Tynkkynen näyttäytyvät nykyään kaikkea muuta kuin radikaaleina.

[320] Remes & Sohlsten 1997, 111–115.

[321] Remes & Sohlsten 1997, 198.

[322] Remes & Sohlsten 1997, 155.

[323] Remes & Sohlsten 1997.

[324] Remes & Sohlsten 1997, 192.

[325] Remes & Sohlsten 1997, 247. Osuuden kirjoittaja Juha Sivola. Brax kansanedustaja 2015 asti, Hassi kansanedustaja 2023 asti, Sauri Helsingin kaupunginvaltuuston jäsen vielä 2025, Hautala Euroopan

Vihreissä on aina ollut vilkasta keskustelua vaikutuksen keinojen toimivuudesta, mutta tavoitteet ja ideologia ovat olleet jaettuja. esimerkiksi Hassin alulle laittama vuoden 1996 energiaveroale sai kritiikkiä Soininvaaralta puun aseman sortamisesta ja turpeen suosimisesta. Nostan esille myös tapauksen, jossa puolueen sisäisessä keskustelussa hallitustoiminnan jatkamisesta vuoden 2002 ydinvoimalapäätöksen jälkeen Sauri ja puheenjohtaja Soininvaara olivat jäämisen kannalla, kun taas meppi Hautala ja edellisvuoden puheenjohtaja Hassi tukivat lähtemistä[326]. Itse äänestyspäätökset ovat kuitenkin olleet yhteneväisiä[327].

parlamentin jäsen 2024 asti, Haavisto ministeri 2023 ja presidenttivaalien toisella kierroksella 2024, Soininvaara kansanedustaja 2015 asti ja Helsingin kaupunginvaltuuston jäsen 2025 asti.

[326] Hassi 2002, 79–80.

[327] Katso lähteistä valtioneuvoston äänestulokset ydinvoiman laitosyksiköiden rakentamisesta.

6 YHTEISKUNTATEORIAT – MITÄ VIHREÄT EDUSTAVAT?

Tämä luku esittelee Vihreän liiton ydinvoimakantojen taustalla vaikuttavia yhteiskuntateoreettisia ja eettisiä lähtökohtia, joiden kautta vihreiden suhtautumista ydinvoimaan voidaan ymmärtää osana laajempaa yhteiskunnallista ja moraalista ajattelua.

6.1 Vihreän liiton ydinvoimakantojen yhteiskuntateoreettinen tausta

Riskiyhteiskunta

Ulrich Beckin riskiyhteiskunnan teoria tarjoaa keskeisen lähtökohdan vihreän liikkeen ja Vihreän liiton ydinvoimakantojen ymmärtämiselle. 1990-luvun alussa julkaistun tutkimuksensa mukaan Beck näki klassisen teollisuusyhteiskunnan olevan muuttumassa laadullisesti erilaiseksi riskiyhteiskunnaksi, jossa yhteiskunnallisen kehityksen keskeiset uhat eivät enää juonnu pelkästään luonnonvoimista tai yksittäisistä ulkoisista tekijöistä, vaan ovat seurausta modernin teknologisen ja taloudellisen kehityksen itsensä tuottamista riskeistä[328]. Näille riskeille ominaista on niiden näkymättömyys, vaikea ennakoitavuus sekä kyvyttömyys rajautua ajallisesti, paikallisesti tai sosiaalisesti. Kuvaillun kaltaisessa tilanteessa esim. laajalle leviävä ekokatastrofi ei olisi poliittisen järjestelmän hallittavissa.

Beck erottaa toisistaan teknisen ja sosiologishistoriallisen riskikäsityksen. Tekninen riskikäsitys lähestyy riskejä todennäköisyyksien, hallittavuuden ja vertailtavuuden näkökulmasta. Tässä kehyksessä ympäristöriskit nähdään osaksi normaalia päätöksentekoa, ja niitä verrataan usein yksilön vapaaehtoisesti ottamiin riskeihin, kuten liikenteeseen tai elämäntapavalintoihin. Tällainen riskitulkinta on ollut tyypillinen erityisesti teollisuuden, energiayhtiöiden ja viranomaisten puheessa[329].

Sosiologis-historiallinen riskikäsitys puolestaan korostaa riskien yhteiskunnallista tuotantoa ja niiden laadullista erilaisuutta verrattuna aiempien aikakausien uhkiin. Beckin mukaan modernit suuruhat, joihin ydinvoimaan liittyvät riskit kuuluvat, ovat luonteeltaan ylisukupolvisia ja peruuttamattomia. Vaikka onnettomuuden todennäköisyys olisi pieni, sen toteutuessa seurauksia eivät olisi korjattavissa taloudellisen korvaamisen keinoin[330]. Tästä näkökulmasta riskien arvioinnin ei tule perustua pelkästään todennäköisyyslaskelmiin, vaan laajempaan yhteiskuntapoliittiseen harkintaan, sillä vaikka teknologian ja varautumisen avulla riskejä voidaan minimoida, niitä ei voida poistaa kokonaan.

[328] Beck 1990, 10–11.
[329] Beck 1990, 14–15.
[330] Beck 1990, 15.

Vihreän liiton ja sitä edeltävän vihreän liikkeen ydinvoimakritiikki asettuu jälkimmäiseen, sosiologishistorialliseen yhteiskunnan riskitulkintaan. Ydinvoimaa ei voida tarkastella ainoastaan energiapoliittisena tai teknisenä ratkaisuna, vaan esimerkkinä teknologiasta, joka tuottaa vaikeasti hallittavia ja moraalisesti ongelmallisia riskejä. Erityisesti ydinjätteen loppusijoitukseen, suuronnettomuuksien mahdollisiin seurauksiin sekä vastuun jakautumiseen liittyvät kysymykset ilmentävät Beckin kuvaamaa riskiyhteiskunnan logiikkaa, jossa vastuu hämärtyy ja yksittäisten toimijoiden saattaminen vastuuseen on olemassa olevien rakenteiden kautta liki mahdotonta[331].

Beck käyttää tästä ilmiöstä käsitettä ”organisoitu vastuuttomuus”, jolla hän viittaa tilanteeseen, jossa teknologisia riskejä tuotetaan järjestelmällisesti, mutta niiden seurauksista ei voida osoittaa selkeää vastuunkantajaa[332]. Tämä ajatus on ollut keskeinen vihreässä ydinvoimakritiikissä, jossa ydinvoiman ongelmallisuus ei liity pelkästään yksittäisiin päätöksiin tai virheisiin, vaan koko järjestelmään, joka mahdollistaa riskien laillistamisen samalla, kun se lupaa turvallisuutta ja kontrollia. Koska ns. systeemisidonnaista vaarantamista ei voida lukea suoraan kenenkään syyksi, on lopputulos käytännössä kaikkia yhteiskunnan toimijoita koskettavan riskin hyväksyminen lain silmissä.

Ydinvoimakeskustelun maailmankuvalliset taustat

Heli Jokisen tutkimuksen (2001) mukaan suomalaisen ydinvoimakeskustelun vastakkainasettelut eivät perustu yksinomaan teknisiin tai taloudellisiin erimielisyyksiin, vaan heijastavat laajempia maailmankuvallisia ja arvopohjaisia eroja. Aiemmassa tutkimuksessa ydinvoiman kannattajien ja vastustajien on katsottu liikkuvan niin erilaisissa tulkintakehyksissä, että yhteisymmärryksen saavuttaminen on vaikeaa[333]. Tätä asetelmaa on teoretisoitu muun muassa erottelulla produktiivisen ja ekologisen maailmankuvan välillä, joissa korostuvat toisistaan poikkeavat käsitykset talouskasvusta, teknologisesta kehityksestä ja ympäristöriskien hyväksyttävyydestä.

Jokisen analyysi kuitenkin osoitti, ettei ydinvoiman vastustajien ja kannattajien välillä ole yllättävästi havaittavissa jyrkkiä sisällöllisiä eroja maailmankuvien tasolla. Molemmat osapuolet hyödyntävät keskustelussaan samankaltaisia teemoja, kuten turvallisuutta, hyvinvointia ja vastuuta, mutta painottavat niitä eri tavoin ja tulkitsevat niiden merkityksen toisistaan poikkeavasti. Ydinvoimakiista ei siten näyttäydy yksiselitteisenä kahden täysin vastakkaisen

[331] Beck 1990, 19, 125.
[332] Beck 1990, 132.
[333] Jokinen 2001, 134.

maailmankuvan törmäyksenä, vaan pikemminkin erimielisyytenä siitä, miten riskejä ja hyötyjä tulisi arvioida epävarmassa toimintaympäristössä.[334]

Tämä havainto on keskeinen vihreän liikkeen ydinvoimakantojen tarkastelun kannalta. Ydinvoimakysymyksessä vihreiden argumentaatio ei rajaudu vain teknisten ratkaisujen kritisoitiin, vaan siihen kytkeytyy tapa jäsentää yhteiskunnallista vastuuta, hyväksyttäviä riskejä ja päätöksenteon legitimiteettiä. Tämä avaa siirtymän ydinvoimakysymyksen moraaliseen problematisointiin ympäristöetiikan ja parlamentaarisen päätöksenteon näkökulmista.

6.2 Ympäristöetiikka ja vihreiden moraalinen poliittinen positio

Ydinvoimakysymyksen tarkastelu Vihreän liiton kontekstissa edellyttää ympäristöeettistä näkökulmaa, sillä ydinvoimaan liittyvä argumentaatio kytkeytyy toistuvasti moraalisiin käsityksiin vastuusta, oikeudenmukaisuudesta ja riskien hyväksyttävyydestä. Ympäristöetiikan piirissä on pyritty jäsentämään erityisesti sitä, millä perustein luonnonympäristöä koskevat päätökset voidaan moraalisesti oikeuttaa sekä miten päätöksenteon ajallinen ulottuvuus vaikuttaa moraaliseen harkintaan. Tähän pohdintaan kuuluu olennaisesti antroposentrinen ympäristöetiikka sekä utilismi ja humanismi vihreässä ajattelussa.

Antroposentrinen ympäristöetiikka ja sen rajat

Yrjö Pietarinen on tarkastellut ympäristöetiikkaa ensisijaisesti antroposentrisen lähtökohdan kautta, jossa vain ihmisellä on itseisarvoa ja luonnon arvo määräytyy sen mukaan, miten se toimii ihmisen tavoitteiden, päämäärien ja hyvinvoinnin välineenä[335]. Antroposentrinen ympäristöetiikka ei siten merkitse välinpitämättömyyttä luontoa kohtaan, mutta korostaa ihmisen vastuuta säilyttää ympäristön elinkelpoisuus sekä nykyisille että tuleville sukupolville.

Tämä lähtökohta on ollut keskeinen myös vihreässä ajattelussa, sillä vihreät eivät nosta luontoa ihmisen yläpuolelle, vaan korostavat ihmisen roolia riippuvaisena osana luontoa. Vihreät eivät tyypillisesti perusta ydinvoimakritiikkiään väitteeseen luonnon itseisarvosta sinänsä, vaan ihmisen ja yhteiskunnan pitkän aikavälin kestävästä hyvinvoinnista. Ydinvoimaan liittyvät riskit, kuten ydinjätteen loppusijoitus ja suuronnettomuuksien radioaktiivisen leviämän mahdolliset seuraukset, ovat moraalisesti ongelmallisia juuri siksi, että niiden vaikutukset ulottuvat ajallisesti pitkälle ja kohdistuvat ihmisryhmiin, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua niitä koskevaan päätöksentekoon. Antroposentrisen ympäristöetiikan rajat tulevat kuitenkin esiin tilanteissa, joissa moraalista harkintaa yritetään pelkistää lyhyen aikavälin hyötyjen ja haittojen vertailuksi.

[334] Jokinen 2001.
[335] Pietarinen 1997, 8.

Ydinvoimakysymyksessä tämä näkyy erityisesti silloin, kun riskien hyväksyttävyyttä perustellaan teknisellä hallittavuudella tai alhaisilla todennäköisyyksillä, ilman että huomioidaan riskien peruuttamatonta luonnetta. Tällöin moraalinen vastuu uhkaa kaventua tekniseksi riskienhallinnaksi, mikä on ollut vihreän ydinvoimakritiikin keskeinen kohde.

Utilitarismi ja humanismi vihreässä ajattelussa

Ympäristöeettisessä keskustelussa ydinvoimaa on sen kannattajien osalta usein tarkasteltu utilitaristisesta näkökulmasta, jossa päätösten moraalinen hyväksyttävyys arvioidaan niiden tuottaman kokonaishyödyn perusteella. Tällaisessa kehyksessä ydinvoima voidaan nähdä rationaalisena energiapoliittisena ratkaisuna, mikäli sen tuottamat hyödyt katsotaan suuremmiksi kuin siihen liittyvät riskit ja haitat. Utilitarismin näkökulmasta lajilla, ekosysteemillä tai paikalla, jolla ei ole tuotannollista merkitystä, ei ole myöskään arvoa. Pietarisen näkemyksen mukaan modernit yhteiskunnat toimivat utilitarismin periaatteiden mukaan, mihin kuuluu myös oletus ihmiselämän käytännön ja teoreettisten ongelmien ratkaisemisesta teknologian ja tieteen keinoin[336]. 2020-lukujen yhteiskuntien järjestelmät ovat kuitenkin tulleet niin monimutkaisiksi, ettei niitä koskettavia merkittäviä ongelmia, kuten ilmastonmuutosta, luonnonvarojen ehtymistä ja ekosysteemien luhistumista, voi enää tietoisesti ohjata, sillä ongelmat ovat globaaleja ja yhteiskunnat ovat riippuvaisia niitä ylläpitävistä rakenteista[337].

Vihreässä ajattelussa utilitaristinen lähestymistapa on usein asetettu kyseenalaiseksi. Humanismiin perustuva ympäristöeettinen näkökulma korostaa moraalisen harkinnan rajoja erityisesti tilanteissa, joissa päätösten seuraukset ovat ylisukupolvisia tai peruuttamattomia. Tällöin moraalinen ongelma ei palaudu pelkästään riskien todennäköisyyksiin tai hyötyjen määrälliseen arviointiin, vaan siihen, onko tietynlaisten riskien siirtäminen tuleville sukupolville ylipäätään oikeutettua. Ydinvoima asettuu tässä kehyksessä moraaliseksi rajatapaukseksi. Vaikka teknologian avulla riskejä voidaan hallita ja minimoida, niitä ei voida poistaa kokonaan, eikä niiden seurauksia voida myöhemmin peruuttaa. Vihreän liiton ydinvoimakritiikki voidaan näin tulkita osaksi laajempaa humanistista pyrkimystä asettaa poliittiselle päätöksenteolle normatiivisia rajoja tilanteissa, joissa utilitaristinen laskenta ei kykene kattamaan kaikkia moraalisesti relevantteja näkökohtia. Humanismiin kuuluu olennaisesti eettisen kehityksen ja sivistyksen tavoittelu, mikä herättää kysymyksen mille tasolle ne voidaan nostaa globaalia kestokykyä vaarantamatta. Ympäristöetiikan näkökulmasta ydinvoimakysymys ei näyttäydy ainoastaan energiapoliittisena valintana, vaan moraalisena kysymyksenä vastuusta, oikeudenmukaisuudesta ja päätöksenteon ajallisesta ulottuvuudesta.

[336] Pietarinen 1997, 10–11.
[337] Xiaojing et al, 2022.

6.3 Ydinvoima moraalisena kysymyksenä eduskunnassa ja vihreillä

Ympäristöeettinen problematisointi luo perustan ydinvoiman tarkastelemiselle myös parlamentaarisen päätöksenteon kontekstissa moraalisena kysymyksenä. Mickelssonin ja Oksasen mukaan tietyt poliittiset kysymykset ylittävät tavanomaisen puoluepoliittisen harkinnan rajat ja asettuvat niin sanotuiksi omantunnonkysymyksiksi. Tällöin päätöksenteko ei perustu tavanomaisempien poliittisten kysymysten tapaan neuvotteluun, kompromisseihin tai strategisiin hyötylaskelmiin, vaan yksittäisten kansanedustajien moraalisiin vakaumuksiin. Täytyy kuitenkin huomioida, että valtioissa, joissa on koalitiohallituksia, poliittisten kompromissien rajat määräytyvät usein ainakin näennäisesti niiden rajojen puitteissa, jotka moraali asettaa.[338] Omantunnonkysymyksille on Mickelssonin ja Oksasen mukaan ominaista, että ne koskettavat yksilön perustavanlaatuisia käsityksiä oikeasta ja väärästä sekä vastuusta muita ihmisiä kohtaan. Tällaisissa kysymyksissä puoluekurin merkitys heikkenee, ja kansanedustajille sallitaan tai jopa edellytetään henkilökohtaista harkintaa. Vihreän liiton kohdalla ydinvoima on toiminut pitkään nimenomaan moraalisena rajakysymyksenä eettisten periaatteiden joukossa. Tämä erottaa vihreät monista vanhemmista puolueista, joissa energiapolitiikka on ollut vahvemmin strategisen ja taloudellisen harkinnan piirissä.

Mickelssonin ja Oksasen mukaan omantunnonkysymysten syntymisessä keskeistä on vastuun epäsymmetrinen jakautuminen. Ydinvoiman tapauksessa epäsymmetria kumpuaa päätöksenteon aikajänteestä, mikä on vuosituhansien mittainen ja kohdistuu sukupolviin, joilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa päätöksentekoon.

Mickelsson ja Oksanen viittaavat myös Rawlsin oikeudenmukaisuusteoriaan[339], jonka mukaan tietyt moraaliset periaatteet eivät ole alisteisia poliittiselle kaupankäynnille. Rawlsilaisessa kehyksessä oikeudenmukaisuus asettaa rajoja sille, millaisia kompromisseja voidaan pitää hyväksyttävinä, vaikka ne olisivat poliittisesti hyödyllisiä. Ydinvoiman kohdalla tämä tarkoittaa, että kysymys ei rajaudu teknologiseen tehokkuuteen tai taloudelliseen hyötyyn, vaan koskee periaatteellista vastuuta potentiaalisten seurauksien tähden. Ydinvoiman korostunut asema poliittisten kysymysten joukossa herättää luonnollisesti jatkopohdintoja sen erityisaseman taustalla vaikuttavista syistä. Onko taustalla puolueen haastamaton opittu aate, vai onko ydinvoima vain kiintopiste, johon kytkeytyy monia vihreiden toimijoiden moraalisia näkemyksiä?

[338] Mickelsson & Oksanen 2001, 197.
[339] Rawls, 1971.

Mickelssonin ja Oksasen analyysin perusteella ydinvoimaa koskeva moraalinen kehystys on kuitenkin 2000-luvun kuluessa osittain heikentynyt[340], kun taas ilmastopolitiikan ja energiapoliittisen pragmatismin merkitys on kasvanut. Tämä kehitys on ollut havaittavissa myös vihreiden sisällä, missä ydinvoimakysymys on vähitellen siirtynyt yksiselitteisestä moraalisesta vastustuksesta neuvoteltavammaksi poliittiseksi kysymykseksi. Vuoden 2010 päätös jäädä hallitukseen oli ensimmäinen vahva signaali tästä, mutta niin olisivat myös tutkimukseni ulkopuolelle jäävät 2010- ja 2020-luvun nuorisojärjestöjen ja vihreiden nousevien tähtien kannanotot, mitkä ovat haastaneet ydinvoiman asemaa kynnyskysymyksenä. Ympäristötuhon ja luonnonvarojen ehtymisen uhka on säilynyt vihreiden keskeisenä ydintotuutena, mutta ydinvoima ei näyttäydy enää pelkästään ongelman mahdollistajana, vaan osin myös sen ratkaisuna[341].

Ydinvoiman tarkastelu omantunnonkysymyksenä osoittaa, miten vihreän liikkeen ympäristöeettiset lähtökohdat kytkeytyivät parlamentaariseen päätöksentekoon ja synnyttivät jännitteitä moraalisten periaatteiden ja poliittisen realismin välille samalla, kun ne herättivät laajemman kysymyksen siitä, miten demokraattinen yhteiskunta kykenee sovittamaan yhteen keskenään ristiriitaisia ja neuvottelun ulkopuolelle asetettuja vakaumuksia.

[340] Mickelsson & Oksanen 2001, 200.
[341] Mickelsson 2021, 284.

7 ANALYYSIN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Vihreät tunnustivat erot muiden puolueiden maailmankuvallisissa lähtökohdissa ja tiedostivat vastapuolen hegemonisen aseman. Sisäisen oikeaoppisuuden tuntemuksen mukaisesti he kuitenkin olivat vakuuttuneita rationaalisista lähtökohdistaan ja jopa syyttivät Suomen suurimpia puolueita ”ydinvoimaharhasta”[342]. Ydinvoima edusti yhä vihreille sitä materialistista ja jatkuvaan kasvuun perustuvaa kehityssuuntaa, mitä vastustamaan vihreät vaihtoehtoliikkeet olivat muodostuneet. Alkuajoista lähtien vihreydelle oli keskeistä uskominen luonnontieteelliseen ydintotuuteen, minkä mukaan vallalla oleva kehityssuunta johtaa ekokatastrofiin[343]. Tämän kehityssuunnan haastamisen keinot löytyvät vihreiden ohjelmista ja ulostuloista. Niiden keskeinen olemus oli reformistinen, tähdäten asteittain kohti ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää yhteiskuntaa. Varsinkin alkuaikoinaan vihreiden ryhmä oli kuitenkin hajanainen, eikä ydinvoima ollut äänestäjille yhtä suuri kynnyskysymys kuin puolueen aktiiveille[344]. Analyysini perusteella vaikuttaa kuitenkin selvältä, että myös vihreiden sisäisen dynamiikan ohjausvaikutus määritti diskurssien suuntaa, sillä vallan hajauttamisen periaatteistaan huolimatta vihreiden päätöksenteko oli keskittynyt varsin rajatun joukon käsiin, osittain johtuen puolueen historian suhteellisesta lyhyydestä[345]. Rautaisen oligarkian laki näytti toteutuvan alun varovaisesta suhtautumisesta huolimatta keskeisten toimijoiden säilyttäessä asemansa pitkään.

7.1 Vihreiden ydinvoimapuheen ideologinen perusrakenne

Vihreiden ydinvoimakanta rakentuu normatiivisesti valikoidulle merkityskentälle, jossa kaikki rationaalisesti mahdolliset näkökulmat eivät ole diskursiivisesti mahdollisia. Vihreiden ydinvoimavastaisuus on näin ymmärrettävissä historiallisesti rakentuneena moraalisena ja ekologisena ajattelutapana, ei pelkkänä energiapoliittisena kannanottona. Diskurssien teemat sisälsivät päällekkäisyyksiä ja olivat sidottuja aiemmin selitettyihin vihreiden ideologisiin vakaumuksiin ja yhteiskuntateoreettisiin näkemyksiin. Päädiskurssien toisiinsa kietoutunut kokonaisuus tarkoitti, että ydinvoimaa koskevaa keskustelua ei jäsennetty vihreiden

[342] Vihreä liitto, toimintakertomus 2007. 20.1.2007.
[343] Pulkkinen 1998.
[344]Toisaalta taas vihreät ovat arvioineet, että oman linjan ajaminen mm. ydinvoimakysymyksessä ja hallituskumppanien kritisoiminen ovat mahdollistaneet puhutella politikkaan pettyneitä kansanosia (Vihreiden kampanjastrategia 2009–2012).
[345] Soininvaara, Vihreä Lanka 11/1986; Remes & Sohlsten 20017, 247; Haavisto, Vihreän liiton valtuuskunnan ja eduskuntaryhmän yhteiskokous 20.9.2002.

keskuudessa yhden hallitsevan selonteon, vaan useiden rinnakkaisten ja osin päällekkäisten merkitysrakenteiden kautta.

Historialliset ja teoreettiset kehykset

Määrällisesti ja rakenteellisesti keskeisimmäksi diskurssiksi nousi ydinvoima vastaan uusiutuvat -diskurssi, joka muodostaa aineiston hegemonisen ytimen. Se on tarkastelujaksolla ajallisesti kestävin, temaattisesti yhtenäisin ja määrällisesti laajin diskurssi, joka säilyttää keskeisen asemansa koko tarkastelujakson ajan. Tässä diskurssissa ydinvoima kehystetään ennen kaikkea rakenteellisena esteenä energiamurrokselle; investointeja rajoittavana, vaihtoehtoisia energiamuotoja syrjäyttävänä ja energiapolitiikan suuntaa kaventavana ratkaisuna. Diskurssin hegemonisuus ei perustu yksittäisen selonteon toistuvuuteen, vaan sen tapaan yhdistää taloudellisia, ekologisia ja moraalisia perusteluja yhdeksi kokonaisuudeksi.

Turvallisuusdiskurssi muodostaa aineiston toiseksi keskeisimmän merkitysrakenteen, mutta sen luonne on selvästi muuntuva. Varhaisemmassa aineistossa korostuvat rauhanliikkeeseen ja ydinaseiden leviämiseen kytkeytyvät selonteot, kun taas myöhemmissä vaiheissa painopiste siirtyy laitosonnettomuuksiin, teknisiin riskeihin ja geopoliittisiin huoliin. Diskurssin jatkuvuus ei perustu muuttumattomaan sisältöön, vaan siihen, että ydinvoima esitetään eri aikoina eri tavoin perustavanlaatuisena turvallisuuskysymyksenä. Diskurssin kehittymisen taustalla voidaan nähdä maailmanpoliittisen tilanteen vakiintuminen 1990-luvulta eteenpäin. Ydinaseiden uhka oli vähemmän konkreettinen kuin useammin suuresti julkisuutta saaneet laitosonnettomuudet. Turvallisuusdiskurssi toimii usein moraalisena rajadiskurssina, jossa hyväksyttävien riskien raja asetetaan matalammalle kuin teknis-rationaalisessa ydinvoimaa puoltavassa puheessa.

Ympäristöhaittoja koskeva diskurssi toi keskusteluun ekologisen ja ylisukupolvisen vastuun näkökulman. Se on aineistossa ajallisesti vahva tarkastelujakson alussa, mutta menetti myöhemmin osin itsenäistä asemaansa sulautuessaan muiden diskurssien perustelutasoksi. Toisin kuin turvallisuusdiskurssissa, ympäristöhaittoja koskevassa puheessa riskejä ei jäsennetä ensisijaisesti todennäköisyyksien tai hallittavuuden kautta, vaan peruuttamattomuuden, pitkäaikaisten vaikutusten ja ekosysteemien haavoittuvuuden näkökulmasta. Diskurssin merkitys ei siten perustu määrälliseen dominanssiin, vaan sen kykyyn ankkuroida ydinvoimakritiikki laajempaan ympäristöeettiseen kehykseen. Diskurssi kytkeytyy varsinkin ydinjätteeseen ja sen loppusijoituksiin, sillä siinä yhdistyy luottamattomuus pitkäaikaisiin teknologisiin ratkaisuihin sekä monisukupolvisen vastuun teema.

Ydinvoiman puolesta -diskurssi jää aineistossa määrällisesti pieneksi ja hajanaiseksi. Se ei muodosta omaa, sisäisesti johdonmukaista merkitysjärjestelmää, vaan esiintyy pääosin

reaktiivisena ja vastadiskursiivisena puheena. Diskurssi lainaa käsitteitä ja teemoja vastadiskursseista, kuten turvallisuudesta ja ilmastopolitiikasta, mutta kääntää ne ydinvoimaa puoltaviksi ilman, että ne rakentavat pitkäjänteistä narratiivia. Tästä huolimatta puolesta-diskurssin sisällyttäminen analyysiin on nähdäkseni metodologisesti perusteltua, sillä se tekee näkyväksi diskurssikentän epäsymmetrian ja vahvistaa tulkintaa vastadiskurssien hegemonisesta asemasta vihreiden sisäisessä keskustelussa.

Mitä vihreiden diskurssit mahdollistavat?

Yhteistä tarkastelluille diskursseille on se, että ne siirtävät ydinvoimakeskustelun painopistettä pois puhtaasti teknis-taloudellisesta tarkastelusta kohti moraalisia, ekologisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä. Ydinvoimaa ei kehystetä ensisijaisesti tuotantokapasiteetin, kustannustehokkuuden tai energiatarpeen näkökulmasta, vaan riskien, vastuun ja pitkäaikaisten seurausten kautta. Tämä painotus tekee mahdolliseksi tarkastella ydinvoimaa osana laajempaa yhteiskunnallista kehityssuuntaa, yksittäisen energiaratkaisun sijaan. Valittujen diskurssien kautta avautuva merkitysjärjestelmä mahdollistaa myös energiajärjestelmän rakenteellisen kritiikin. Ydinvoimaa koskeva keskustelu kytkeytyy tätä kautta kysymyksiin siitä, millaisia energiapoliittisia valintoja pidetään lähtökohtaisesti hyväksyttävinä ja millaiset kehityspolut nähdään realistisina.

Näin ymmärrettynä vihreiden ydinvoimadiskurssit eivät ainoastaan heijasta puolueen ideologisia lähtökohtia, vaan myös osallistuvat niiden ylläpitämiseen ja tuottamiseen muuttuvassa poliittisessa keskustelussa. Diskurssien merkitys ei siten rajoitu siihen, mitä niissä sanotaan, vaan siihen, millaiset tulkinnat ja poliittiset valinnat niiden puitteissa olivat mahdollisia, jos ne olisivat hegemonisessa asemassa.

Mitkä diskurssit jättivät systemaattisesti marginaaliin?

Vihreiden omaksumassa ajattelussa marginaaliin ovat jääneet ne näkökulmat, jotka korostavat ydinvoiman lyhyen ja keskipitkän aikavälin potentiaalisia hyötyjä sekä lähestyvät ydinvoimaa strategisena resurssina teknis-taloudellisen rationaalisuuden kautta. Ydinvoima on vihreiden ajattelussa liian hallitsematon energialähde, minkä lisäksi sen nähdään vievän tilaa uusiutuviin energialähteisiin perustuvan energiapaletin muodostumiselta. Vihreiden ajattelussa marginaaliin jäävät näkemykset ydinvoimasta tukemassa huoltovarmuutta ja energiajärjestelmän vakautta.

Huoltovarmuuden, energiajärjestelmän teknisen vakauden ja sähkön peruskuorman selonteot olivat keskeisiä varsinkin Suomen ydinvoimarakentamisen alkutaipaleella, mutta ne eivät koskaan poistuneet. Vihreiden keskustelussa nämä kuitenkin ohitetaan ohimenevästi, tai annetaan ymmärtää, etteivät ne pidä paikkaansa. Ydinvoima on joko liian kallista, riskialtista,

riippuvaista ulkomaisista elementeistä. Sitä pidetään myös useissa selonteoissa turhana, sillä uusiutuviin perustuvat ratkaisut pystyisivät korvaamaan sen. Vihreiden argumentaatiossa näkyy myös huomattavaa kehittämättömyyttä ja näkemysten takertumista vanhentuneisiin käsityksiin. Ydinvoimateknologia on kehittynyt valtavasti ja vaikka laitosturvallisuutta on mahdoton taata aukottomasti, on ydinvoiman valvonta tarkempaa kuin juuri millään teollisuudenalalla[346].

Ydinvoimaa tukevassa diskurssissa korostuneet tarpeet kasvavalle sähköntarpeelle teollisuuden ja kansantaloudellisen kilpailukyvyn näkökulmasta kehystetään vihreiden ajattelussa normatiivisesti ongelmallisiksi rajattoman kasvun logiikalla toimiviksi lähtökohdiksi. Vihreiden diskursseissa talouden kehittyminen ei ole neutraali reunaehto, vaan moraalisesti arvioitava ilmiö. Vaikka talous- ja tehokkuusselontekoja ei vihreissä olekaan hylätty, niiden legitimiteetti on heikommalla pohjalla kuin monissa muissa poliittisissa puolueissa.

7.2 Diskurssien välinen dynamiikka: periaate ja pragmaattisuus

Vihreiden ydinvoimakantoja ei voida käsitellä yksittäisten selontekojen tasolla, vaan diskurssien muodostamana kokonaisuutena, jossa periaatteelliset ja pragmaattiset elementit ovat herkässä vastakkainasettelun tilassa. Esitellyt diskurssit rakensivat vahvan normatiivisen kehyksen, jonka sisällä ydinvoiman hyväksyttävyys rajattiin moraalisesti. Samalla puolueen toiminta hallituspolitiikassa osoitti, ettei kyse ollut kaavamaisesta dogmatismista, vaan poliittisen vaikutusvallan ja periaatteellisen johdonmukaisuuden välisestä tasapainoilusta. Tämä dynamiikka voidaan jäsentää periaatteen ja pragmaattisuuden ulottuvuuksien kautta.

7.2.1 Periaate

Ydinvoimavastaisuuden taustalla oli vihreän liikkeen ydintotuudeksi muotoutunut käsitys ympäristötuhojen ja luonnonvarojen ehtymisen vakavuudesta. Ympäristökysymys näyttäytyi perustavanlaatuisena totuutena, josta muut poliittiset kannat johdettiin. Tässä kehyksessä ydinvoima merkityksellistyi osaksi teollista modernisaatiota, joka oli vihreiden ajattelussa keskeinen ympäristökriisin lähde. Ydinvoima näyttäytyi teknologiana, jonka riskit eivät olleet vain tilastollisia todennäköisyyksiä, vaan modernin yhteiskunnan itse tuottamia, laajamittaisia

[346] Soininvaara myöntää tämän muistelmateoksessaan Vihreä politiikka (2012) tarkastellessaan jälkijättöisesti vihreiden ydinvoimakantoja. Hänen mukaansa ydinvoiman turvallisuusselonteko oli vihreän liikkeen alkuaikoina pätevä, mutta matemaattisen tarkastelun kautta 2010-luvulle tultaessa ”vakavien onnettomuuksien riskit ovat pudonneet noin sadasosaan” (Soininvaara 2012, 92).

ja vaikeasti hallittavia uhkia. Turvallisuusdiskurssissa pienikin onnettomuuden todennäköisyys yhdistyi poikkeuksellisen vakaviin seurauksiin. Ympäristöhaitat -diskurssissa ajallinen ulottuvuus laajensi riskin koskemaan tulevia sukupolvia. Näin ydinvoiman ongelma ei ollut ainoastaan tekninen, vaan moraalinen.

Ydinvoimasta luopuminen oli vihreiden katsantokannasta rationaalisesti perusteltu, kuten esiteltyjen diskurssien selonteot näyttävät, ja tätä kautta siitä muodostui myös hyväksyttävä ja eettisesti perusteltu tavoite koko liikkeelle. Periaatteellisuuden identiteettinen ulottuvuus tulee esiin vihreiden sisäisessä itseymmärryksessä. Ydinvoiman vastustamisesta tuli vihreiden symboli vastauksena vastapuolen positiiviselle suhtautumiselle. Tämä havainto on analyyttisesti keskeinen. Ydinvoimavastaisuus ei ollut pelkkä energiapoliittinen kannanotto, vaan osa vihreän liikkeen identiteetin rakentumista suhteessa jatkuvaa kasvua korostavaan maailmankuvaan. Kun kysymys kytkeytyy symboliseen rajapyykkiin ydinvoiman muodossa, sen muuttaminen merkitsee samalla identiteetin uudelleenmäärittelyä. Vahva asennoituminen aiheeseen tuntui kumpuavan syvältä. Esimerkiksi Haavisto oli kuvaillut todistamaansa teollisuuden ja ay-liikkeen edustajien syleilyä ydinvoimavoiton jälkeen vastenmieliseksi[347].

Näin tarkasteltuna ydinvoimavastaisuus ei rakentunut ensisijaisesti kustannuslaskelmien tai tuotantokapasiteetin optimoinnin varaan, vaan käsitykselle siitä, millainen teknologinen kehityssuunta on hyväksyttävä.

7.2.2 Pragmaattisuus

Periaatteellinen kehys ei kuitenkaan täysin sulkenut pois pragmaattista harkintaa. Hallituksessa pysyminen vuonna 2010 ja sitä ympäröivä keskustelu osoitti, että ydinvoima ei ollut ehdoton kynnyskysymys kaikissa tilanteissa, mutta tappiolliseen tilanteeseen päätyminen oli vihreille kova isku ja siitä yritettiin löytää toiveikkaita kulmia[348]. Päätös jäädä hallitukseen kahden uuden ydinvoimaluvan myöntämisestä huolimatta paljasti jännitteen periaatteellisen vastustuksen ja poliittisen vaikutusvallan säilyttämisen välillä.

Äänestäjäkunnan huomioiminen osana parlamentaarista realismia pakotti huomioimaan pragmaattisen ulottuvuuden ydinvoimakysymyksessä. Vihreiden sisäisten tiedustelujen mukaan merkittävä osa heidän äänestäjistään suhtautui aiheeseen maltillisesti, oli se sitten puolesta tai

[347] Vihreän liiton valtuuskunnan ja eduskuntaryhmän yhteiskokous 20.9.2002.

[348] Samoin tehtiin toki myös 2002 ja 2014. Mm. vuoden 2002 vuosikokouksessa todettiin, että “kävi vähän kuin talvisodassa, että tuli hopeamitali”. Toki suomalaisittain ymmärrettävä kielikuva, mutta silti kuvastaa osaltaan ko. taistelun suuruutta ja merkitystä vihreille (Vuosikokous 2002 25.–26. toukokuuta, Jyväskylä).

vastaani[349]. Aihe ei ollut äänestäjille ensisijainen kynnyskysymys. Aktiivien ja keskeisten toimijoiden moraalinen intensiteetti oli kuitenkin korkeampi. Tämä loi jännitteen puolueen identiteetin ja sen laajemman kannattajakunnan välillä. Täysin pragmaattinen suhtautuminen olisi korostanut poliittisen vallan säilyttämistä ja muiden tavoitteiden saavuttamista joustamalla ydinvoimakysymyksessä.

Energiajärjestelmän monitahoiset realiteetit loivat osaltaan pragmaattista painetta päätöksentekoon. Fossiilisten polttoaineiden vahva asema, teollisuuden ja kulutuksen energiantarve sekä ilmastotavoitteiden kauemmas karkaava saavuttaminen loivat tilanteen, jossa keinovalikoiman rajaaminen sisälsi myös strategisia riskejä. Silti analyysin perusteella moraalinen kynnys ydinvoiman hyväksymiselle pysyi korkeana, ainakin 2010-luvulle asti. Pragmaattiset argumentit saattoivat lieventää jyrkempää retoriikkaa ja mahdollistaa poliittisia kompromisseja, mutta ne eivät kokonaan purkaneet periaatteellista rajaa.

Kokonaisuutena vihreiden ydinvoimakantoja ei voida kuvata täysin dogmaattisiksi tai näkemyksiään maailmankuvallisesti muusta yhteiskunnasta irrotetuksi. Tietyt lainalaisuudet tunnustettiin, kuten yksilöiden vapaus, yhteiskuntien jatkuvuus ja olemassa olevat markkinamekanismit. Puolue oli valmis hallitusyhteistyöhön ja kompromisseihin, mutta ydinvoimaan liittyvä moraalinen kehys rajoitti hyväksyttävien ratkaisujen aluetta, jossa pragmaattinen politiikka saattoi toimia. Tämän takia päätös jäädä hallitukseen 2010 oli poikkeavuudessaan merkityksellinen.

Aineistoissa esiin noussut huomio vihreiden suhtautumisessa maakaasuun kattaa tämän dynamiikan molemmat puolet. Vaikka maakaasu on fossiilinen energialähde, ei sitä rinnastettu suhtautumisessa muihin fossiilisiin. Itse asiassa vihreät systemaattisesti suosittelivat sen käyttöä ydinvoiman sijaan, varsinkin ns. välivaiheessa kivihiilen ja öljyn korvaajana[350]. Vihreiden ajattelun periaatteellinen luonne näkyi siinä, että maakaasu hyväksyttiin ydinvoimaa parempana vaihtoehtona, vaikka se oli ilmastonmuutoksen kannalta haitallisempi energialähde. Samalla suhtautumisessa ilmeni pragmaattinen ulottuvuus, sillä vihreät tunnistivat tarpeen uusiutuvien rinnalla toimivalle vakaalle siirtymäkauden energialähteelle. Ydinvoima ei kuitenkaan kelvannut tähän rooliin, mitä perusteltiin sen riskeillä ja vanhentuneeksi koetulla teknologialla[351]. On huomattavaa, että samoja argumentteja, sekä yhteyksiä Venäjään voitaisiin soveltaa yhtä hyvin maakaasuun, mutta tätä ei ollut nähtävissä käsittelemässäni aineistossa.

[349] Tommola, Vihreä lanka 5/2002; Soininvaara 2012, 107.
[350] Hallituksen kokous 13.12.2002; Vihreän liiton periaateohjelma 2002; Valtuuskunnan kokous 22.-23.11.2014; Vihreä liitto ohjelma 1994; Vihreä lanka 10/2003; Remes ja Sohlstén 2007, 145, 219.
[351] Vihreän liiton valtuuskunnan kokous 2/2002; Niemeläinen, Vihreä lanka 22/2002.

Tämä on erinomainen esimerkki vihreiden kamppailussa ydinvoimakysymyksen eri ulottuvuuksien kanssa, läpileikaten monet tutkielmani teemat.

7.3 Vastuun epäsymmetrinen jakautuminen ja moraalinen rajanveto

Yksi tämän tutkimuksen keskeisimmistä havainnoista liittyy vastuun jakautumiseen ydinvoimaa koskevassa argumentaatiossa. Vihreiden diskursseissa ydinvoima jäsentyy erityisesti moraalisena kysymyksenä, joka koskee vastuun epäsuhtaista jakautumista vuosikymmenten ja sukupolvien välillä. Varsinkin turvallisuus- ja ympäristöhaitat -diskursseissa toistui rakenne, jossa päätöksenteon hyödyt ja haitat sijoittuvat eri aikahorisonteille. Nykyinen sukupolvi tekee päätöksen ja hyötyy energiantuotannosta, mutta merkittävä osa riskeistä ja velvoitteista siirtyy tuleville sukupolville. Tämä epäsuhta selittyy pitkälti ydinvoiman ominaisuuksien perusteella ja radioaktiivisen säteilyn pitkällä vaikutusajalla. Tätä rakennetta voidaan kuvata vastuun epäsymmetriana. Ydinvoimalan rakentamispäätös tehdään rajatussa poliittisessa ajassa, mutta sen seuraukset ulottuvat laitoksen käyttöiän yli loppusijoituksen viimeisiin vaiheisiin asti, jolloin aikaskaala on satoja tuhansia vuosia. Erityisesti korkea-aktiivisen ydinjätteen käsittelyä koskevassa puheessa ajallinen mittakaava laajenee hallittavan inhimillisen poliittisen päätöksenteon ulkopuolelle. Näin syntyy moraalinen kysymys siitä, kuinka oikeutettua on tehdä ratkaisuja, joiden riskit ylittävät päätöksentekijöiden oman elinkaaren.

Tässä kohden vihreiden ajattelu kytkeytyy luvussa 6 esiteltyihin teoreettisiin kysymyksiin oikeudenmukaisuudesta. Rawlsin oikeudenmukaisuusteorian näkökulmasta yhteiskunnallisten instituutioiden tulisi olla hyväksyttäviä myös tietämättömyyden verhon takaa tarkasteltuna. Ydinvoimakontekstissa tämä tarkoittaa pohdintaa siitä, hyväksyisimmekö energiapoliittisen ratkaisun, joka tuottaa pitkäkestoisia ja osin ennakoimattomia riskejä tulevaisuudelle, jos emme tietäisi mihin sukupolveen kuulumme ydinvoiman käyttöönoton jatkumossa? Vihreiden diskursseissa vastaus on selvästi kielteinen.

Moraalinen rajanveto on myös suoraan yhteydessä riskiyhteiskunnan teoriaan. Vihreiden diskursseissa nousivat toistuvasti esiin teemat negatiivisten vaikutusten ennakoimattomuudesta ja teknologian kyvyttömyydestä rajata niitä sosiaalisesti, ajallisesti tai paikallisesti. Ydinvoima näyttäytyy turvallisuusdiskurssissa eksistentiaalisena riskinä juuri siksi, että pienikin toteutumisen todennäköisyys tarkoittaisi poikkeuksellisen vakavia ja laajamittaisia seurauksia. Ympäristöhaitat -diskurssissa sama logiikka ilmenee riskien peruuttamattomuuden kautta, sillä käytännön tasolla ydinjäte ylittää yhteiskuntien aikakäsityksen, tehden siitä pysyvän osan jaettua todellisuutta. Ns. taloudellisen korvaamisen keinot ovat riittämättömiä vastaamaan näissä diskursseissa esiintyneisiin huoliin.

Vihreiden diskurssien ajama lähestymistapa olisi varovaisuusperiaatteen noudattaminen. Se ei näyttäydy pelkkänä teknisenä riskinhallintaperiaatteena, vaan normatiivisena ohjenuorana tilanteessa, jossa riskien jakautuminen on epätasaista ja osin peruuttamatonta. Ajallisen ulottuvuuden näkökulman lisäksi varovaisuusperiaate vastaa myös institutionaaliseen epäsymmetriaan. Päätöksentekijät eivät itse kanna täysimääräisesti niitä riskejä, joita heidän päätöksensä mahdollisesti tuottavat, sillä ydinvoiman taloudelliset ja turvallisuuteen liittyvät vastuut jakautuvat valtion, energiayhtiöiden ja tulevien veronmaksajien kesken.

Yksi analyysin huomattavimmista havainnoista on epäsuhta edellä esitellyn ydinvoimaan suhtautumisen ja ilmastonmuutoksen kanssa. Vihreän ideologian ydintotuuksiin kuuluva näkemys ilmastonmuutoksen ja luontokadon vääjäämättömästä vaarasta pitäisi luoda jännitettä ydinvoimakysymykseen, sillä se asettaa vihreille tärkeät vakaumukset toisiaan vastakkain. Jos ydinvoiman poissulkeminen vaikeuttaa tai hidastaa fossiilisten polttoaineiden korvaamista, syntyy uusi vastuun epäsymmetria, jossa nykyinen sukupolvi pidättäytyy yhdestä riskistä, mutta altistaa tulevat sukupolvet toisenlaisen riskin, eli kiihtyvän ilmastonmuutoksen seurauksille. Tällöin kysymys ei ole riskin ja riskittömyyden välisestä valinnasta, vaan erilaisten epätäydellisten vaihtoehtojen punnitsemisesta. Vihreiden sisäisessä keskustelussa olettaisi näkyvän moninaisia pohdintoja siitä, kuinka eettistä ydinvoiman vastustaminen on, jos niin heikennetään ilmastonmuutoksen torjumisen mahdollisuuksia ja ovatko valitut keinot olleet oikeita ja perusteltuja. Tämä ei nähdäkseni kuitenkaan ollut keskeisesti esillä aineistossa, sillä se ohitettiin vetoamalla vihreiden oletuksiin uusiutuvien energialähteiden ja energiatehokkuuden optimoinnin riittämisestä. Tutkimukseni luonnollinen jatkumo olisi tiedustella vihreiltä, olivatko he todella luottavaisia laskelmiinsa uusiutuvien potentiaalista korvata fossiiliset energialähteet tarpeeksi kattavasti ja nopeasti, varsinkin ottaen huomioon realiteetit rikkaiden energiayhtiöiden vaikutusvallasta ja kulutusyhteiskuntien kasvavasta energiatarpeesta?

Tämä havainto ei kumoa vihreiden argumentaatiota, mutta se tarkentaa sen luonnetta. Vihreiden diskursseissa ydinvoimaan liittyvä vastuun epäsymmetria rakentuu keskeiseksi ongelmaksi, kun taas ilmastoriskin mahdollinen epäsymmetria ei tarkastelujaksolla nouse samalla tavalla ydinvoiman puolesta argumentoivaksi tekijäksi. Ydinvoiman poissulkeminen näyttäytyy ensisijaisesti moraalisena pidättäytymisenä, ei riskien keskinäisenä vertailuna. Näin diskurssi tuntuu rakentavan selkeän normatiivisen rajauksen, jonka mukaan tiettyjä ratkaisuja ei tule hyväksyä, vaikka ne voisivatkin ratkaista osan muista ongelmista.

7.4 Odotukset ja todellisuus ilmastopolitiikan ja energiajärjestelmän murroksessa

Vihreiden ydinvoimavastaisuutta ei tarkastelujaksolla perusteltu pelkästään turvallisuusriskien tai ydinjätteen ongelmallisuuden kautta, vaan keskeinen osa argumentaatiota oli luottamus vaihtoehtoiseen energiapolkuun. Yksi diskurssien oletuksista oli, että uusiutuvat energialähteet, energiatehokkuus ja kulutuksen hallinta muodostavat riittävän perustan fossiilisten polttoaineiden korvaamiselle ilman lisäydinvoimaa. Tämä oletus esitettiin vahvana normatiivisena ja poliittisena sitoumuksena, mutta sen kriittinen arviointi jäi vähäiseksi.

Uusiutuvien potentiaali esitettiin usein teknologisen kehityksen myötä vahvistuvana ja oletusarvoisesti kasvavana, jolloin kysymys ei näyttäytynyt vaihtoehtojen vertailuna vaan kehityssuuntaan sitoutumisena. Ydinvoima nähtiin investointina, joka sitoo pääomaa ja hidastaa muutosta, kun taas uusiutuvat kytkettiin tavoitellun tulevaisuuden olemukselliseen kehitykseen. Näin muodostui dikotominen kehys, jossa ydinvoima ja uusiutuvat esitettiin toisensa poissulkevina. Tässä kehyksessä ilmastopolitiikan kiristyminen 2000-luvulla tuotti kuitenkin uudenlaisen haasteen. Mikäli ilmastonmuutoksen torjuminen määritellään vihreän ideologian keskeiseksi ydintotuudeksi, tulisi energiapoliittisten ratkaisujen ensisijaisesti maksimoida päästövähennykset käytettävissä olevilla keinoilla. Tällöin nousee esiin kysymys siitä, onko teknologisen keinovalikoiman rajaaminen etukäteen yhteensopivaa ilmastotavoitteiden kanssa.

Aineistossa ydinvoiman ja ilmastopolitiikan välistä suhdetta käsiteltiin pääosin torjumalla väite, jonka mukaan ydinvoima olisi välttämätön päästöjen vähentämiseksi. Vihreiden argumentaatiossa korostettiin, että energiatehokkuus, kysynnän hallinta ja uusiutuvien laajamittainen käyttöönotto voivat saavuttaa samat tavoitteet ilman ydinvoimaan liittyviä riskejä. Sen sijaan keskustelua siitä, missä määrin tämä arvio perustui realistiseen aikatauluun tai globaalin energiajärjestelmän vallitseviin rakenteisiin, ei tarkastelujaksolla juuri käyty. Oletus uusiutuvien riittävyydestä toimi pikemminkin poliittisena lähtökohtana kuin avoimena hypoteesina. Tämä havainto ei merkitse, että vihreiden arvio olisi ollut perusteeton. Uusiutuvien kustannuskehitys ja tehokkuus ovat sittemmin osoittaneet huomattavaa edistystä. Kuitenkin tarkastelujakson alussa energiajärjestelmän murros oli vasta alkuvaiheessa, ja fossiilisten polttoaineiden globaali asema oli vahva. Tässä tilanteessa ydinvoiman kategorinen poissulkeminen merkitsi strategista riskinottoa sen suhteen, että jäljelle jäävien keinojen oli onnistuttava lähes täydellisesti. Mikäli uusiutuvien käyttöönotto ja energiatehokkuuden kehittyminen eivät etenisi odotetusti, seurauksena voisi olla fossiilisten käytön jatkuminen pidempään kuin ilmastotavoitteet sallivat.

Tämä strateginen riski ei kuitenkaan muodostunut keskeiseksi huolenaiheeksi. Sen sijaan moraalinen rajanveto kohdistui ydinvoimaan. Ydinvoiman hyväksyttävyys arvioitiin ensisijaisesti sen omien riskien perusteella, ei suhteessa vaihtoehtoisten ratkaisujen epävarmuuksiin. Näin energiapolitiikan kentällä yksi vaihtoehto suljettiin pois jo ennen riskien vertailua. Ilmastoriskin mahdollinen syventyminen ei rakentunut argumentaation sisällä vastaavaksi moraaliseksi rajakysymykseksi kuin ydinvoimaan liitetty eksistentiaalinen tai ylisukupolvinen riski. Tämä paljastaa vihreiden diskurssien sisäisen priorisoinnin suunnan. Ydinvoimaan liitetty riski ymmärrettiin laadullisesti erityiseksi, kun taas ilmastonmuutoksen torjunta jäsentyi enemmän teknisenä ja poliittisena haasteena, johon oli useita vaihtoehtoisia ratkaisuja. Vaikka ilmastonmuutos nähtiin vakavana ja vääjäämättömänä uhkana, se ei tarkastelujaksolla onnistunut purkamaan ydinvoimaan kohdistuvaa normatiivista kieltoa. Tästä näkökulmasta ydinvoimavastaisuus toimi vihreille identiteettirajana, jonka ylittäminen olisi merkinnyt syvempää ideologista uudelleenarviointia. Päätelmäni on, että vihreiden ydinvoimavastaisuus tarkastelujaksolla rakentui vankkumattomalle moraaliselle perustalle, mutta sen rinnalla kulkenut oletus uusiutuvien riittävyydestä jäi suurelta osin poliittisen sitoumuksen tasolle.

7.5 Johtopäätökset ja pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella, millaisin diskursiivisin keinoin yksilöiden ja ryhmän ydinvoimakantoja perusteltiin ja millaisen poliittisen ja moraalisen merkityskehyksen nämä diskurssit muodostivat. Kielenkäytöllään vihreät pyrkivät arvottamaan ja uudelleen määrittämään ydinvoimaan kohdistettuja mielipiteitä. Analyysin perusteella vihreiden ydinvoimakysymystä ei voida ymmärtää pelkästään energiapoliittisena kannanottona. Kyse oli laajemmasta maailmankuvallisesta ja moraalisesta asetelmasta, jossa ydinvoima merkityksellistyi suhteessa vihreän liikkeen identiteettiin, käsityksiin hyväksyttävistä riskeistä sekä näkemyksiin yhteiskunnan halutusta kehityssuunnasta.

Tutkielmani analyysi johti muutamiin keskeisiin johtopäätöksiin. Ratkaisevin oli, kuinka ydinvoimavastaisuus toimi vihreälle liikkeelle identiteettisenä ydinkysymyksenä. Ydinvoima merkityksellistyi diskursseissa teknologiana, joka symboloi teollisen modernisaation ja jatkuvan talouskasvun logiikkaa. Tämä logiikka oli vihreän liikkeen syntyhistorian selkeä vastinpari. Ydinvoiman vastustaminen ei siten ollut pelkästään energiapolitiikkaa koskeva valinta, vaan osa laajempaa identiteettipoliittista rajankäyntiä. Ydinvoimavastaisuuden kyseenalaistaminen olisi merkinnyt vihreiden sisäisen itseymmärryksen haastamista.

Toinen johtopäätös liittyy moraaliseen rajapyykkiin, minkä analysoidut diskurssit yhdessä asettivat vihreille, määrittäen poliittisesti hyväksyttävien ratkaisujen alueen. Tietyt teknologiset

ratkaisut eivät ole ainoastaan riskialttiita vaan moraalisesti niin ongelmallisia, ettei niitä voida pitää mukana keinovalikoimassa. Vihreät näyttivät kunnioittavan tätä rajapyykkiä, ja puolueen sisäinen dynamiikka saattoi vahvistaa tiettyjen tulkintojen hegemonista asemaa puolueen sisällä. Vihreiden poliittista toimintaa ohjasi yhteinen moraalikäsitys.

Vihreille ydinvoimakysymys oli osaltaan taiteilua toisen äärimmäisen oleellisen kysymyksen kanssa, sillä ilmasto- ja energiapolitiikka ovat aina olleet erottumattomasti sidoksissa toisiinsa. Päästövähennyksiin pyrkiminen luomalla kestävä energiapaletti korostui vihreiden pitkän aikavälin suunnitelmissa, mutta ydinvoiman tarjoamat mahdollisuudet tämän tavoitteen saavuttamisessa piti aiempien johtopäätösten esittelemien syiden takia. Vihreä ratkaisivat, tai tulkintakehyksestä riippuen sivuuttivat, tämän ongelman vakuuttamalla muiden energiaratkaisujen potentiaalin riittävän perimmäisen ilmastonmuutoshaasteen ratkaisemiseksi. Ilmastopoliittinen paine alkoi kuitenkin haastaa ydinvoimakantoja globaalin tilanteen kehittyessä jatkuvasti hälyttävämpään suuntaan.

Tutkimus osoittaa, että vihreiden ydinvoimakannat rakentuvat monikerroksisesta diskursiivisesta kokonaisuudesta, jossa periaatteelliset arvot, poliittinen pragmatismi ja muuttuva energiapoliittinen konteksti kietoutuvat toisiinsa. Ydinvoimavastaisuus ei ollut tarkastelujaksolla pelkästään neutraali politiikkalinjaus, vaan osa vihreän liikkeen identiteettiä ja moraalista itseymmärrystä.

Diskurssin muutos ja myönnytys hegemonian häviämisestä

Kuten vihreät ovat itsekin myöntäneet, heidän maailmankuvastaan ei ole tullut valtavirtaa eikä heidän ydinvoimadiskursseistaan keskustelua hallitsevia, edes vallanpitäjinä hallituksessa ollessaan. Sama pätee myös globaalilla tasolla, vaikka eri suuntaan vievää kehitystä on tietyissä valtioissa, kuten Japanissa ja Saksassa. Tällä hetkellä maailmassa on 437 toiminnassa olevaa ydinreaktoria, mitkä ovat vastuussa n. 9 % globaalista sähköntuotannosta. 76 uutta reaktoria on rakentamisvaiheessa.[352] Suomessa Säteilyturvakeskus on myöntänyt käyttöluvan Olkiluodon voimalaitoksen Olkiluoto 1-, 2- ja 3-voimalaitosyksiköille vuoden 2038 loppuun asti.[353] Olkiluotoon on myös rakenteilla maailman ensimmäinen käytetyn korkea-aktiivisten ydinpolttoaineen loppusijoituslaitos, mikä on alan piirissä ainoa tunnistettu loppusijoitusratkaisu[354]. Vaikuttaa selkeältä, että vihreiden retoriikka ei ole onnistunut kääntämään ydinvoimakehityksen suuntaa pitkällä aikavälillä, mutta on mahdollista, että parlamentaarisella tasolla se on johtanut ydinvoimaturvallisuuden ja koko toimitusketjun

[352] World Nuclear Association verkkosivut. Tiedot päivätty 30.12.2025.
[353] Työ- ja elinkeinoministeriön tiedote, 2018 sekä työ- ja elinkeinoministeriön tiedote, 2021.
[354] Säteilyturvakeskuksen viralliset verkkosivut.

ympäristövaikutusten tarkempaan huomioimiseen, joskin tätä ei voi suoraan todistaa tutkielmani perusteella.

Vaikka vihreiden selonteot 2020-luvun puolella ovat tutkielmani tarkastelujakson ulkorajalla, tuon lyhyesti ilmi näkemykseni, miten vihreiden diskurssit ovat asteittaisessa muutoksessa kohti hyväksyvämpää asennoitumista. Tähän viittaavat esimerkiksi luvun 5 ydinvoiman puolesta -diskurssi, vihreiden kärkihahmojen ulostulot[355], nuorisojärjestön kannanotot ydinvoiman lisäämiseksi[356], sekä ydinvoimaa vastustavien vaatimusten puuttuminen uusimmasta periaateohjelmasta[357]. Aiempien näkemysten dominanssia haastettiin harvoin, ennen kuin liikkeen sisäiset valtasuhteet muuttuivat uusien toimijoiden mukaantulon ja vanhojen poisjättäytymisen myötä. Vaikka eroja painotuksissa löytyy yhä, kehityssuunta vaikuttaa osoittavan, että ydinvoimadiskurssit ovat muutoksille alttiita, eivät pysyviä.

[355] Esim. Puheenjohtaja Ohisalon kommentit hiilidioksidipäästöjen laskusta olevan energiaratkaisujen lähtökohtana (Kauppalehti 15.6.2019); Atte Harjanteen ydinvoiman puolesta puhuvat kommentit (Harjanteen blogi, 23.08.2022)
[356] Vihreiden nuorten liittokokouksen kannanotto energiapolitiikan uudistamiseksi, 2022.
[357] Vihreän liiton periaateohjelma 2020–2028. Ohjelman mukaan tulee hyödyntää kaikki kestävät ratkaisut, jotka vähentävät fossiilisten käyttöä.

LÄHDELUETTELO

PRIMÄÄRIANEISTO

Amandments to Common Manifesto 2014. Suomen vihreiden lisäykset European Green Party:n manifestoa varten. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2014.

Charter of the Global Greens. Second draft, November 2000. Versio, mikä tarkastettavana Suomen Vihreällä liitolla vuonna 2000. Charterin virallinen versio julkaistu Canberrassa 2001.

Kohti hiilineutraalia Suomea 2050. Hyväksytty valtuuskunnan kokouksessa 2.3.2014. https://www.vihreat.fi/ohjelmat/kohti-hiilineutraalia-suomea-2050/. Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreiden energia-visio 2035. Julkaistu 27.02.2023. Vihreä liitto. https://www.vihreat.fi/ajankohtaista/vihreiden-energiavisio-2035/. Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreiden kampanjastrategia 2009–2012. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2002.

Vihreiden poliittinen ohjelma 2023–2027. Hyväksytty puoluekokouksessa 22.5.2022. Vihreä liitto. (https://www.vihreat.fi/vihreiden-poliittinen-ohjelma-2023-2027/). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2015–2019. https://www.vihreat.fi/ohjelmat/vihreiden-poliittinen-tavoiteohjelma-2019-2023/. Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreiden ympäristöohjelma. Hyväksytty puoluevaltuuskunnan kokouksessa 3.4.2011. https://www.vihreat.fi/ohjelmat/vihreiden-ymparistoohjelma/. Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreä ilmastoreformi - 12 paikallista ratkaisua ilmastokriisiin - Vihreän ilmastonsuojelijan muistilista. Julkaistu 6.10.2008. https://www.vihreat.fi/ohjelmat/vihrea-ilmastoreformi-12-paikallista-ratkaisua-ilmastokriisiin/. Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreän liiton viralliset verkkosivut, puolueen historia. (https://www.vihreat.fi/historia-vanha/). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreä Liitto ohjelma, versio kesäkuu 1994. Vihreä liitto, Helsinki 1994.

Vihreä liitto, toimintakertomus 2000. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2000.

Vihreä liitto, toimintakertomus 2001. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2001.

Vihreä tehtävä 2010–2014 – vihreiden poliittinen ohjelma. Hyväksytty puoluekokouksessa 23.5.2010. (https://www.vihreat.fi/ohjelmat/vihrea-tehtava-2010-2014-poliittinen-ohjelma/). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreän liiton periaateohjelman luonnos, maaliskuu 2002. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2002.

Vihreän liiton toimintasuunnitelma vuodelle 2001. Hyväksytty vuosikokouksessa 21.5.2000. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2000.

Vihreän liiton ympäristöohjelma 2011. Hyväksytty puoluevaltuuskunnan kokouksessa 3.4.2011 (https://www.vihreat.fi/ohjelmat/vihreiden-ymparistoohjelma/#1). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreän liiton periaateohjelma 2020–2028 (https://www.vihreat.fi/ohjelmat/periaateohjelma-2020-2028). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

VIHREÄ LANKA

Björklund Lena, Energiakimarasta riittää kaikille. Vihreä Lanka 51/1988.

Björklund Lena, *Kerava investoi ydinvoimaan*. Vihreä Lanka 46/2002.

Brusin Terhi, *Ydinpelko pääsi irti Saksassa*. Vihreä Lanka 51/1988.

Claus Montonen, Ari Lampinen, Jouko Niemi, *Ydinvoiman purkamisen kuluista jo tietoa*. Vihreä lanka 12/2010.

Erikson Hanna, *Uraani liukenee*. Vihreä lanka 37/2010.

Eriksson Hanna, *Maksaako se vaivan? – Onko ydinvoimasähkö todella niin halpaa?* Vihreä lanka 9/2010.

Haavisto Pekka, Alustava tilinpäätös. Vihreä Lanka 8/1999.

Haavisto Pekka, *Sorsa ja Tsernobyl*. Kolumni. Vihreä lanka 19/2010.

Hallamaa Hannu, *Kohta sähköä piisaa – Suomi hukkuu energiaan, koska teollisuudella ei ole käyttöä uusien ydinvoimaloiden sähkölle.* Vihreä lanka 16/2010.

Hallamaa Hannu, *Risupaketin ruumiinavaus*. Vihreä lanka 18/2010.

Hassi Satu, *Me voimme valita*. Kolumni. Vihreä lanka 23/2010.

Helanen Tarja, *Siikarannassa ei puhuttu vaaleista*. Vihreä Lanka 12/1986.

Huomio hiilivoimaloista ja niille mahdollisesti maksettavista korvauksista – tietoista sumutusta Kioton sopimuksen varjolla? Vihreä Lanka 23/2002.

Härkönen Jehki, *Kohtalonkysymys.* Kolumni. Vihreä lanka 6/2010.

Jaakkola Henrik, *Kannattaako ydinvoimaa enää vastustaa, Henrik Jaakkola?* Vihreä lanka 34/2010

Juselius Johanna, *Ydinvoimahanke horjuttaa Balkanin energiatasapainoa*. Vihreä Lanka 36/2002.

Jussila Noora*, Panttivankisyndrooma*. Pääkirjoitus. Vihreä lanka 9/2010.

Karmala Jussi, *Uusiutuva energia ei riitä*. Vihreä lanka 12/2010.

Karmala Jussi, *Ympäristöliike hylkäsi tieteen?* Vihreä lanka 32/2010.

Koivisto Jouni, *Kansanäänestys ydinvoimasta*. Mielipide. Vihreä Lanka 23/2002.

Koivisto Jouni. *Kansanäänestys ydinvoimasta nyt?* Vihreä Lanka 2/1983 s. 4

Kunnas Jan, *Itäistä turvallisuutta. Miksi pääministeri saa hääräillä ydinvoimakysymyksessä, mutta ympäristöministeri ei?* Visiitti. Vihreä Lanka 10/2002.

Lammi Harri, Kyllönen Simo, T*ekoja, ei lupauksia. Ydinvoima ei kuulu kestävään ilmastopolitiikkaan*. Kommentti. Vihreä Lanka 9/2002.

Leukumaavaara Jenni, *Lisäydinvoima ajoi metsäteollisuuden puun ja kuoren väliin*. Vihreä lanka 15/2010.

Leukumaavaara Jenni, *Päätöksen paikka – historiallinen ydinvoimapäätös pani poliittisen koneiston sekaisin.* Vihreä lanka 17/2010.

Lonka Harriet, Ydinvoimakysymys vai hallituskysymys? Puolueen aktiiveja pitää kuunnella herkemmin kuin pääkirjoitustoimittajia. Kommentti. Vihreä Lanka 6/2002.

Lupa halkoa atomeja – ydinvoiman tie voi vielä katketa, joskin epätodennäköisesti. Eno vastaa-palsta. Vihreä lanka 22/2010.

Millä eväillä oppositioon, Anne Sinnemäki? Haastattelu. Vihreä lanka 16/2011.

Ministerit puhaltavat yhteen hiileen. Kolumni. Vihreä Lanka 35/1999.

Mitä vihreät saivat aikaan kolmena hallitusvuonnaan? Vihreä Lanka 10/2003.

Niemeläinen (pseudonyymi), *Miksi vihreät hävisivät ydinvoimakeskustelun?* Vihreä Lanka 22/2002.

Paloheimo, Pulliainen, Mäkinen et al. *Esiohjelman alustava luonnos*. Vihreä Lanka 1/1986, s. 4.

Pääkirjoitus. Vihreä Lanka 21/2002.

Pörsti Joonas, *Greenpeace arvostelee ydinvoiman kustannusarviota. Voimalaitosten tappiot ovat langenneet Britanniassa veronmaksajien harteille*. Vihreä Lanka 3/2002.

Pörsti Joonas, *Hallituksen lauselma nosti ydinvoimaratkaisun hintaa. Ydinvoiman ja maakaasun välinen kustannusero kapeni entisestään*. Vihreä Lanka 8/2002.

Pörsti Joonas, *Miljardien arvoista jätettä.* Kolumni. Vihreä Lanka 22/1999.

Pörsti Joonas, *Tutkijaryhmä varoittaa pienistä ydinsäteilyannoksista*. Vihreä Lanka 6/2003.

Pörsti Joonas, *Valtion verotyöryhmät sivuuttivat energiapolitiikan*. Vihreä Lanka 47/2002.

Pörti Joonas, *Belgia luottaa energiansäästöön ja maakaasuun. Viimeinen ydinreaktori suljetaan vuonna 2025.* Vihreä Lanka 17/2002.

Ranskalaisten usko ydinvoimaan hiipuu. Vihreä Lanka 9/1999.

Räikkä Jyrki, *Hetki lyö Eduskunnan ydinvoimaratkaisusta pitää tehdä nopeat ja selvät johtopäätökset.*

Räikkä Jyrki, *Sateenkaaren päässä*. Pääkirjoitus. Vihreä Lanka 22/2002.

Räikkä Jyrki, *Valinnan paikka. Sisäinen hajaannus on vihreän liikkeen pahin uhka*. Pääkirjoitus. Vihreä Lanka 5/2002.

Räikkä Jyrki. *Ydinvoimapäätös on visainen hallituskysymys, johon ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta*. Pääkirjoitus. Vihreä Lanka 3/2002.

Räsänen Saija, *Ydinvoimafarssi – uudet ydinvoimaluvat runnottiin eduskunnan valiokuntien läpi pikakelauksella*. Vihreä lanka 24/2010.

Simes Iida, *Nyt säteilee - ydinvoiman uhkakuvat käyvät toteen*. Vihreä Lanka 40/1999.

Sinnemäki Anni, *Ydinvoima ei luo uusia työpaikkoja*. Kolumni. Vihreä lanka 12/2010.

Soininvaara Osmo, *Jyrkkä ydinvoiman vastaisuus ei ehkä vie vihreiltä paljon ääniä, mutta se vie insinöörivihreitä, joiden osaamista ja näkemystä kipeästi tarvitsisimme*. Vihreä lanka 10/2012.

Suomi jälkeen ydinvoimaäänestyksen. Mielipide. Vihreä Lanka 20/2002.

Tommola Anna, *"Ydinvoimalaa ei tarvita". Epäjohdonmukaisina pidetyt energialaskelmat saivat kyytiä Vihreän liiton valtuuskunnan kokouksessa*. Vihreä Lanka 6/2002.

Tommola Anna, *Lopullinen ratkaisu?* Vihreä Lanka 6/2002.

Tommola Anna, *Surutyön jälkeen*. Vihreä Lanka 22/2002.

Tommola Anna, *Ydinvahinkojen korvausvastuu laajenee*. Vihreä Lanka 9/2003.

Tommola Anna, *Ydinvoimaa risurahalla? Epäröiviä edustajia epäillään kosiskeltavan bioenergian tukipaketilla*. Vihreä Lanka 18/2002.

Tommola Anna, *Ydinvoimapeli alkaa. Ensi kuussa ratkeaa, mitä viidennen ydinvoimalan rakennuslupa merkitsisi vihreiden kannalta*. Vihreä Lanka 1/2002.

Tommola Anna, *Ydinvoimaratkaisu hiuskarvan varassa. Vastustajat ihmettelivät risupaketin ehtoja*. Vihreä Lanka 21/2002.

Tommola Anna, *Ydinvoimateollisuus ei ole varautunut terrorismiin. Brittiasiantuntija varoittaa rakentamasta uusia voimaloita*. Vihreä Lanka 20/2002.

Tommola Anna*, Äänestäjät jättäisivät vihreät hallitukseen. Valtaosa vihreiden kannattajakunnasta on sitä mieltä, ettei Vihreän liiton pitäisi lähteä hallituksesta ydinvoiman takia. Rankimmin kysymys repii puolueen aktiivijäseniä*. Vihreä Lanka 5/2002.

Tutkija ei löydä vihreintä energiaa – kuluttajien ja poliitikkojen asia on päättää, mitkä arvot painavat eniten. Vihreä Lanka 17/1999.

Tynkkynen Oras, *Vaihtoehtoja on aina*. Kolumni. Vihreä lanka 20/2010.

Tyynelä Jari, *Duuma päättää syksyllä Venäjän ydinvoimaloista. Suomen ""kyllä"" avaisi tien uusien voimaloiden rakentamiselle myös Venäjällä, varoittaa Greenpeacen kampanjapäällikkö.* Vihreä Lanka 18/2002.

Uovila Marko, Väheksytty vaara – ydinaseet uhkaavat yhä ihmiskuntaa suomalaistenkin suosiollisella tuella. Vihreä Lanka 9/1999

Uraani halkeaa lopullisesti – Eno tietää. Vihreä Lanka 5/1999.

Velkaa ei jätetä lapsille. Kolumni. Vihreä Lanka 8/1999

Väisänen Sanni*, Uraani ei ole pelkkä ilmoitusasia*. Kolumni. Vihreä lanka 8/2010.

Ydinkysymyksiä Euroopan äärellä. Vihreä Lanka 50/1999.

Ydinvoimasta täysi korvaus. Vihreä Lanka 41/1999.

Ympäristöjärjestöt panivat tuulemaan. Kolumni. Vihreä Lanka 24/1999.

VIHREÄN LIITON ARKISTOLÄHTEET - KOKOUKSIEN PÖYTÄKIRJAT, LIITTEET JA TIEDOTTEET

"EU:n näytettävä tietä ydinaseriisunnassa". Tiedote 25.5.2010. Vihreiden puoluehallitus hyväksyi kannanoton kokouksessaan 21.5.2010. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2010.

”Vihreiden puoluehallitus haluaa kieltää uraanikaivokset”. Hallituksen tiedote 31.10.2010. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2010.

Hallituksen kokous 11.1.2002. Pöytäkirja 1/02.

Hallituksen kokous 12.10.2001. Pöytäkirja 18/01

Hallituksen kokous 12/2010. Liite: Vihreän langan artikkeli "millä ehdoilla poravarihallitukseen?"

Hallituksen kokous 13.1.2001. Pöytäkirja 01/01.

Hallituksen kokous 13.12.2002. Pöytäkirja 18/02.

Hallituksen kokous 17.08.2002. Pöytäkirja 11/02.

Hallituksen kokous 19.9.2014. Pöytäkirja 13/2014.

Hallituksen kokous 2.8.2002. Pöytäkirja 10/02. Myös PK-liite 1., kohta 11; vaalirahastoinnin muutos".

Hallituksen kokous 22.2.2001. Pöytäkirja 4/01.

Hallituksen kokous 24.5.2002. Pöytäkirja 6/02.

Hallituksen kokous 29.8.2014. Pöytäkirja 12/2014.

Hallituksen kokous 4.6.2001. Pöytäkirja 11/01.

Hallituksen kokous 5/2010. Liite: Vihreä tehtävä 2010–2014 eli poliittisen ohjelman luonnos. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2010.

Hallituksen kokous 6.4.2001. Pöytäkirja 7/01.

Hallituksen kokous. Pöytäkirja 8/01.

Vihreiden vuosikokous 25. – 26.8.2002. Jyväskylä.

Vihreän liiton valtuuskunnan ja eduskuntaryhmän yhteiskokous 20.9.2002.

Vihreän liiton valtuuskunnan kokous 13. – 14.2.2002. Kuopio.

Vihreän liiton valtuuskunnan kokous 2.2.2002. Helsinki.

Ydinvoiman tilannekatsaus 2010. Anni Sinnemäki vihreiden hallitukselle. 27.3.2010. Vihreän liiton arkisto. Vihreä liitto, Helsinki 2010.

KIRJALLISUUS

Aalto Sari, *Vaihtoehtopuolue: vihreän liikkeen tie puolueeksi*. Into Kustannus, Helsinki 2018.

Ahosniemi Arno, *Jotta Suomessa voitaisiin huoletta kulkea. Ydinaseiden ja ydinpolttoainekysymyksen seuranta Suomessa kylmän sodan aikana*. Dark Oy, Vantaa 2004.

Ahtiainen Pekka & Tervonen Jukka, *Traditio vai muutos? Historian ja sosiologian vaikea veljeys*, teoksessa Historia, sosiologia ja Suomi (toim. Ahtiainen, Räty, Strömberg & Tervonen). Hanki ja jää, Helsinki 1994.

Alasuutari Pertti, *Laadullinen Tutkimus*. 3. uud. p. Vastapaino, Tampere 1999.

Anu Kantola, Inka Moring & Esa Väliverronen, *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsingin Yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Lahti 1998.

Artima Iina, *Vihreän liiton perustaminen ja vihreän politiikan muuttuminen sen myötä*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsinki 2000.

Beck Ulrich, *Riskiyhteiskunnan vastamyrkyt: Organisoitu vastuuttomuus*. (Gegengifte: Die organisierte Unverantwortlichkeit, 1988) Suomentanut Heikki Lempa. Vastapaino, Tampere 1990.

Berg Annukka, *Ydinvoiman uudet vaatteet: Kansanedustajan näkökulma vuosien 2000–2002 ydinvoimakeskusteluun*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Tampere 2004.

Borg Olavi, *Vihreät - vihreä liike politiikassa*. Teoksessa *Ympäristökysymys: ympäristöuhkien haaste yhteiskunnalle*. Gaudeamus, Helsinki 1991.

Brummer Jaakko, *Atomivoimaa Suomeen – minkä tähden? Diskurssianalyysi vuosien 1963-1979 ydinvoiman tarvetta sekä ydinvoimaloiden hankkimista koskevista mietinnöistä ja lausunnoista*. Kandidaatintutkimus, Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Turku 2017.

Chilton Paul & Wodak Ruth, *New Agenda in (Critical) Discourse Analysis: Theory, methodology and interdisciplinarity,* John Benjamins Publishing, Amsterdam 2005.

Delvit Pascal & De Waelen Jean Michel, *Les Partis verts en Europe*. Éditions Complexe, Brysseli 1999.

Ekola Jari & Suoranta Juha, *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* Vastapaino, Tampere 2008.

Eskola Jari & Suoranta Juha, *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere 1998.

Fairclough Norman, *Analysing Discourse – textual analysis for social research*. Routledge, New York ja Lontoo 2003.

Fairclough Norman, *Miten media puhuu*. Suom. Blom Virpi ja Hazard Kaarina. Vastapaino, Tampere 1995.

Fairclough Norman, *Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: the universities*. Vuosikerta 4, numero 2. Lancasterin yliopisto, Lancaster 1993.

Flam Helena & Honda Hiroshi, *Anti-nuclear movements in the US, Europe, and Asia*, The Routledge Handbook of Environmental Movements (1st ed., pp. 155–169). Routledge, London 2022.

Haataja Lauri ym., *Lähihistoria: teoriaan, metodologiaan ja lähteisiin liittyviä ongelmia*. Turun yliopisto, Turku 1995.

Havu Kaarlo & Tolonen Mikko, *Kielellinen kontekstualismi ja aatehistoria* teoksessa *Sanat siltana menneeseen — Kielelliset lähestymistavat historiantutkimuksessa*. Gaudeamus, Helsinki 2022.

Hawkes, Nigel et al., *The Worst Accident in the World, Chernobyl: the End of the Nuclear Dream*. Pan Books, Lontoo 1986.

Hepburn Alexa & Potter Jonathan, *Discourse analytic practice*, teoksessa Qualitative research practice. Toim. C. Seale, D. Silverman, J. Gubrium & G. Gobo. Sage, Lontoo 2004.

Hietala Marjatta, *Minne menet historiantutkimus*. Historiallinen Aikakauskirja 101, 105. 2003.

Hokkanen Pekka, Kojo Matti, Litmanen Tapio ja Raittila Pentti. *Ydinjäteihme suomalaisittain.* Tampereen yliopistopaino, Tampere 2002.

Hylkilä Ilari, *Suomen viidennen ydinvoimalan lobbaus kansanedustajan näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos, Jyväskylä 2003.

Hyrkkänen Markku, *Aatehistorian mieli*. Vastapaino, Tampere 2002.

Hyrkkänen Markku, *Historiallinen mielikuvitus*, teoksessa Arvot, analyysi, tulkinta. Toim. Hietala Marjatta, Oikarinen Jarmo & Virtala Hannele. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1997.

Ihalainen Pasi ja Valtonen Heli, *Sanat siltana menneeseen — Kielelliset lähestymistavat historiantutkimuksessa*. Gaudeamus, Helsinki 2022.

Jasper James M., *The Art of Moral Protest. Culture, Biography and Creativity in Social Movements*. University of Chicago Press, Chicago 1997.

Jokinen Arja, Juhila Kirsi ja Suoninen Eero, *Diskurssianalyysi liikkeessä.* Vastapaino, Tampere 1999.

Jokinen Arja, Juhila Kirsi ja Suoninen Eero, *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino, Tampere 1993.

Jokinen Heli, *Ydinvoima-argumentaatio Aamulehdessä ja Vihreässä Langassa ennen ja jälkeen viidennen ydinvoimalapäätöksen*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Turku 2001.

Jussila Osmo Jussila, *Mikä historiantutkimustamme oikein vaivaa?* Historiallinen Aikakauslehti 101. 2003.

Järvikoski Timo & Kylämäki Juha, *Koijärviliikkeen synnystä ja ideologiasta*. Sosiologia 19: 3. 1982.

Järvikoski Timo, *Alternative movements in Finland: The Case of Koijärvi*. Acta Sociologica Nro. 24(4), 1981.

Järvikoski, T., Jokinen, P., Pietarinen, J., Saarto, P, *Ympäristöliike suomalaisessa politiikassa*. Teoksessa *Ympäristönsuojelu ja yhteiskunta*. Täydennyskoulutuskeskus, Turun yliopisto, Turku 1991.

Kalela Jorma, *Historiantutkimus ja historia*. Gaudeamus, Helsinki 2000.

Kantola Ismo, Haverinen Risto & Peuhkuri Timo, *Energiatietämys julkisessa keskustelussa: raportti suomalaisen sanomalehdistön energiakirjoittelusta*. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos, Helsinki 1993.

Kantola Ismo, Konttinen Annamari & Peuhkuri Timo, *Energiatietämys Julkisessa Keskustelussa*. Media & Viestintä 18, no. 1 1995: 8.

Karimäki Jenni, *Protestista puolueeksi: vihreiden vakiintuminen vaihtoehdosta vallankahvaan 1990-luvulla*. Vastapaino, Tampere 2022.

Kojo Matti, *Hyväksyttävyyttä hankkimassa – Kampailu ydinjätteen loppusijoituksen paikanvalinnasta poliittisen tyylin näkökulmasta.* Lisensiaatintutkimus, Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Tampere 2005.

Kojo Matti, *Ydinvoima, valta ja vastarinta*. Otavan Kirjapaino, Keuruu 2004.

Kommonen Ingmar & Rundt Dennis, *Finlands kärnkraft, En bok om kedjereaktioner i vårt samhälle*. Schildts, Helsinki 1976.

Konttinen Esa & Peltokoski Jukka, *Ympäristöprotestin Neljäs Aalto: Eläinoikeusliike Ja Uuden Polven Ympäristöradikalismi 1990-luvulla*. Jyväskylän yliopisto. Minerva, Jyväskylä 2004.

Konttinen Annamari (toim.), *Pää pensaaseen? Ympäristösosiologian mahdollisuuksia*. Turun yliopisto. Sosiologian tutkimuksia. Sarja B, 21. Turku, Turun yliopisto 1990.

Konttinen Annamari, *Ympäristö tietoisuudessa ja toiminnassa*, Sosiologisia karttalehtiä. Matkaopas yhteiskunnan tutkimiseen. Vastapaino, Tampere 1998.

Korhonen Janne M. & Partanen Rauli, *Musta hevonen: ydinvoima ja ilmastonmuutos.* Kustannusosakeyhtiö Kosmos, Helsinki 2016.

Michels Robert, & Kyntäjä Timo, *Alkusanat: Robert Michels ja oligarkiateoria*. Teoksessa *Puoluelaitos nykyajan demokratiassa*. WSOY, Helsinki 1986.

Laurila Erkki, *Atomienergian tekniikkaa ja politiikkaa.* Otava, Helsinki 1967.

Laurila Erkki, *Ydinenergiapolitiikan harhailut*. Otava, Helsinki 1977.

Litmanen Tapio, Hokkanen Petri ja Kojo Matti, *Ydinjäte käsissämme: Suomen ydinjätehuolto ja suomalainen yhteiskunta*. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian tutkimuslaitos, Jyväskylä 1999.

Litmanen Tapio, *Kansainvälinen ydinvoiman vastainen liike ja sen suhde ydinaseiden vastaiseen liikkeeseen*. Teoksessa *Uudet ja vanhat liikkeet* (toim. Ilmonen Kaj & Siisiäinen Martti). Vastapaino, Tampere 1998.

Luukka Panu, *Ei ole oikeutta, on vain me! Radikaali eläinoikeusliike Suomessa.* Julkaisematon yleisen valtio-opin pro gradu -tutkielma. Yleisen valtio-opin laitos, Helsingin yliopisto, Helsinki 1998.

Mattila Mari, *Vihreä liitto: protestista puolueeksi: uuden yhteiskunnallisen liikkeen institutionalisaatiokehityksen tarkastelua*. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto, valtio-opin laitos. Turku, 1998.

Mentula Katja, *Kohtauksia eräästä liitosta - Demokraattisten menettelytapojen kehitys Vihreässä liitossa 1987–1995.* Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsinki 2013.

Metsämäki Mikko & Nisula Petteri. *Aktivistit: Suomalaisten Kansalaisliikkeiden Tarina*. Edita, Helsinki 2006.

Mickelsson Rauli & Oksanen Markku, *Moraalin luonne ja omantunnonkysymykset*. Politiikka 53:3, s.197–213, 2011.

Mickelsson Rauli, *Suomen puolueet: Vapauden ajasta maailmantuskaan.* Vastapaino, Helsinki 2021.

Milder Stephen, *Thinking Globally, Acting (Trans-)Locally: Petra Kelly and the Transnational Roots of West German Green Politics*. Central European History, Nro. 43(2), 2010, s. 301–326. Cambridge University Press, Cambridge 2010.

Mäntynen Anne ja Pietikäinen, *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino, Tampere 2009.

Olavinen Juha, *Utopiaa hakemassa: Katsaus suomalaisen vaihtoehtoliikkeen historiaan – helsinkiläinen näkökulma*. Teoksessa Ruohonjuurista elämänpuuksi – suomalainen vaihtoehtoliikehdintä (toim. Heima-Tirkkonen Tuula, Kallio-Tamminen Tarja ja Selin Tove). Vihreä sivistysliitto ry, Helsinki 1996.

Paastela Jukka ja Paloheimo Heikki, *Suomen puolueiden periaateohjelmat: ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua*. Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos, Tampere 2006.

Pietarinen Juhani, *Platonin harmonisen mielen etiikka* (2. p.). Yliopistopaino, Jyväskylä 1997.

Pietikäinen Sari, *Discourses of Differentation: Ethnic Representations in Newspaper Texts*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2000.

Pihlainen Kalle, *Konstruktivistinen historiateoria fiktiivisyys-keskustelun jälkeen*. Historian teoria. Lingvistisestä käänteestä mahdolliseen historiaan. Vastapaino, Tampere 2016.

Pulkkinen Marja, *Vihreiden vastahistoria*. Into Kustannus Oy, Helsinki 2019.

Pulkkinen Tuija, *Postmoderni politiikan filosofia*. Gaudeamus, Helsinki 1998.

Pyykkönen Miikka ja Valtonen Heli, *Diskurssianalyyttinen historiantutkimus*, teoksessa Sanat siltana menneeseen — Kielelliset lähestymistavat historiantutkimuksessa. Gaudeamus, Helsinki 2022.

Pyykkönen Miikka ja Valtonen Heli, *Diskurssianalyyttinen historiantutkimus*, teoksessa *Sanat siltana menneeseen — Kielelliset lähestymistavat historiantutkimuksessa*. Gaudeamus, Helsinki 2022.

Rasimus Ari, *Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa*. Tampere University Press, Tampere 2006.

Rawls John, *A Theory of Justice.* The Belknap Press Of Harvard University Press, Cambridge, 1971.

Remes Tarja ja Jemina Sohlsten, *Edellä! Vihreä liitto 20 vuotta*. Vihreä Sivistysliitto, Helsinki, 2007.

Ruostetsaari Ilkka, *Energiapolitiikan päätöksenteon ja hallinnon kehityksestä ja nykytilasta Suomessa*. Tampereen yliopisto, Politiikan tutkimuksen laitos, Tampere 1986.

Ruostetsaari Ilkka, *Puolueet ja energiapolitiikka*. Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto, Tampere 1998.

Rüdig Wolfgang, *Anti-nuclear Movements, A World Survey of Opposition to Nuclear Energy*. Longman, Harlow 1990.

Sartre Jean-Paul, *Critique of Dialectical Reason.* NLB, Lontoo 1978.

Soininvaara Osmo, *Vihreä politiikka*. Bookwell Oy, Porvoo 2012.

Sunell Milka, *Miten Suomen yksityinen metsäteollisuus hankki länsimaisen ydinvoimalan. Tutkimus taloudellisesta ja poliittisesta vallankäytöstä 1970-luvulla.* Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, yhteiskuntahistorian laitos. Helsinki 2001.

Sänkiaho Risto & Rantala Harri, *Energiatietämys Ja Energiapoliittiset Asenteet*. Tampereen yliopisto, Tampere 1986.

Sänkiaho Risto & Rantala Harri, *Ydinvoima-argumentaatio. Analyysi suomalaisesta ydinvoimakeskustelusta*. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, Tampere 1987.

Sänkiaho Risto ja Rantala Harri, *Ydinvoima-argumentaatio: analyysi suomalaisesta ydinvoimakeskustelusta*. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, Tampere 1987.

Talshir Gayil*, The political ideology of green parties: from the politics of nature to redefining the nature of politics*. Palgrave, New York, 2002.

Thurner Paul W. et al., *The Conflict over Nuclear Energy: Public Opinion, Protest Movements, and Green Parties in Comparative Perspective*, The Politics of Nuclear Energy in Western Europe. Oxford Academic, Oxford 2017.

Tolonen Mikko & Lahti Leo, *Digitaaliset ihmistieteet ja historiantutkimus*, teoksessa Menneisyyden rakentajat: teoriat historiantutkimuksessa. Toim. Matti O.Hannikainen, Mirkka Danielsbacka & Tuomas Tepora. Gaudeamus, Helsinki 2018.

Tolonen Mikko, Ville Vaara & Aleksi Vesanto, *Text reuse and Eighteenth-Century Histories of England*. Abstrakti Digital Humanities in the Nordic Countries DHN2018, Helsinki, 2018.

Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli, *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2018.

Tuomi Jouni, Sarajärvi Anneli, *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: Laadullisen sisällönanalyysin tärkein kotimainen tietokirja*. Tammi, Helsinki 2018.

Vahtera Antti, *Ydinenergian uhkapeli.* WSOY, Juva 1986.

Valtonen Sanna, *Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä*, teoksessa Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Toim. Anu Kantola, Inka Moring & Esa Väliverronen. Helsingin Yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Lahti 1998.

Vehmas Jarmo, *Suomen talouden ekologinen modernisaatio*. Teoksessa *Riskiyhteiskunnan talous. Suomen talouden Ekologinen modernisaatio*. Gaudeamus, Helsinki 1995.

Vihreä liitto (kustantaja), *Talous kestävälle tielle: vihreä talousohjelma*. Vihreä liitto, Helsinki 1992.

Villalba, B. ja van Haute, E., *From the Greens to Europe Ecology - The Greens: Renaissance or more of the same?* Green parties in Europe, 1st ed., s. 92–111. Routledge, London 2016.

Vuolanto Ville, *Tutkimusprosessi, metodit ja historiantutkimuksen ominaislaatu*, Historiallinen Aikakauskirja, 105(3) 2007, s. 304–316. 2007.

Välimäki Pauli, *Vihreä ABC-kirja 2*. Vihreä Liitto, Helsinki 1995.

Xiaojing Hou, Ruichang Li, Zhiping Song, *A Bibliometric Analysis of Wicked Problems: From Single Discipline to Transdisciplinarity*. Fudan J. Hum. Soc. Sci. 2022;15(3) s. 299–329. Springer Nature, 2022.

MUUT SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET

Kauppalehti, *Vihreiden uusi puheenjohtaja Maria Ohisalo: Ydinvoima on osa energiapolitiikan kokonaisuutta – ”Jokaisen energiaratkaisun pitää lähteä hiilidioksidipäästöjen laskusta”*. Kauppalehti 15.6.2019. (https://www.kauppalehti.fi/uutiset/a/f94ee442-0c0f-4fa4-9d57-e2ca34ecbd33). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Martin Terry, *Not easy being Green*, Magazine of the European Union Nro. 403. Washington 2001.

Suomen Kuvalehti 15/2000. Otavamedia, Helsinki.

Tapiola Paula, Vihreät ulos hallituksesta – "Mieli on raskas ja pettynyt. Ylen verkkosivut, 18.9.2014. (https://yle.fi/a/3-7478372). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vaihtoehto Ydinvoimalle 3/1986. Energiapoliittinen yhdistys - Vaihtoehto ydinvoimalle ry (EVY), Helsinki 1986.

INTERNET-LÄHTEET

Eduskunta ratkaisee ydinvoiman lisärakentamisen. Anni Sinnemäen verkkosivut. 7.5.2010. https://annisinnemaki.net/2010/05/07/eduskunta-ratkaisee-ydinvoiman-lisaerakentamisen/. Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Energiateollisuus, Suomalaisten energia-asenteet 2025. Tutkimusraportti. (https://energia.fi/wp-content/uploads/2025/12/energia-asenteet-2025.pdf). Sivu tarkistettu 30.12.2025.

Harjanne Atte, *Terveisiä ydinvoiman tulevaisuudesta – Kolme pointtia kurssilta Atlantin takaa*. 23.08.2022. (https://atteharjanne.fi/2022/08/23/terveisia-ydinvoiman-tulevaisuudesta-kolme-pointtia-kurssilta-atlantin-takaa/). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Hassi Satu, kirjallinen kysymys Suurvoimalan rakentamista koskevista suunnitelmista. KK 122/1991. Eduskunnan viralliset verkkosivut. (https://www2.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiat&docid=kk+122/1991). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Hassi Satu, ympäristö- ja kehityspolitiikka Lipposen toisessa hallituksessa. Vihreän liiton viralliset verkkosivut, Komposti (http://komposti.vihrealiitto.fi/shk.shtml). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Hautala Heidi, kirjallinen kysymys Ydinjätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen maahantuonnin kieltämisestä. KK 14/1992. Eduskunnan viralliset verkkosivut. (https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/kk_14+1992.pdf). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Juhila Kirsi, *Teemoittelu*. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja (2021)*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Kestävää hyvinvointia ilmastonsuojelulla - Vihreä ilmasto- ja energiaohjelma. Erityisohjelma. Vihreä liitto, 2005. https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/1183. Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelma 15.4.1999. Valtioneuvoston viralliset verkkosivut. (https://valtioneuvosto.fi/-/67.-lipponen-ii-15.4.1999-17.4.2003-). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Suomen Energiastrategia: Valtioneuvoston energiapoliittinen selonteko eduskunnalle. Huhtikuu 1992. Valtion painatuskeskus, Helsinki 1992. Eduskunnan viralliset verkkosivut. (Valtioneuvoston selonteko VNS 1/1992 vp (eduskunta.fi)). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Säteilyturvakeskuksen viralliset verkkosivut, Posivan kapselointi- ja loppusijoituslaitos (https://stuk.fi/posivan-loppusijoituslaitos). Sivu tarkistettu 30.12.2025.

Työ- ja elinkeinoministeriön tiedote myöntää TVO:lle lupa käyttää Olkiluodon voimalaitosyksiköitä OL1 ja OL2 vuoden 2038 loppuun. Valtioneuvosto.fi, 20.9.2018 (https://valtioneuvosto.fi/-//1410877/tvo-lle-lupa-kayttaa-olkiluodon-voimalaitosyksikoita-vuoden-2038-loppuun). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Työ- ja elinkeinoministeriön tiedote myöntää TVO:lle lupa käyttää Olkiluodon voimalaitosyksikköä OL3 vuoden 2038 loppuun. Valtioneuvosto.fi, 7.3.2019 (https://valtioneuvosto.fi/-//1410877/valtioneuvosto-myonsi-kayttoluvan-olkiluoto-3-ydinvoimalaitosyksikolle). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Valtioneuvoston periaatepäätös Imatran Voima Oy:n ja Teollisuuden Voima Oy:n hakemukseen ydinvoimalaitosyksikön rakentamisesta tiistaina 21 päivänä syyskuuta 1993. Eduskunnan viralliset verkkosivut. Pöytäkirja PTK 98/1993 vp (https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/ptk_98+1993.pdf). Sivu tarkistettu 30.12.2024.

Vihreiden nuorten liittokokouksen kannanotto energiapolitiikan uudistamiseksi, 13.11.2022. (https://vihreatnuoret.fi/vihreiden-nuorten-liittokokous-energiapolitiikka-uusiksi/). Sivu tarkistettu 31.12.2024.

World Nuclear Association verkkosivut, Reactor Database Global Dashboard (https://world-nuclear.org/nuclear-reactor-database/summary). Sivu tarkistettu 30.12.2025.

VALTIONEUVOSTON ÄÄNESTULOKSET YDINVOIMAN LAITOSYKSIKÖIDEN RAKENTAMISESTA

2002:
https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=1&istuntonro=66&vuosi=2002.

2010:
https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=7&istuntonro=77&vuosi=2010.

2014:
https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=17&istuntonro=125&vuosi=2014.